

14 – 16 -VUOTIAIDEN NUORTEN KÄSITYKSET TUNTEISTA

Pauliina Lampela
Pro gradu-tutkielma
Sosiaalipsykologia
Yhteiskuntatieteiden laitos
Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta
Itä-Suomen yliopisto
Maaliskuu 2012

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta
Yhteiskuntatieteiden laitos
Sosiaalipsykologian pääaine
LAMPELA, PAULIINA: 14 – 16 -vuotiaiden nuorten käsitykset tunteista
Opinnäytetutkielma, 91 s., 2 liitettä (3 s.)
Opinnäytetutkielman ohjaajat: Professori Vilma Hänninen ja YTL Mikko Saastamoinen
Maaliskuu 2012

Avainsanat: tunteet, nuoret, käsitykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella 14 – 16 -vuotiaiden nuorten käsityksiä tunteista. Näitä käsityksiä lähestyttiin seitsemän eri teeman kautta, jotka liittyvät tunteiden määrittelyyn, tunteellisuuteen, tunteiden hallintaan, tunnetyyliin, sukupuolten eroihin, ruumiillistuneisiin tunteisiin ja terveyteen. Tutkimuksen tehtävänä oli lisätä ymmärrystä nuorten elämästä. Tutkielman teoreettinen tausta on postpositivistinen näkökulma tunteisiin. Tällöin kielen ei nähdä ainoastaan kuvailevan todellisuutta vaan olevan osa tuota todellisuutta. Tässä tutkimuksessa uskoin nuorten aktiivisesti jäsentävän ja rakentavan maailmaansa kielen avulla ja haastattelujen kieli ja siitä välittyvät diskurssit olivat analyysin kohteena. Tutkielman taustalla oli Luptonin (1998) vastaava haastattelututkimus 19 – 72 -vuotiaiden ihmisten arkikäsityksistä tunteista.

Nuorten tunnekäsityksiä tutkittiin teemahaastattelun menetelmin. Empiirisen aineiston muodostivat kymmenen tavallisen 14 – 16 -vuotiaan nuoren teemahaastattelut. Tutkimusaineiston analysointitapana on sisällönanalyysi ja aineistoa analysoidaan teemoittain. Analyysissa käydään keskustelua Luptonin (1998) vastaavan tutkimuksen tulosten ja teoreettisten näkökulmien kanssa. Tuloksista nostetaan esille mielenkiintoisia kohtia sekä suurimpia eroja ja yhtäläisyyksiä Luptonin (1998) tutkimukseen nähden.

Tutkimus osoittaa, että nuoret käsittävät tunteet ja ihmisen tunteellisuuden useimmiten oppimisen ja kokemuksen tuloksiksi, jotka voivat muuttua läpi elämän. Nuoret tuottivat täten puheessaan sosiaalista näkemystä tunteisiin. Tunteiden avulla ihminen voi ilmaista itseään. Tunteellisuuden nuoret määrittivät positiiviseksi ja tunteettomuuden negatiiviseksi. Erityisesti kaverit muokkaavat ihmisen tunteellisuutta. Tunteisiin liittyy vahva jännite niiden ilmaisun ja toisaalta niiden hallinnan välillä. Nuoret käsittivät tunteiden hallinnan yleensä tarpeelliseksi ja tunteiden hallinta on tunteen ilmaisun hallintaa. Negatiiviset ja voimakkaat tunteet ovat vaikeimpia hallittavia.

Ihmisten tunnetyyliin eroavat toisistaan. Lasten ja aikuisten ero johtuu lasten ymmärtämättömyydestä. Eri kulttuurit ja kansalaisuudet eroavat monesti toisistaan. Tytöt ovat yleensä poikia tunteellisempia ja tytöt ja pojat eroavat tunteista puhumisessa ja tunneilmaisussa. Tunteiden ja ruumiin yhteys näkyi nuorten puheessa monin metaforin vaikka tätä yhteyttä eivät kaikki tiedostaneetkaan kysyttäessä. Tunteiden ilmaiseminen on tärkeää terveyden kannalta. Negatiiviset tunteet vaikuttavat terveyteen negatiivisesti ja positiiviset positiivisesti.

UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND, Faculty of Social Sciences and Business Studies

Department of Social Sciences

Social Psychology

LAMPELA, PAULIINA: 14 to 16 Year Discourses of Emotions

Master's thesis, 91 p., 2 appendices (3 p.)

Instructors: Vilma Hänninen (Professor of Social Sciences) and Mikko Saastamoinen (Licentiate in Social Sciences)

March 2012

Keywords: emotions, youth, conceptions

The aim of this study was to examine 14 to 16 year olds conceptions of emotions. These conceptions were approached through seven different themes, which involve defining the emotions, emotionality, emotional management, emotional styles, gender differences, embodied emotions and health. The task of this study was to increase the understanding of the life of youth. The theoretical background of the study is a poststructuralist perspective of emotion. Here language is not seen only to describe the reality but to be a part of that reality. In this study the youth were seen to be actively structuring their reality through language, and the language and the discourses used were the target of the analysis. In the background of this study was a similar interview study of the everyday discourses of 19 to 72 year olds by Lupton (1998).

The emotional conceptions of youth were studied by the means of the methods of qualitative semi-structured interview study. The empirical material consisted of semi-structural interviews of ten ordinary 14 to 16 year olds. The research material is analysed with content analysis and by theme. The analysis of the material focuses on discussion between the interview material and the results of the similar study by Lupton (1998) and between the theoretical viewpoints. The interesting findings, and the major differences and similarities with Lupton's (1998) study are highlighted from the results.

This study shows that the youth perceive emotions and emotionality mostly as a result of learning and experience and they are subject to change through the life. Thus the youth produced a social perspective of emotions in their talk. Emotions are means of self-expression. Emotionality was defined as positive and unemotional person as negative. Particularly friends were seen to modify a person's emotionality. There is a strong tension between expressing and managing an emotion. Usually the youth perceived emotional management as necessary and it meant the management of emotional expression. Negative and intense emotions are the hardest to manage.

Emotional styles vary between people. The difference between children and adults is due to a lack of understanding by children. Different cultures and nationalities are often different from each others. Girls are usually more emotional than boys, and girls and boys differ in talking about emotions and emotional expression. The youth used many metaphors of embodied emotions in their talk, but not all of them were aware of the embodied responses of emotions when asked. Emotional expression is important for the health of people. Negative emotions generally have a negative influence in health and positive emotions have a positive influence.

TAULUKOT

TAULUKKO 1. <i>Eri tieteenalojen näkemykset tunteista kootusti.</i>	12
TAULUKKO 2. <i>Eri tieteenalojen näkemykset nuorista ja nuoruudesta.</i>	20
TAULUKKO 3. <i>Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimukseni ja Luptonin (1998) välillä tunteiden määrittelyssä. Erot kursivoituina.</i>	38
TAULUKKO 4. <i>Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimukseni ja Luptonin (1998) välillä tunteellisuus ja tunteellinen ihminen teemassa. Erot kursivoituina.</i>	44
TAULUKKO 5. <i>Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimukseni ja Luptonin (1998) välillä tunteiden hallinnan teemassa. Erot kursivoituina.</i>	52
TAULUKKO 6. <i>Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimukseni ja Luptonin (1998) välillä tunnetyylit teemassa. Erot kursivoituina.</i>	58
TAULUKKO 7. <i>Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimukseni ja Luptonin (1998) välillä tunteet ja sukupuoli teemassa. Erot kursivoituina.</i>	64
TAULUKKO 8. <i>Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimukseni ja Luptonin (1998) välillä tunteet ja ruumis teemassa. Erot kursivoituina.</i>	71
TAULUKKO 9. <i>Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimukseni ja Luptonin (1998) välillä tunteet ja terveys teemassa. Erot kursivoituina.</i>	75

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	<u>1</u>
1.1 AIHEEN VALINTA JA SEN TAUSTAT	<u>1</u>
1.2 TUNTEIDEN JA NUORTEN TUTKIMUS ON AJANKOHTAISTA	<u>2</u>
1.3 TUTKIMUSONGELMA JA -TEHTÄVÄ	<u>3</u>
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	<u>5</u>
2.1 TUNNE.....	<u>5</u>
2.1.1 Järki ja tunteet.....	<u>6</u>
2.1.2 Eri tieteenalojen näkökulmia tunteisiin.....	<u>7</u>
2.1.3 Tunteiden hallinta	<u>9</u>
2.1.4 Kulttuurinen viitekehys.....	<u>11</u>
2.2 NUORET JA NUORUUS	<u>12</u>
2.2.1 Nuoruus elämänvaiheena eri tieteenalojen silmin	<u>14</u>
2.2.2 Kuka nuorta kasvattaa?.....	<u>16</u>
2.3 POSTSTRUKTURALISTINEN NÄKÖKULMA TUNTEIDEN JA NUORTEN TUTKIMISESSA	<u>21</u>
3 MENETELMÄT	<u>22</u>
3.1 ORIENTAATIOTA JA AINEISTOA	<u>22</u>
3.1.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä.....	<u>22</u>
3.1.2 Haastateltavat.....	<u>25</u>
3.1.4 Aineiston kerääminen.....	<u>27</u>
3.1.5 Aineiston analysointi.....	<u>28</u>
3.2 REFLEKTOINTIA	<u>29</u>
3.2.1 Tutkijan asema.....	<u>29</u>
3.2.2 Eettiset ongelmat ja luotettavuus	<u>30</u>
4 TULOKSET	<u>33</u>
4.1 TUNTEIDEN MÄÄRITTELY.....	<u>33</u>
4.1.1 Miten ja missä tunne syntyy?.....	<u>35</u>
4.1.2 Tunteiden muuttuminen elämän varrella.....	<u>36</u>
4.2 TUNTEELLISUUS JA TUNTEELLINEN IHMINEN	<u>39</u>
4.2.1 Viisi näkemystä tunteellisuudesta.....	<u>40</u>
4.2.2 Tunteettomuus.....	<u>42</u>
4.2.3 Tunteellisuuden muovautuminen ja muuttuminen	<u>42</u>
4.3 TUNTEIDEN HALLINTA	<u>45</u>
4.3.1 Tunteiden hallinnan eri tarpeet.....	<u>46</u>
4.3.2 Hallinnan menettäminen ja liiallinen hallinta	<u>48</u>
4.3.3 Hallinnan keinot	<u>49</u>
4.3.4 Vaikeasti ja helposti hallittavat tunteet sekä tunteet, joita ei pidä hallita	<u>50</u>

4.4 TUNNETYYLIT	53
4.4.1 Lapsi, nuori ja aikuinen.....	55
4.4.2 Kulttuurit ja kansalaisuudet.....	56
4.5 TUNTEET JA SUKUPUOLI	59
4.5.1 Tunneilmaisu	60
4.5.2 Tunteista puhuminen.....	63
4.6 TUNTEET JA RUUMIS	65
4.6.1 Ruumiillistuneen tunteen metaforat haastateltavien puheessa Luptonia mukaillen.....	66
4.6.2 Nuorten käyttämät muut metaforat.....	70
4.7 TUNTEET JA TERVEYS	72
5 POHDINTA.....	76
5.1 YHTEENVETO TULOKSISTA	76
5.2 MIELENKIINTOISET TULOKSET SEKÄ SUURIMMAT EROT JA YHTÄLÄISYYDET	78
5.3 ARVIOTA TUTKIMUKSESTA JA JATKOTUTKIMUSAIHEITA	83
LÄHTEET.....	84
LIITE 1: HAASTATTELUSOPIMUS... ..	89
LIITE 2: HAASTATTELURUNKO	90

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen valinta ja sen taustat

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen kiinnostunut kartoittamaan 14 – 16 -vuotiaiden nuorten käsityksiä tunteista. Sain kimmokkeen aiheeseen kandidaatin tutkielmastani, jossa käsitelin emotionaalista hallintaa. Tunteiden hallinnasta ja säätelystä päädyin tutkimaan tunteita yleisemmin, vaikka tunteiden hallinta säilyikin edelleen osana tutkimustani. Tutkimukseni kohteeksi valikoituivat lopulta nuoret ja tarkemmin 14 – 16 -vuotiaat nuoret. Koen heidän elämänsä mielenkiintoiseksi, koska omasta nuoruudestani ei ole vielä kauan aikaa ja olen myös harrastukseni ja työni kautta ollut paljon tekemisissä nuorten kanssa. Lisäksi nimenomaan nuorten näkökulmasta tunteita on tutkittu vähän vaikka muuten ihmisten ajatuksia, kokemuksia ja tulkintoja tunteista on tutkittu aikaisemminkin. Nuorten tunteita on tutkittu usein nuorisokasvatuksen tai psykologian näkökulmasta, mutta tällöin näkökulma on lähinnä nuorten tunne-elämän kehitys ja kehityksen ongelmat. Tunteiden tutkimuksessa nuoret ovat itse asiassa erittäin mielenkiintoinen tutkimuskohde, sillä muun muassa Patrick C. L. Heaven (2001, 5) liittää tunteiden kehittymisen yhdeksi tuon elämänvaiheen tärkeimmistä kehitystehtävistä. Voisi siis kuvitella, että nuoruudessa tunteiden kokeminen ja ilmaisu on jossain määrin erilaista kuin aikuisuudessa.

Tutkimustani inspiroi Deborah Luptonin (1998) tekemä tutkimus ihmisten tunnediskursseista ja tavoista puhua tunteista. Lupton haastatteli vuonna 1995 41 19 - 72 -vuotiaasta australialaista, mutta taustoiltaan suurimmaksi osaksi isobritannialaisia, irlantilaisia ja pohjoiseurooppalaisia ihmistä. Haastattelussa tutkittiin tunteiden sosiokulttuurista ulottuvuutta diskurssianalyysin ja poststrukturalistisen teorian näkökulmasta. Luptonin näkökulma on, että tunteiden sosiokulttuurista luonnetta voidaan ymmärtää tarkastelemalla ihmisten diskursseja tunteista sekä tapoja puhua ruumiillisista tuntemuksista tai sisäisistä tunnetiloista. Tutkimuksessa haastateltavia pyydettiin kuvailemaan tunteita

ja haastattelun tarkoituksena oli saada tietoa ihmisten tunnekäsityksistä, tunnekokemuksista, tunteiden hallinnasta ja tunteiden yhteydestä minuuteen. (Lupton 1998, 39-40.)

Luptonin (1998) tutkimus kertoo, mitä me ihmiset oikeastaan ajattelemmekaan tunteista jokapäiväisessä elämässämme. Tässä tutkielmassa tarkastelen tunteita hyvin samalla tavalla kuin Lupton tarkastelee omassa tutkimuksessaan ja tavoitteenani on paitsi lisätä tietoa ihmisten käsityksistä tunteista nuorten ajatusmaailman osalta että myös vertailla nuorten käsityksiä Luptonin eri kulttuurin ja eri ikäluokan mukaisesti tuloksiin. Toisin sanoen toisinnan tässä tutkielmassa Luptonin tekemää tutkimusta eri-ikäisten kohde-ryhmällä, eri kulttuurissa ja eri ajassa ja paikassa. Tällainen tutkimusasetelma on yleinen määrällisessä tutkimuksessa, mutta harvinainen laadullisessa tutkimuksessa.

Nuorten tunne-elämän ongelmista löytyy paljon tutkimusta ja esimerkiksi nuorten masennuksesta puhutaan yhteiskunnassamme paljon. Nuoria ja heidän tunteitaan käsitellään useimmiten ongelmien, kehitystehtävien tai sitten nuorten huoltajien kautta. Koen tämän näkökulman nuorten tunteisiin riittämättömänä ja oma tutkimukseni on yritys tarttua tähän vajeeseen tutkimusten kirjossa. Sosiaalipsykologisesta viitekehyksestä katsottuna voidaan ajatella tunteiden ja niiden sosiaalisen kontekstin olevan yhteydessä toisiinsa. Tunteita rakennetaan ja ilmaistaan sosiaalisesti. Tutkimuksellisesti menetetään paljon, jos tunteita tutkitaan pelkästään yksilölähtöisesti eikä oteta huomioon niiden sosiaalista ulottuvuutta. Sosiaalipsykologinen näkökulma on siis tärkeä.

Päädyin käyttämään tässä tutkielmassa sanaa tunne enkä emotio, sillä tunne oli myös nuorten kanssa käymissäni keskusteluissa heille helpompi ja läheisempi termi. Joissakin tunteiden teoreettisissa tarkasteluissa tunne ja emotio on termeinä eroteltu, mutta niitä käytetään myös toistensa synonyymeina.

1.2 Tunteiden ja nuorten tutkimus on ajankohtaista

Aihe on ajankohtainen, koska yhteiskunta on muuttunut paljon viime vuosikymmeninä. Vanhemmat eivät ymmärrä nuoria eivätkä osaa puhua ”heidän kieltään”. Tämä on toi-

saalta ollut todennäköisesti aina melko samanlainen tilanne nuoren ja vanhan sukupolven välillä, mutta se ei tee asiaa yhtään vähemmän ajankohtaiseksi.

Viime vuosisadalla nuoruusaika on muuttunut. Länsimaisessa yhteiskunnassa nuorten asema on parantunut monin tavoin, on annettu nuorille aikaa kehittyä niin psyykkisesti, taloudellisesti kuin kokonaisvaltaisestikin. Samalla nuoruuteen kuuluu myös monenlaisia aikuisuuteen siirtymistä vaikuttavia paineita. Yhteiskunta nuorten ympärillä muuttuu jatkuvasti ja myös käsitykset nuorista muuttuvat samalla kun itse nuori kokee erilaisia muutoksia niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Suuria nuoren kehitykseen vaikuttavia muutoksia yhteiskunnassa ovat mm. yhteiskunnallinen muutos, teknologian kehitys, kapitalismin laajentuminen, seksuaalisuuden vapautuminen ja perherakenteen muutos. Esimerkiksi perherakenteen muutos vaikuttaa nuoriin siten, että nuorella saattaa puuttua turvallisten rajojen asettaminen perheen puolelta ja näitä rajoja nuoren täytyy etsiä muista lähteistä. (Aalberg & Siimes 1999, 236-237.)

Tunteiden tutkimus on tällä hetkellä kovassa huudossa. Yksi syy tälle on ehkä se, että elämme Näreän (1999a, 12) mukaan yhteiskunnassa, joka on nopeampainen ja arvaamaton. Tunteiden ohjaama elämänhallinta on tästä syystä korostunut, sillä pelkkä rationaalinen ajattelu ei enää riitä nykyisessä yhteiskunnassa ja teemme päätöksiä yhä enemmän tunteidemme pohjalta (Isokorpi 2004, 13-14). Tunteista on tullut myös eräänlainen hyödyke, jota käytämme hyväksi niin yksityisessä kuin työelämässäkkin: esimerkiksi töissä menestymiseen ei riitä enää pelkkä älykkyys, koulutus ja aikaisempi työkokemus, emotionaalinen osaaminen ja sosiaaliset taidot ovat tulleet entistä tärkeämmiksi. (Ks. esim. Näre 1999a, 12-13; Isokorpi 2004, 13-14).

1.3 Tutkimusongelma ja -tehtävä

Tutkimusongelmana on selvittää, millaisia ovat nuorten käsitykset tunteista. Nuorilla päädyin tässä tutkielmassa käsittelemään 14 – 16 -vuotiaita nuoria. Tutkimusongelmaan liittyy monia alueita ja sitä on syytä tarkentaa tutkimuskysymyksellä, joka on:

Mitä nuoret ajattelevat tunteista ja niiden eri ulottuvuuksista?

Tämän pääkysymyksen alle sijoittuu seitsemän erilaista teemaa, jotka esiintyvät teemoina myös Luptonin (1998) tutkimuksessa. Teemat ovat:

1. Mitä tunteet ovat?
2. Mitä on tunteellisuus ja millainen on tunteellinen ihminen?
3. Tarvitseeko tunteita hallita ja mitä tunteiden hallinta on?
4. Onko ihmisten tunnetyyeissä eroja ja millaisia nuo erot ovat?
5. Miten sukupuoli ja tunteet liittyvät toisiinsa?
6. Onko tunteilla ja ruumiilla yhteys ja millainen tuo yhteys on?
7. Liittyvätkö tunteet ja terveys toisiinsa?

Itseäni motivoi tutkimuksen teossa paljon se ajatus, että annan nuorille tilaisuuden kertoa muille heidän omista ajatuksistaan. Nykyään käy usein niin, että nuoret nähdään yhtenä yhtenäisenä joukkona ja usein heihin liitetään alisteinen näkökulma aikuisiin nähden ja heidät nähdään monesti myös ongelmaisena joukkona, joka kokeilee rajojaan, uhmaa sääntöjä ja kapinoo yhteiskuntaa vastaan. Tätä diskurssia nuorista sosiaalisena ongelmana on tosin alettu kyseenalaistamaan viime vuosian sosiaalitieteissä yhä enemmän (ks. esim. France 2007, 154-159).

Nuorten omat näkemykset asioista jäävät usein kuulumatta. Tämän pro gradu- tutkielman tehtävänä onkin lisätä ymmärrystä nuorten elämästä ja maailmasta. Tarkoituksena on antaa nuorille ääni. Nuoria, nuorisoa ja nuoruutta on tutkittu paljon erityisesti psykologiassa ja kasvatustieteissä, joten yhteiskuntatieteillä ja sosiaalipsykologialla on mahdollista saada aiheesta uudenlaista tietoa. Tässä tutkielmassa ei ole tarkastella nuorten henkilökohtaisia kokemuksia tunteista vaan heidän ajatuksiaan, käsityksiään ja näkemyksiään niistä. Kysyessäni nuorilta heidän kokemuksistaan, en ole kiinnostunut näistä kokemuksista sinänsä vaan ne toimivat esimerkkeinä siitä, mitä nuoret ajattelevat.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tunne

Tunteiden määritelmästä ei ole yksimielisyyttä (Parrot 2000, 59). Englanninkielen sana ”emotion” tulee latinan kielen sanasta ”movere”, joka tarkoittaa liikkumista (TenHouten 2007, 3). ”Emotion” viittaa siis sanana liikkumiseen (”motion”), ja suomen kielessä tämä voitaisiin kääntää esimerkiksi ”liikutukseksi” (Myllyniemi 2004, 21). Tieteellisessä kielessä tunne tarkoittaa yksilön reaktioita ympäristöönsä ja erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin. Tunteiden määrittelyssä korostetaan yleensä erityisesti kahta asiaa: 1) tunteen aiheuttaa aina jokin ja 2) tunteen tehtävä on valmistaa toimintaan. Tunteita ei siis synny ilman syytä. Ne ovat reaktioita eliön eloonjäämisen kannalta tärkeisiin asioihin, sillä evoluutiossamme tunteet ovat auttaneet esi-isiamme eloonjäämisessä ja tämä tunteiden tarkoitus on edelleen olemassa. Tunteet ovat toimintaan suuntautuneita, sillä ne ovat yksilöiden reaktioita ympäristöönsä. Esimerkiksi reagoimme uhkaavaan ärsykkeeseen pelolla, joka valmistelee meidät toimintaan: tappeluun tai pakoon. (TenHouten 2007, 2-4.)

Käydessäni läpi tunteita määrittelevää kirjallisuutta, huomasin jo sen tekevän tunteiden määrittelystä vaikeaa, että tunteista käytettävästä käsitteestä on erimielisyyksiä. Tunne, emotio ja mieliala ovat vain yksiä esimerkkejä niistä käsitteistä, millä tätä asiaa voi kutsua ja niiden ja muiden käsitteiden eroavaisuuksia ja yhteneväisyyksiä on määritelty monilla tavoilla muun muassa TenHoutenin (2007) sekä Oatleyn, Keltnerin & Jenkinsin (2006) toimesta. TenHouten (2007) toteaa mielialan käsitteen sekoittuvan usein tunteen käsitteen kanssa erityisesti arkikielessä. Tunteista poiketen mielialoilla ei kuitenkaan usein ole selkeää kohdetta ja ne ovat myös pidempikestoisempia ja vähemmän intensiivisiä kuin tunteet. (Emt., 5-6.) Mielialoilla ei ole aina selkeää alkamis- ja loppumishetkeä. Lisäksi tietyn mielialan syy saattaa jäädä epäselväksi. Tunne ja mieliala voidaan sijoittaa aikajatkumolle, jossa tunne ovat lyhyin ja kestää sekunneista tunteihin tai päiviin. Mieliala puolestaan kestää tunneista kuukausiin ja on siis selkeästi kestoltaan pi-

dempi kuin tunne. (Oatley, Keltner & Jenkins 2006, 29-31.) Lupton (1998, 5) kehottaa kuitenkin kokonaan unohtamaan erottelun emootioihin, tunteisiin, mielialoihin jne., sillä tällöin helposti unohdetaan olennainen eli tunteiden muuttuva, hetkellinen ja kontekstiin sidoksissa oleva luonne.

2.1.1 Järki ja tunteet

Tunnetta on vaikea määritellä ilman viittausta järkeen, onhan järjen ja tunteiden vastakkainasettelu on eurooppalaisessa ajattelutavassa erittäin yleistä ja läpäisee kaikkea elämäämme tieteestä politiikkaan ja arkiajatteluun. Tämän vastakkainasettelun juuret voidaan jäljittää jo antiikin filosofiaan ja sen tuntemus on tärkeää nykyisten tunnekäsitystemme ymmärtämiseksi. (Sihvola 1999, 15-16.) Antiikin filosofien ajatusten perintö näkyy nykyaikana siinä, että tunteet sijoitetaan edelleen useimmiten minän ulkopuolelle ja niiden uskotaan haittaavan järkevää toimintaa. Tunteista puhutaan kuin ne olisivat jotain, jotka meille tapahtuvat ilman että pystyisimme vaikuttamaan niihin. (Lupton 1998, 84.) Tunteet yleensä myös liitetään selkeämmin naisiin kuin miehiin ja tätä jopa käytetään perusteluna miehen valtaan naisesta (Sihvola 1999, 15-16).

Muun muassa Platon, Aristoteles ja Stoalaiset ovat järjen ja tunteen nykykäsityksiin vaikuttaneita antiikin filosofeja. He erottivat tunteen ja järjen toisistaan ja ajattelivat hyveellisesti elävän ihmisen olevan ennen kaikkea järkevä ja tunteitaan hallitseva. Heidän ajattelussaan oli myös eroja. Platon uskoi tunteiden olevan hallitsemattomia ja häiritsevän järkevää ajattelua. Tästä syystä hän totesi, että ihmisen tulee irrottautua tunteistaan. Aristoteles uskoi tunteiden oikeanlaisen kokemisen oppimiseen, ei tunteiden kieltämiseen. Hänen mielestään järkevä ihminen kokee ja ilmaisee tunteitaan järkevästi. Stoalaiset puolestaan uskoivat tunteiden ja järjen olevan ristiriidassa keskenään ja vain ihmisen toiminta järkensä mukaan oli tavoiteltavaa. (Sihvola 1999, 27-33.)

Tunteiden ja järjen erottamista toisistaan on viime aikoina alettu kyseenalaistaa yhä enemmän. Esimerkiksi Turner & Stets (2005, 21) ovat sitä mieltä, että rationaalisuutta ei voida täysin ymmärtää ilman tunteiden ymmärtämistä. Myös erityisesti neurologi

Damasio (2001) on pyrkinyt osoittamaan neurologisen pohjan sille, miten järkevä ajattelu edellyttää kykyä tuntea. Hän on esimerkiksi tutkinut, miten tuntemisen kykyä vaurioittava aivovaurio vaikeuttaa järkevästä ajattelusta ja ehdottaa, että erityisesti päättelymme on vahvasti sidoksissa tunteisiin eikä järkeä painottava lähestymistapa päättelyprosessista ole realistinen.

2.1.2 Eri tieteenalojen näkökulmia tunteisiin

Eri tieteenaloilla on tunteista omat näkemyksensä ja määritelmänsä. Yleisimpiä eri määritelmiä tarjoavia tieteenaloja ovat psykologinen, biologinen, neurotieteellinen ja sosiaalitieteellinen näkökulma. Psykologit määrittelevät tunteet jatkuviksi mielen tiloiksi, joihin liittyy mentaalisia, ruumiillisia ja käytöksellisiä muutoksia (Parrot 2000, 3). Biologisesta lähtökohdasta tunteet määritellään ihmiselle synnynnäisiksi. Tunteiden uskotaan olevan universaaleja ja sekä eläimillä että ihmisillä ymmärretään olevan tunteet, jotka ovat muovautuneet evoluutiossa ja ovat eloonjäämisen kannalta tärkeitä. (Lupton 1998, 10-13; Helkama, Myllyniemi & Liebkind 1998, 168-169.) Neurotieteissä tunteet sijoitetaan ihmisen aivoihin ja esimerkiksi Damasio (2001, 128-142) uskoo ulkoisen ärsyksen aiheuttavan erilaisia prosesseja eri aivojemme osissa, joista tunteet syntyvät.

Sosiaalitieteet puolestaan korostavat tunteiden sosiaalista puolta ja niiden uskotaan olevan pohjimmiltaan kulttuurisen määrittelyn ja sosiaalisten suhteiden tuotteita. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi nolostuminen ja mielipaha syntyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa, toisin sanoen sosiaalisesti. (Lupton 1998, 1-2.) Kulttuurisessa näkökulmassa tunnekasitysten ymmärretään vaihtelevan kulttuurista toiseen. Tunteiden uskotaan rakentuvan kulttuuristen prosessien kautta ja näitä ovat esimerkiksi kulttuurin historia ja myös taloudelliset voimat. (Parrot 2000, 62.) Sosiaalitieteissä katsotaan, että yksilö sisäistää tunteet vuorovaikutussuhteidensa kautta ja tämä sisäistäminen alkaa jo lapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Kulttuuri vaikuttaa tunteisiin monin tavoin. Esimerkiksi kulttuurin arvot ja normit vaikuttavat tunteiden kokemiseen: kulttuurin arvot ja näkemykset oikeasta ja väärästä ovat sellaisten tunteiden taustalla kuin häpeä ja syylli-

syys. Lisäksi kulttuuri vaikuttaa emotionaaliseen käyttäytymiseen esimerkiksi normien-
sa, kulttuuristen tunnesääntöjen, kautta. (Näre 1999a, 10-11.)

Sosiaalipsykologian näkemukseen tunteista ovat vaikuttaneet niin kognitiivisen psyko-
logian kuin sosiaalisen konstruktionismin näkemykset. Kognitiivisessa psykologiassa
tunteiden uskotaan syntyvän tuloksena yksilön tulkinnoista ja arvioinneista ruumiissaan
tapahtuvista emotionaalisisista muutoksista (Myllyniemi 2004, 21). Tähän ajatukseen on
vaikuttanut Jamesin sekä Jamesin ja Langen tunneteoria sillä James uskoi tunteen syn-
tyvän ruumiillisten tuntemusten tulkinnasta eli ihminen esimerkiksi huomaa pelkäävän-
sä, koska hänen kehonsa reagoi tietyllä tavalla (Damasio 2004, 3-4). Tällöin tunne seu-
raa fyysistä tuntemusta. Ihmisen sosiaalisuus otetaan kognitiivisessa psykologiassa
huomioon siten, että sosiaalisen maailman katsotaan vaikuttavan emotioiden syntyyn
sen kautta, miten yksilö arvioi eri tapahtumien vaikuttavan häneen. Tähän arviointiin
puolestaan vaikuttavat yksilön sosialisatio eli hänen kokemuksensa ja sosiokulttuuri-
nen kontekstinsa. Samat tekijät vaikuttavat myös siihen, miten reagoiko yksilö synty-
vään tunteeseen vai kontrolloiko hän sitä jollain tavoin.

Sosiaalitieteisiin kuuluvan sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta tunteet ovat
sosiaalisesti konstruoituja eli rakennettuja, jolloin ne määritellään aina sosiaalisten ja
kulttuuristen prosessien kautta. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta tunteet
ovat dynaamisia ja muuttuvia, opittuja eivätkä niinkään perittyjä. (Lupton 1998, 13, 15-
17.) Yksi sosiaalisen konstruktionismin edustaja on sosiaalipsykologi Harré, jonka mie-
lestä ei pitäisi puhua tunteista vaan ”tavoista toimia ja tuntea emotionaalisesti” (Harré
1991, ref. Lupton 1998, 16). Sosiaalisen konstruktionismin näkökulman tunteisiin voi
nähdä olevan perinteisen psykologisen käsityksen vastakohta, sillä siinä yksilön maail-
man ja kokemuksen uskotaan määräytyvän sosiaalisen maailman, vuorovaikutuksen ja
kielen kautta (Peltola 2000, 199).

Sosiaalitieteellisesti tunteita voi tutkia sellaisten teorioiden näkökulmasta kuin struktu-
ralismi, fenomenologia, poststrukturalismi ja psykodynaaminen näkökulma. Struktura-
lismi on erityisesti sosiologiassa suosittu näkemys ja sen mukaan tunteita muovaavat
sosiaaliset instituutiot ja järjestelmät. Myös valtasuhteet ovat tärkeitä tarkastelunkohtei-
ta tunteiden muovautumisessa, jolloin tärkeitä tutkimuskohteita ovat yksilöiden emotio-
naaliset tilat suhteessa sosiaalisiin instituutioihin, järjestelmiin ja ryhmiin. Näitä voidaan

tutkia esimerkiksi sosiaalisen luokan tai sukupuolen avulla. Esimerkiksi Hochschildin teoria tunneyöstä kuuluu strukturalistiseen näkökulmaan. Fenomenologinen lähestymistapa tunteisiin uskoo yksilön minuuden olevan mukana tunteen kokemuksessa. Yksilön minuus, minäkäsitykset ja elämässään kohtaamansa kokemukset ovat tärkeitä heidän tunteidensa ymmärtämisessä. Fenomenologit uskovat tunteiden olevan yksilön tulintoja omista fyysisistä kokemuksistaan. He uskovat tunteiden olevan juuri se, joka kytkee meidät toisiin ihmisiin, sillä tunteet koetaan yksilötasolla mutta niiden tapahtumapaikka ja näyttämö on vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Lupton 1998, 17-22.)

Poststrukturalistinen näkökulma painottaa kielen merkitystä tunteiden kokemisessa. Kieltä ei nähdä vain asioita kuvaavana vaan diskurssien kautta ihmisten uskotaan aktiivisesti rakentavat maailmaansa ja myös tunteitaan. Tämä näkökulma ei ole kiinnostunut löytämään ”oikeaa” ihmistä diskurssien takana vaan tavasta, jolla maailmaa ja minuutta rakennetaan kielen avulla. Myös tunteiden hallinta on rakennettu kielessä. Psykodynaaminen näkökulma on vaikuttanut paljon sosiaalisiin tunneteorioihin. Tämän teorian näkökulmasta tunteiden kokeminen voi tapahtua niin tietoisesti kuin tiedostamatta. Tunteita voi siis ilmaista muutenkin kuin kielessä ja tässä psykodynaaminen teoria poikkeaa erityisesti strukturalistisesta ja poststrukturalistisesta teoriasta. (Lupton 1998, 24-29.)

2.1.3 Tunteiden hallinta

Tunteiden hallinta on yksi niistä tekijöistä, joka erottaa ihmisen eläimestä (Vandekerckhove, von Scheve, Ismer, Jung & Kronast 2008, 1). On jopa ehdotettu, että tunteita ja niiden hallintaa ei edes tulisi erottaa toisistaan vaan hallinta on aina osa tunnetta (Kappas 2008, 15). Tunteet eivät ole jotain, jotka vain tapahtuvat meille vaan ihmiset ovat niiden aktiivisia tuottajia (Korvajärvi 2005, 209) ja vaikka tunteet ovatkin spontaanisti syntyviä, voimme silti tahtoessamme hallita niitä eri tavoin (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 1998, 170-171). Tunteiden hallinta tarkoittaa ihmisen kykyä sopeuttaa tai kätkeä tunteensa tilanteen ja tarpeen mukaan ilman itsensä kadottamista. Tämä määrittely tuntuu vihjaavan, että tunteet ovat mahdollisesti jotenkin haitallisia. Näin ei kuitenkaan ole vaan hallinta on tarpeellista siksi, että tunteet ovat evoluution aikana kehittyneet

palvelemaan tiettyjä tarkoituksia ja muuttuvassa ympäristössämme kaikki tunteet eivät aina ole tilanteenmukaisia ja saattavat jopa ottaa meidät valtaansa. Kuitenkin tunteiden ominaisuus muuttua ja muokkautua mahdollistaa myös niiden hallinnan. Tästä muovautuvuudesta hyvä esimerkki on se, kuinka sama tilanne saattaa aiheuttaa eri tunteita kulttuurista toiseen. Koska tunteet ovat muokattavissa, on ihmisen myös mahdollista hallita niitä eri tilanteissa. (Vandekerckhove ym. 2008, 1-3.)

Luptonin (1998) mukaan olemme sisäistäneet tunteiden hallinnan ja harjoitamme sitä jopa silloin kun tunnemme erittäin voimakkaasti, vaikka tällaisessa tilanteessa tunteiden ilmaisun voisi luulla olevan vapaata tai niiden hallinnan epäonnistuneen. Täydellinen hallinnan menetys on kuitenkin harvinaista, sillä vaikka voimakkaan tunteen aikana hallintayrityksemme käytännössä epäonnistuisivat, on niillä mitä todennäköisesti edes jonkinlainen lieventävä vaikutus käyttäytymiseemme. Voimakkaan tunteen aikana emme siis ehkä pysty hallitsemaan tunteitamme täysin, mutta kova yrityksemme todennäköisesti edes vähentää tunteiden hallitsematonta ilmaisua. (Emt., 51-52.)

Yksilön itsensä lisäksi myös kulttuuri vaikuttaa tunteiden hallintaan. Kulttuurin ja sosiaalisen maailman voi nähdä olevan ikään kuin tunteiden hallinnan näyttämö. Sosiaaliset instituutiot, joita ovat esimerkiksi käytännöt, tavat ja uskomukset, tarjoavat ja määrittävät erilaisia hallinnan muotoja ja tavoitteita. Kulttuuri on siis sekä näyttämö, jossa tunteiden hallinta tapahtuu, että itse tunteiden hallintaan vaikuttava tekijä. Eri kulttuureissa elävien ihmisten tunteiden hallinta voi erota toisistaan. (Vandekerckhove ym. 2008, 4.) Eri kulttuureilla on erilaisia automaattisia tunteiden hallinnan muotoja eivätkä ne ole mielessämme tiedostetusti. Automaattiseen tunteiden hallintaan vaikuttaa suuresti henkilön sosiokulttuurinen konteksti, jonka henkilö sisäistää sosialisiaation aikana, toisin sanoen kulttuurinen viitekehys. Tarkoituksellinen tunteiden hallinta voi tapahtua sekä varhaisessa vaiheessa tunteiden kokemisen aikana että tunteen syntymisen jälkeen. Ensimmäiseen liittyviä ovat tapaukset, joissa henkilö valikoi tilanteita, joihin hän menee. Jälkimmäiseen liittyvät tilanteet, jolloin itse tunteen kokemiseen vaikutetaan esimerkiksi kieltämällä tai naamioimalla tunne. (Mauss, Bunge & Gross 2008, 39-44.)

2.1.4 Kulttuurinen viitekehys

Joidenkin tunteiden uskotaan olevan universaaleja eli yhteisiä kaikille ihmisille ja niitä kutsutaan primaareiksi eli ensisijaisiksi tunteiksi (Turner & Stets 2005, 11). Näihin tunteisiin luetaan yleensä kuuluvaksi ainakin rakkaus ja viha. Universaalien tunteiden olemassaolosta ollaan kuitenkin erimielisiä. (Parrot 2000, 12.) Vaikka jotkut tunteet olisivatkin universaaleja, vaikuttaa kulttuuri siihen miten niitä ilmaistaan ja tulkitaan (Turner & Stets 2005, 11). Esimerkiksi yhdessä kulttuurissa häpeällisiksi leimatut tunteet saattavat olla toivottavia jossain toisessa kulttuurissa (Markus & Kitayama 2000, 132). Kulttuurin vaikutus tunteisiin tapahtuu kulttuurissa olevien tunteita koskevien uskomusten, normien, rituaalien ja jaettujen merkitysten kautta. Yksilö oppii nämä kulttuurin tavat sosialisatioprosessissa ja kulttuurin sosiaalinen hallinta opettaa tunnistamaan ne tunteet, joita eri tilanteissa tulee tuntea, ilmaista ja välttää. (Hochschild 1996, ref. Näre 1999b, 263.) Eri kulttuurien käsitykset hyväksyttävästä sosiaalisesta käyttäytymisestä voivat vaihdella toisistaan hyvin paljon. Myös tunteet kuuluvat sosiaaliseen käyttäytymiseen ja itse asiassa juuri tunteet mahdollistavat sen, että käyttäytymistä voidaan sosiaalisesti kontrolloida sosiaalisten normien kautta. (Markus & Kitayama 2000, 119.)

Kulttuurin vaikutusta tunteisiin voi tarkastella kulttuurisen viitekehysten käsitteen kautta. Tietyn kulttuurin ihmiset kasvavat oman kulttuurinsa viitekehukseen ja katsovat maailmaansa tuon viitekehksen kautta. Kulttuurin viitekehys vaikuttaa suuresti ihmisten käyttäytymiseen ja tunnekokemuksiin. Viitekehys vaikuttaa siihen, että tietty asia aiheuttaa erilaisia tunteita eri kulttuurien ihmisissä. Taustalla ovat kulttuurin erilaiset käsitykset ihmisestä yleensä, tunteiden luonteesta ja hyväksyttävästä käyttäytymisestä sekä tunteiden kokemisesta, ilmaisemisesta jne. Esimerkiksi länsimainen kulttuurinen viitekehys poikkeaa monin tavoin itämaisestä viitekehuksesta. Länsimaiseen viitekehukseen kuuluvat ainakin Pohjois-Amerikka ja suurin osa Euroopasta ja tälle kulttuurille on tyypillistä yksilöllisyyden idealismi. Itämaiseen viitekehukseen puolestaan voidaan katsoa kuuluvan monet Aasian maat, Afrikka ja suurin osa Etelä-Amerikasta ja tälle kulttuurille tyypillistä on yksilöiden keskinäisen riippuvuuden korostus. Näiden kulttuurien viitekehysten erot vaikuttavat tunteisiin esimerkiksi sen kautta milloin toivottavia ja hyviä tunteita koetaan. Esimerkiksi länsimaisessa kulttuurissa toivottavia tunteita koetaan silloin, kun yksilö saavuttaa jotakin kun taas aasialaisissa kulttuureissa

vastaavia tunteita koetaan yksilöiden välisissä suhteissa onnistuttaessa. (Markus & Kitayama 2000, 122-124, 134.)

TAULUKKO 1. Eri tieteenalojen näkemykset tunteista kootusti.

<p style="text-align: center;">PSYKOLOGIA</p> <p>Tunteet ovat jatkuvia mielentiloja, joihin liittyy mentaalisia, ruumiillisia ja käytöksellisiä muutoksia.</p>	<p style="text-align: center;">BIOLOGIA</p> <p>Tunteet ovat universaaleja ja ihmisille synnynnäisinä.</p> <p>Tunteet ovat tärkeitä eloonjäämisen kannalta.</p>
<p style="text-align: center;">NEUROTIETEET</p> <p>Tunteet sijaitsevat ihmisen aivoissa. Ulkoinen ärsyke aiheuttaa erilaisia prosesseja eri aivojemme osissa, joista tunteet syntyvät.</p>	<p style="text-align: center;">SOSIAALITIETEET</p> <p>Korostavat tunteiden sosiaalista puolta. Tunteet ovat pohjimmiltaan kulttuurisen määrittelyn ja sosiaalisten suhteiden tuotteita.</p> <p>Käsitykset tunteista vaihtelevat kulttuurista toiseen.</p>

2.2 Nuoret ja nuoruus

Yleisesti nuoruudella tarkoitetaan aikakautta, jolloin lapsesta kehittyy aikuinen. Nuoruusikää ei pidä sekoittaa murrosikään, joka on vain osa nuoruutta ja sijoittuu sen alkuvaiheeseen. Murrosikään kuuluu erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia ja nuoruusikään kuuluu näihin muutoksiin sopeutuminen. (Aalberg & Siimes 1999, 15.) Nuoruudessa fyysisten ja psyykkisten muutosten lisäksi myös sosiaaliset suhteet sekä nuoren

suhde ympäröivään maailmaan muuttuvat. Nuoren sosiaaliset suhteet lisääntyvät ja monipuolistuvat samalla kun hänen ajatuksensa, mielipiteensä ja maailmankuvansa alkavat muuttua. Eri osa-alueet kehittyvät omaan tahtiinsa ja joku osa-alue saattaa jopa jäädä paikoilleen. (Vilkko-Riihelä 1999, 242-243.) Nuoruutta voidaan kuvata ihmisen ”toiseksi mahdollisuudeksi”, sillä tuolloin monet lapsuuden yksilöllistymisvaiheessa koetut asiat tulevat uudelleen ajankohtaisiksi. Nuoruusiässä nuori rakentaa omaa itsenäistä identiteettiään irrottautumalla lapsuudesta ja kehittymällä aikuiseksi. (Aalberg & Siimes 1999, 15.) Rousseau (Rousseau 1905, ref. Puuronen 2006, 53) sanoin ”Synnymme niin sanoakseni kaksi kertaa, ensiksi olemassaoloa ja toiseksi elämää varten, s.o. ensiksi sukuamme ja toiseksi sukupuoltamme varten.”. Tunteiden tutkimisen kannalta nuoret ovat mielenkiintoinen kohde, sillä tuolloin ihminen kehittyä kohti omaa identiteettiään ja hänen tunne-elämänsä kokee monia muutoksia.

Nuorisotutkijat varoittavat nuorten määrittelyä yhtenäiseksi ihmisjoukoksi ja korostavat nuoruuden yksilöllisyyttä ja monia ulottuvuuksia (Nivala & Saastamoinen 2007, 10). Aalberg & Siimes (1999, 15) määrittelevän nuoruuden ajanjaksoksi ikävuodet 12 - 22, mutta Saastamoinen & Nivala (2007) huomauttavat nuoruuden olevan määriteltävissä useista muistakin lähtökohdista kuin iästä, kuten juridisen aseman tai sosiaalisen kanssakäymisen perusteella. Nuoruutta ei siis voi täysin liittää joihinkin tiettyihin ikävuosiin. (Emt., 11-13.) Lisäksi kronologista ikää painottavat määrittelyt jättävät huomiotta yksilöiden väliset erot kehityksessä. Esimerkiksi nuoruuteen liitetty kuukautisten alkamisaika voi vaihdella useilla vuosilla eri yksilöiden välillä. Erityisesti nämä yksilöiden väliset erot tekevät nuoruusajan alkamisen ja loppumisen määrittelystä mahdotonta. (Durkin 1995, 506-507.) Jo nuoruus ilmiönä on riippuvainen monista tekijöistä ja nuoruus on itse asiassa ilmennyt vasta modernina aikana ja jälkiteollistuneissa yhteiskunnissa. Nykyaikanakin on olemassa kulttuureita, joissa nuoruutta ajanjaksona ei tunneta. (Ks. Durkin 1995, 507-508; Nivala & Saastamoinen 2007, 12-13.) Bourdieu (Bourdieu 1985, ref. Puuronen 2006, 16) on aiheellisesti huomauttanut, että nuorisoksi ei voida määritellä tiettyä yhtenäistä ryhmää. Nuoriso on ryhmänä erittäin hegemoninen ja siihen kuuluu monen ikäisiä, eri koulutusvaiheessa ja luokka-asteessa olevia sekä eri eduista nauttivia ihmisiä (Puuronen 2006, 16).

Nykyisessä maailmassa eläviä nuoria on entistä vaikeampi määritellä ja heidän elämänsä kulkua on vaikeampi ennustaa johtuen maailmanmenon kasvavasta ennustamatto-

muudesta. Nuoruusaika on pidentynyt ja laajentunut lapsuuteen ja aikuisuuteen eikä psykologisesti aikuiseksi kypsytynyt yksilö ole välttämättä yhteiskunnallisesti aikuinen. (Helve 2008, 297.) Monet kaikenikäisten ihmisten kehitystä tukevat asiat ovat muuttuneet tai kadonneet modernisaation myötä. Näitä ovat esimerkiksi erilaisten instituutioiden ja yhteisöjen muuttuminen ja katoaminen sekä globalisoitumisen myötä tapahtuva suomalaisen kulttuurin hajoaminen ja moninaistuminen. Maailmasta on tullut nopea-tempoisempi ja muuttuva ja kaikki nämä muutokset vaikuttavat ihmisen kehitykseen tavalla tai toisella. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006. 11-12.)

2.2.1 Nuoruus elämänvaiheena eri tieteenalojen silmin

Nuoria ja nuoruutta voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Nykyisin nuorisotutkimusta tehdään ainakin psykologisen, kasvatustieteellisen ja sosiaalitieteellisen teorian sekä alakulttuuriteorian ja tyttötutkimuksen näkökulmista. Psykologian osalta kehityspsykologia on erityisesti se taho, joka tutkii nuoruutta elämänvaiheena. Kehityspsykologiassa nuoruutta ja myös muita ikäkausia tarkastellaan tuohon elämänvaiheeseen kuuluvien kehitystehtävien avulla. Yleisiksi nuoruusiän kehitystehtäviksi Vilkkö-Riihelä (1999) määrittelee biologisen, normatiivisen ja psyykkiseen kehityksen. Biologiseen kehitykseen kuuluvat fyysinen ja seksuaalinen kypsyminen ja niihin sopeutuminen. Normatiivinen kehitys pitää sisällään yhteiskunnan nuoruudelle määrittelemien normien toteutuksen. Näitä ovat esimerkiksi vanhemmista irtautuminen, itsenäistyminen sekä koulutukseen tai uraan suuntautuminen. Psyykkiseen kehitykseen puolestaan kuuluu psyykinen eli sisäinen kypsyminen. Nuoruudessa yksilö kehittyy erityisesti tunne-elämän ja sosiaalisen elämän alueella. Myös kognitiivinen alue kehittyy ajattelun laadun muuttuessa. (Emt. 244-245.)

Kasvatustieteissä nuoriso on jäänyt vähälle huomiolle lapsuuden ja aikuisuuden ollessa suositumpia (Nivala & Saastamoinen 2007, 8). Kasvatustieteiden tutkimuskohdetta on vaikea yksiselitteisesti määritellä, mutta yhden määritelmän tarjoavat Hirsjärvi & Huttunen (1995), jotka määrittelevät kasvatustieteet ”kasvatusta ja opetusta tutkivaksi tie-

teeksi”. Kasvatustiede on läheisessä suhteessa muita ihmiselämää tutkivien tieteiden kanssa ja se hakee jatkuvasti suuntaansa. (Emt., 87, 94-95.) Nuoria tarkasteltaessa kasvatuksellisesta näkökulmasta täytyy huomata myös muut nuorten kasvatuskentät kuin koulu ja koti, sillä nuorisokasvatuksen alueeseen kuuluvat myös nuorisotyö ja kansalais-toiminta ja lukuisat yhteiskuntamme tietoisesti tai tiedostamatta kasvattavat vaikutukset (Nivala & Saastamoinen 2007, 8). Nuorisokasvatukselle Nieminen (2007) antaa neljä eri merkitystä. Ensimmäinen kattaa kaiken sen yhteiskunnassa tehtävän käytännön kasvatustoiminnan, ”jonka tarkoituksena on tukea ja ohjata nuorten kasvua ja oppimista”. Toisena on nuorisokasvatuksen oppiaine, kolmannessa nuorisokasvatus luetaan kasvatustieteiden yhdeksi osaksi silloin kun kasvatusta katsotaan ihmisen elämän eri vaiheiden kautta ja neljännessä nuorisokasvatus käsitetään itsenäisenä tieteenalana. (Emt., 31-39.)

Sosiaalitieteiden osalta nuoruutta tarkastellaan erityisesti sosiologian sisällä. Sosiologiassa nuoruus ja nuoriso nähdään yhteiskunnallisena ilmiönä ja tutkimuksen tavoitteena ja keskeisenä tehtävänä voi nähdä olevan nuorten tai nuorison ja yhteiskunnan suhteiden selvittämisen. Sosiologisesti katsottuna nuoriso on ollut olemassa vasta vähän ennen 1900-luvun puolta väliä. Sosiologista nuorisotutkimusta tekevä tutkija voi tarkastella nuoria ja nuorisoa teoreettisesti monien näkökulmien kautta. Näitä ovat muun muassa psykologiset näkökulmat ja myös esimerkiksi ikäroolit, sosialisatioteoriat tai sosiaaliset normit. Sosiologinen nuorisotutkimus on siis monitahoista, kuten sosiaalitieteet yleensä. (Uusitalo 1991, 247-251.)

Sosiaalipsykologisesti nuoruutta voi tarkastella kehitystehtävien sijasta niiden muutoksien kautta, joita nuoruuteen elämänvaiheena kuuluu. Itse asiassa juuri muutos on Durkinin (1995) mukaan nuoruutta parhaiten kuvaava tekijä. Muutoksen alla ovat niin nuoren biologia ja sen vaikutukset sosiaaliseen maailmaan, itsetuntemus, kognitiivisuus, identiteetti, suhteet vanhempiin ja vertaisiin kuin seksuaalisuudessakin. Lisäksi nuoruudessa yleensä tehdään kauas tulevaisuuteen vaikuttavia päätöksiä muun muassa opiskelun tai työuran suhteen. (Emt., 506, 508, 509-557.)

Alakulttuuriteoria on lähtöisin Iso-Britanniasta. Marxilainen yhteiskuntaluokkien vastakkainasettelu on vaikuttanut kulturalismiin ja sitä kautta myös alakulttuuriteoriaan, jonka perimmäisenä ajatuksena on, että nuorten alakulttuurit ovat yhteiskunnan raken-

teissa ”luokkaperustaisten emokulttuuriensa alaryhmiä” ja samalla myös valtakulttuurin alaisina esimerkiksi kulutuksen kautta. Esimerkkejä nuorten alakulttuureista ovat skinheadit ja hip-hopparius. (Ks. esim. Lähteenmaa 1991, 255-263.) Alakulttuuriteoria olettaa nuorten selkeästi ryhmittyneen, mutta tämän tyylinen ryhmittyminen ei ole ollut Suomessa samalla tasolla kuin aikaisemmin kaupungistuneissa maissa kuten Isossa-Britanniassa. Alakulttuuriteoria katsoo nuoria myös liian jäykästi ja staattisesti olettaen heidän olevan yhtenäinen ryhmä omine kulttuureineen. Tämä näkökulma ei ota huomioon nuorison hegemonisuutta, muuttuvuutta ja rajojen hämäryyttä. (Hoikkala 1989, 9.)

Tyttötutkimuksessa hyödynnetään naistutkimuksen menetelmiä ja sen sisällä tehty tutkimus on myös kysymyksenasettelultaan lähellä naistutkimusta. Tästä huolimatta tyttö-tutkimusta tehdään monen eri tieteenalan sisällä. Tyttötutkimuksessa tutkitaan sukupuolta ja ikää kulttuuristen ja yhteiskunnallisten ilmiöiden kautta. Usein tyttöyttä tutkitaan kuitenkin poststrukturalistisen suuntauksen vaikutteiden kautta, jolloin tyttöys ymmärretään sosiaalisena konstruktiona, joka voi muuttua ja josta voidaan neuvotella. Tästä huolimatta tyttöyttä ei eroteta ruumiillisesta ja materiaalisesta todellisuudesta. Vaikka tyttötutkimus onkin syntynyt lähinnä naistutkimuksen ja feministisen metodologian alalla, tehdään sen sisällä myös kriittistä poikatutkimusta. (Tyttötutkimusverkosto, viitattu 22.2.2012.)

2.2.2 Kuka nuorta kasvattaa?

Monien teoreetikkojen mielestä olemme saavuttaneet modernin jälkeisen ajan, myöhäismodernin. Jonesin (2009) mielestä modernille ajalle tyypilliset suuret kertomukset ovat murtuneet nyky-yhteiskunnassamme. Myöhäismodernissa yhteiskunnassa sosiaalisella luokalla ei ole ihmisille enää samaa merkitystä kuin modernissa yhteiskunnassa, sillä sosiaalinen luokka on vain yksi monista sosiaalisen jaottelun ulottuvuuksista. Muita myöhäismodernille tyypillisiä ilmiöitä ovat massakuluttaminen, globalisaatio ja sen aiheuttamat muutokset muun muassa ihmisten liikkuvuuteen ja siten ihmisten yhteenkuuluvuuden tunteeseen, lisäksi poliittiset ideologiat ovat menettäneet voimansa. (Emt., 24-25.)

Nykyisestä kulttuuristamme voi käyttää nimitystä mediakulttuuri, joka tarkoittaa mediateknologian leviämistä jokaiselle elämän alueelle kulutuksen kautta siten, että kaikki on yksilölle mahdollista niin kauan kuin hän pystyy sen ostamaan. Media on vahva osa nykylasten ja -nuorten elämää ja median levittäytyminen joka elämän alueelle on muuttanut perinteisten kasvatuslaitosten asemaa. Koulu ja perhe olivat aikaisemmin tärkeimmät kasvatusinstituutiot, mutta mediakulttuurissa ne menettävät osittain merkitystään ja lasten ja nuorten kasvatus on entistä useampien ja moninaisempien tahojen käsissä kuin ennen. Mediakulttuurista lapset ja nuoret muun muassa oppivat esimerkiksi television, internetin ja tietokonepelien kautta tapoja pukeutua, käyttäytyä ja ajatella. (Suoranta 2003, 9-10.)

Populaarikulttuuri yhdessä valtavan informaatiotulvan kanssa on mediakulttuuriin kuuluvia asioita ja nämä kaikki muokkaavat lasten ja nuorten mielipiteitä, maailmankuvaa ja identiteettiä. Koulujärjestelmän kasvatusmalli ja mediakulttuurin vaikutus kasvatukseen poikkeavat toisistaan siten, että koulussa oppilaat oppivat abstrakteja, heille tuntemattomia asioita kun taas mediakulttuurin kautta uudet asiat opitaan käytännön kautta ikään kuin alhaalta ylös. Koulun kasvattava vaikutus ei kuitenkaan ole kadonnut, mutta se vastaa monilta osin huonosti nykyisessä yhteiskunnassa pärjäämiseen. Yksi tätä väitettä tukeva ajatus liittyy siihen, että mediakulttuuri lisää epävarmuutta muun muassa tarjoamalla useita merkityksiä vain yhden oikean sijaan. Tämän lisäksi mediassa leviävä tieto ei katso ikää levittäytyessään ympäristöönsä ja kaikki tieto on avoinna lapsille ja nuorille. Muussa kasvatuksessa voidaan paremmin luoda kasvaville lapsille ja nuorille luottamuksen ja turvallisuuden ilmapiiriä mediakulttuurin epävarmuuden tasapainoksi. (Suoranta 2003, 9-15.)

Uusliberalismiksi kutsuttu ideologia on vallalla niin mediakulttuurissa kuin koulutuspolitiikassakin. Myös muussa yhteiskuntapolitiikassa on uusliberalistisia osia. Uusliberalismissa yksilöllisyys ja individualismi ovat jalustalla. Tällöin menestyminen elämässä on yksilöstä itsestään kiinni ja se asettaa yksilön kilpailuasetelmaan muiden yksilöiden kanssa ja yksilöitä arvioidaan ja vertaillaan toisiinsa. (Suoranta 2003, 23, 35.) Uusliberalismissa kapitalismi on laajentunut yksilöiden tasolle ja yksilöt edustavat itseään markkinoilla.

Elämme lisäksi asiantuntijayhteiskunnassa ja tämä näkyy myös kasvatuksessa. Hoikkala (1993) huomauttaa asiantuntijoiden vaikuttavan kasvatukseen alusta loppuun samalla kun julkisuudessa vanhemmat näkyvät vähän ja keskustelu- ja tutkimustoiminta ovat asiantuntijalähtöisiä. Länsimaiseen kulttuuriin kuuluu asiantuntijoihin turvautuminen kasvatuksessa jo raskausajasta lähtien. (Emt., 47.) Myös Varto (2002) sanoo nyky-yhteiskunnan olevan pedagogisoitunut: kaikkeen voidaan vastata kasvatuksella. Kasvatavia tahoja ovat erityisesti koti, koulu ja vertaiset. Vertaiskasvattajiin hän laskee kuuluvaksi ”kaverit, ympäristön, julkisen ja viestimet”. Koulu sysää kasvatustavasta nyky-yhteiskunnassa yhä enemmän kodille, sillä lapset ja nuoret viettävät koulussa vain vähän aikaa eikä kasvatukselle siis jää tarpeeksi aikaa tiedon välittämisen ohella. Ongelma on se, että vertaiskasvatus kasvattaa jo niin paljon, että kodin vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset. Vertaiskasvatuksella on kuitenkin ongelmansa. Se tulee lukemattomilta eri tahoilta ja on siten satunnaista. Vertaiskasvatus ei myöskään ole asenteeltaan kasvatava taho vaan se toimii kulloisenkin ajan trendien mukaan eikä näitä trendejä voida kontrolloida tai ennustaa. Koti ei myöskään ole ongelmaton kasvattajana, sillä se syöttää yhdessä koulun kanssa kasvatettavilleen mallia siitä, millaista elämän pitäisi ideaalisesti olla. Tämä luo nuorille ristiriitaa ideaalimallin ja todellisuuden välille. Vertaiset, koti ja koulu yhdistyvät viihteessä, joka saattaa olla ainoa paikka, joka edes jollain tavalla tuo eri kasvattavien tahojen osaset yhteen. (Emt., 33, 40-42.)

Maailma on siis muuttunut ja niin on myös nuoruusaika. Nuoruus kestää pidempään kuin ennen ja tämä piteneminen on tapahtunut molemmissa päissä: nuoruus alkaa aikaisemmin ja usein päättyy myöhemmin kuin ennen. Esimerkiksi kuukautiset alkavat entistä aikaisemmin ja samalla monet nuoret opiskelevat yhä pidempään ollen näin muun muassa rahallisesti riippuvaisia vanhemmistaan pidempään. (Heaven 2001, xiii.) Nuorten ja heidän vanhempiensa välillä voi sanoa olevan sukupolvien välinen kuilu, sillä ovathan he todennäköisesti kasvaneet kovin erilaisissa yhteiskunnissa. Toisaalta nuorten ja heidän vanhempiensa välisen kuilun voi nähdä pienentyneen nykyisessä yhteiskunnassamme, sillä, kuten Suoranta (2003, 9-15) huomauttaa, mediakulttuuri ei katso ikää levittäytyessään kaikkialle yhteiskuntaan. Tällainen mediakulttuurin levittäytyminen unohtaa Näreen (2005, 16) mukaan kehityspsykologiset erot. Lapsi tai nuori on erilainen katsojana kuin aikuinen.

Tunnekasvatus on lapsen ja nuoren tunneilmaisun tapoihin ja tunteiden tiedostukseen vaikuttamista kasvatuksellisesti. Tunteisiin itseensä vaikuttaminen kasvatuksellisesti on kuitenkin joidenkin teoreetikkojen mielestä mahdotonta. (Puolimatka 2004, 41-42.) Tässä maailmassa on kasvattavia tahoja perinteisten kasvatusinstituutioiden kilpailijoiksi tullut monia muita tahoja ja ne vaikuttavat myös suorasti tai epäsuorasti nuorten tunnekasvatukseen. Nyky-yhteiskunnassa elävät nuoret oppivat todennäköisesti tunneilmaisun tapoja, tunnesääntöjä ja tunnekulttuuria eri reittien kautta kuin modernissa yhteiskunnassa eläneet nuoret. Perinteiset kasvatusinstituutiot eivät ole ainoita tunnekasvattajia vaan niitä ovat myös vertaiset eli kaverit, ystävät, media ja populaarikulttuuri. Esimerkiksi Internetistä löytää nykyään tietoa kaikesta mahdollisesta. Lisäksi globalisaatio, informaatiokulttuuri, kuluttaminen ja yksilöllisyyden korostaminen vaikuttavat nuorten identiteettiin, maailmankuvaan, mielipiteisiin ja myös tunteisiin.

TAULUKKO 2. Eri tieteenalojen näkemykset nuorista ja nuoruudesta.

<p style="text-align: center;">KEHITYSPSYKOLOGIA</p> <p>Nuoruuden tarkastelu elämänvaiheeseen kuuluvien kehitystehtävien kautta. Nuoruudessa yksilö kehittyy erityisesti tunte-elämän ja sosiaalisen elämän alueella.</p>	<p style="text-align: center;">KASVATUSTIETEET</p> <p>Nuoriso kasvatuksen näkökulmasta. Nuoria kasvattavia tahoja ovat koti, koulu, nuorisotyö, kansalaistoiminta sekä yhteiskunnan tietoisesti tai tiedostamattomasti kasvattavat tahot.</p>
<p style="text-align: center;">SOSIAALITIETEET</p> <p>Nuoria ja nuorisoa tutkitaan erityisesti sosiologiassa, jolloin ne nähdään yhteiskunnallisena ilmiönä. Nuorten ja nuoruuden ja yhteiskunnan suhteiden selvittäminen yhtenä keskeisenä tehtävänä ja tavoitteena.</p>	
<p style="text-align: center;">ALAKULTTUURITEORIA</p> <p>Nuoret alakulttuurina yhteiskunnan rakenteissa ja alaryhminä valtakulttuurin alaisina. Olettaa nuorten ryhmittyneen selkeästi.</p>	<p style="text-align: center;">TYTTÖTUTKIMUS</p> <p>Tutkitaan sukupuolta ja ikää kulttuuristen ja yhteiskunnallisten ilmiöiden kautta. Usein näkökulmana poststrukturalismi unohtamatta ruumiillista ja materiaalista todellisuutta.</p>

2.3 Poststrukturalistinen näkökulma tunteiden ja nuorten tutkimisessa

Tämän pro gradu -tutkielman taustalla on Luptonin (1998) toteuttama haastattelututkimus ihmisten arkikäsitteistä tunteista. Tästä johtuen on luonnollista, että toteuttamani tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ovat samoilla linjoilla kuin Lupton on tutkimukseensa. Tämän tutkielman taustalla on siten käsitys tunteista sosiokulttuurisina ilmiöinä ja näkökulma niiden tutkimista varten on poststrukturalistinen.

Poststrukturalistinen lähestymistapa kuuluu sosiaalisen konstruktionismin perheeseen ja tällöin, Jokista, Juhilaa ja Suonista (1993, 9) mukailen, kielen ei nähdä ainoastaan kuvailevan todellisuutta vaan olevan itsessään osa todellisuutta. Oma näkemykseni tunteisiin tässä pro gradu -tutkielmassa on juuri poststrukturalistinen. En siis ole kiinnostunut siitä, mitä nuoret juuri haastattelutilanteessa tuntevat tai siitä, mitä he puheensa takana oikeasti ovat. Uskon nuorten aktiivisesti jäsentävän ja rakentavan maailmaansa kielen avulla ja haastattelujen kieli ja siitä välittyvät diskurssit ovat analyysini kohteena. Tarkastelen siis nuorten puheessa ilmeneviä käsityksiä tunteista enkä itse tunteiden kokemista. Haastateltavien nuorten puhe ja kertomukset ovat tutkimuksen kohteena sellaisina kuin nuoret ne tuovat esille eikä näiden takaa oleteta löytyvän mitään oikeaa totuutta. Tutkielman lähtökohdat ovat siis konstruktionistis-kielellisessä lähestymistavassa, joka on seurausta konstruktionistisesta ja lingvivistisestä käänteestä. Puurosen (2006, 16-17) mukaan tämä lähestymistapa on tällä hetkellä suosittu nuorisotutkimuksessa vaikka sen rajoja ei ole vielä kunnolla määritelty.

Poststrukturalistisesta näkökulmasta kerroin lyhyesti jo sosiaalitieteellisen tunteiden tutkimuksen kohdalla luvussa kaksi. Poststrukturalismi painottaa Luptonin (1998) mukaan kielen merkitystä ja diskurssien kautta ihmiset rakentavat aktiivisesti maailmaansa. Hän määrittelee diskurssin tarkoittavan ”sanamuotoja, joita käytetään kuvailemaan tai selittämään ilmiöitä”. Kiinnostus diskurssiin on syntynyt poststrukturalistisen teorian sysäyksestä ja tähän kehitykseen ovat vaikuttaneet erityisesti Foucault ja Derrida. Poststrukturalismissa keskeisin tekijä on kieli ja diskurssien ei uskota ainoastaan kuvailevan tai selittävän ilmiöitä vaan diskurssit osallistuvat olennaisesti maailman rakentamiseen ja luomiseen. (Emt., 24-25.)

3 MENETELMÄT

3.1 Orientaatiota ja aineistoa

3.1.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Jo tutkielmani suunnitteluvaiheessa päädyin tutkimukseni tutkimusongelmasta luontevasti menetelmällisesti laadulliseen tutkimukseen. Tätä tutkimusongelmaa olisi mahdollon tutkia määrällisellä tutkimuksella, sillä en ole kiinnostunut esimerkiksi siitä mitä tunteita nuoret kertoisivat tietävänsä tai kokevansa eniten tai vähiten vaan siitä, miten he käsitteellistävät tunteiden eri osa-alueita ja millaisia ajatuksia ja käsityksiä heillä on tunteista. Laadullinen tutkimus on kiinnostunut käsityksistä ja metsästä juuri näitä tarkastellessani 14 – 16 -vuotiaiden nuorten käsityksiä tunteista.

Päädyin käyttämään tutkimukseni menetelmänä haastattelua, koska haastattelussa tutkijalla on mahdollisuus luoda yhteistä ymmärrystä haastateltavan ja haastattelijan välille. Haastattelussa keskeistä on nimenomaan kieli (ks. lisää Hirsjärvi & Hurme 2000, 48-49), ja tämä istuu hyvin tutkimusongelmaani, jonka perusteella olen kiinnostunut muun muassa niistä diskursseista, joita nuorilla on tunteista. On tärkeää muistaa, että haastattelu itse on vuorovaikutusta haastattelijan ja haastateltavan välillä ja he yhdessä rakentavat haastattelun todellisuutta. Kyselylomakkeella ei olisi voinut samalla tavalla antaa haastateltaville omaa ääntä, sillä lomakkeessa vastausvaihtoehdot täytyy yleensä rajoittaa ja vapaiden vastaustenkin kyselylomakkeessa saattaisiin kysyä haastateltavan mielestä vähäpätöisiä tai epäoleellisia asioita. Haastattelussa on mahdollista reagoida haastateltavan kertomiin asioihin. Valmiiden tekstien kanssa olisi sama ongelma kuin kyselylomakkeessa sen osalta, etten pystyisi reagoimaan tutkittavien antamiin vastauksiin ja esimerkiksi kysymään tarkennuksia epäselviin asioihin tai muuttamaan vuorovaikutuksen suuntaa, jos se näyttää tarpeelliselta. Tutkimuksessa, jossa haastateltavien oman

äänen saaminen kuuluviin on erittäin tärkeää, haastattelu oli paras vaihtoehto ja erityisesti teemahaastattelu vastaa tähän parhaiten.

Teemahaastattelussa haastattelun aikana keskitytään keskustelemaan tietyistä haastatellijan ennalta määrittelemistä teemoista. Teemahaastattelussa teemat ovat kaikille haastateltaville samat, mutta muuten vuorovaikutus on haastattelussa vapaampaa kuin puoli-strukturoidussa haastattelussa. Teemahaastattelu on hyvä menetelmä, kun halutaan antaa tutkittaville mahdollisuus tuoda äänensä kuuluviin ja, kun halutaan keskittyä haastateltavien antamiin ja haastattelun vuorovaikutuksessa syntyviin merkityksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47-48.)

Teemahaastatteluuni otin vaikutteita aktiivihaastattelusta ja episodisesta haastattelusta. Holstein ja Gubrium (1995) sanovat aktiivihaastattelun tunnustavan sen, että tieto on aina sosiaalisesti tuotettua ja haastattelutilanteessa tuotettu tieto ei poikkea tästä. Haastattelija ei siis ole tilanteessa objektiivisesti ja neutraalisti paikalla vaan osallistuu tiedon sosiaaliseen rakentamiseen yhdessä haastateltavan kanssa. Aktiivihaastattelussa haastateltava ei ole vain kohde, josta tietoa pumpataan vaan haastateltavan ajatellaan aktiivisesti tuottavan ja rakentavan tietoa haastatteluhetkellä. Toisin sanoen haastatelijan tehtävänä ei ole haastattelussa etsiä totuutta tai sitä oikeaa ja objektiivista vastausta haastateltavalta vaan haastattelijalla päinvastoin voi tarkoituksella etsiä haastateltavan kanssa yhdessä eri näkökulmia ja positioita samasta asiasta etsien haastateltavan ajatusmaailman eri puolia ja näkemyksiä haastattelun teemoihin. Eri näkökulmat ja positiot nähdään aktiivihaastattelussa mahdollisuutena ja niitä käytetään hyväksi. Näitä eri näkökulmia ei nähdä väärinä tekijöinä. (Emt. 3, 8-9, 14-18, 37.) Aktiivihaastattelun vaikutteiden avulla pyrin torjumaan sitä, etten saisi haastateltavilta paljoa aineistoa. Ajattelin haastattelutilannetta keskusteluna, johon myös minä voin osallistua tarpeen tullen samalla kun kutsun haastateltavia ajattelemaan asioita eri näkökulmista ja positioista aina tilaisuuden tullen.

Episodinen haastattelu puolestaan lähtee Flickin (1996) mukaan ajatuksesta, että ihmisellä on kaksi erityylistä muistia: episodinen ja semanttinen. Episodinen muisti liittyy elämän konkreettisiin tilanteisiin ja olosuhteisiin. Semanttinen muisti puolestaan liittyy näistä elämän konkreettisista tilanteista ja olosuhteista yleistettyihin abstrakteihin käsitteisiin. Haastattelussa molempiin muisteihin päästään käsiksi esimerkiksi johdattele-

malla keskustelua siten, että haastateltava kertoo konkreettisista elämänsä tapahtumista haastattelun teemoihin liittyen. Tämän lisäksi häneltä kysytään abstraktimpia kysymyksiä, jotta hän kertoisi myös omia yleisempiä käsityksiään noista elämänsä konkreettisista tilanteista. Keskustelun tulee ehdottomasti olla myös tarpeeksi avointa, jotta haastateltava voi itse valikoida kerrottavaksi omasta mielestään aiheeseen liittyvät asiat. (Emt., 3-4) Episodista haastattelua käytin hyväkseni haastatteluissani esimerkiksi pyytämällä haastateltavaa kertomaan tilanteesta, milloin hän on tuntenut jotain tunnetta. Sain usein hyvin konkreettisia kuvauksia haastateltaville sattuneista asioista ja näistä tarinoista pystyin jatkamaan abstraktimpiin käsityksiin. Episodisen haastattelun vaikutteet koin haastatteluissani erittäin avuliaksi ja hyväiksi, sillä monet teemani ja kysymykseni olivat kovin abstrakteja eivätkä nuoret olisi ilman tätä tekniikkaa välttämättä osanneet kertoa omista käsityksistään.

Haastattelurungon laadin Luptonin (1998) toteuttaman tutkimuksen pohjalta, jonka teemoista tuli myös oman haastattelurunkoni suuria teemoja. Jokaisen teeman alle laadin osin Luptonin ja osin oman mielikuvituksen sekä lukemani teoriallisen kirjallisuuden pohjalta erilaisia alateemoja ja tämän jälkeen kirjoitin jokaisen kohdan auki muutamalla esimerkkikysymyksellä. Alateemat ja esimerkkikysymykset koin tarpeellisiksi erityisesti siksi, että haastateltavat olivat nuoria ja pelkkiin alateemoihin vastaaminen olisi ollut aikuisellekin haastava tehtävä. Haastattelurungon kysymykset toimivat lähinnä omien ajatusteni selventäjänä ja itse haastattelutilanteessa käytin niitä vuorovaikutuksen tilanteen mukaan. Haastattelurunkoa en pitänyt pakkopaitana vaan keskustelu saattoi olla vaihtelevaakin eri haastateltavien kanssa vaikka samat teemat toistuivat kaikkien kanssa. Joissain haastatteluissa oli tarpeen käyttää noita kysymyksiä enemmän kuin toisissa, joissa keskustelu eteni luonnollisemmin teemojen sisällä. Muuten pyrin itse haastatteluissa keskustelempaan otteeseen ja reagoimaan haastateltavien minulle kertoviin asioihin spontaanisti pitäen kuitenkin mielessäni eri teemat ja esimerkkikysymykset.

Aktiivihaastattelun vaikutteet näkyvät haastattelurungossa ja haastattelussa kysymyksinä, kuten ”Mitä kuvittelisit poikien ajattelevan, että millaisia tytöt ovat (tunteellisuuden osalta)? Miksi?” tai ”Luuletko kaveriesi ajattelevan, että olet tunteellinen? Miksi?” Episodisen haastattelun vaikutteet puolestaan näkyvät haastattelurungossa sellaisina kysymyksinä, kuten ”Kerro jostain tilanteesta, jossa olet hallinnut tunteitasi?” Käytännössä käytin episodista haastattelua haastatteluissani enemmän kuin olin sellaisia kysy-

myksiä haastattelurunkoon kirjoittanut. Aloitin useat keskustelut haastateltavien mainitsemista tunteista siten, että pyysin haastateltavaa kertomaan minulle jonkin tilanteen, jossa hän oli mainitsemaansa tunnetta tuntenut.

3.1.2 Haastateltavat

Tutkimukseni kohteeksi valikoituivat lopulta 14 – 16 -vuotiaat nuoret. Tutkimukseni ikäiset nuoret koin mielenkiintoiseksi kohteeksi tutkimukseni kannalta juuri siksi, että he elävät nuoruuden ensivaiheita, johon kuuluu monenlaisia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia muutoksia. Tästä syystä minua kiinnosti selvittää, minkälaisia asioita he kertoisivat omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Tämän ikäiset nuoret elävät Vilkkoriihelän (1999) määritelmän mukaan varhaisnuoruuttaan, jonka kehitystehtäväksi hän määrittelee erityisesti ihmishdekriisit. Tässä iässä nuoret muuttuvat fysiikaltaan: he kasvavat pituutta ja seksuaalisuus alkaa näyttäytyä eri tavalla. Erityisen mielenkiintoista tutkielmani kannalta on se, että tämä vaihe nuorten elämässä on kuohuntavaihe ja tunne-elämä ovat suurten muutosten alla. Nuori alkaa irrottautua vanhempien holhouksesta samalla kun kavereiden vaikutus ja tärkeys kasvaa. Tästä seuraa yhteenottoja kotona ja protestointia auktoriteetteja vastaan. Kuitenkin irrottautuminen on nuorelle ongelmallista: toisaalta hän haluaa olla itsenäinen, mutta toisaalta hän vielä tarvitsee vanhempiensa tukea. Tämä ristiriita on voimakas. Nuori ei osaa vielä itse käsitellä sisällään kuohuvia tunteitaan, mutta hän alkaa tutustua itseensä eri tavalla. Varhaisnuoruuteen kuuluu myös usein kiihkeä kaukorakkaus erilaisiin idoleihin. Kaukorakkaus on turvallista ja vapaata vastuusta. Tässä vaiheessa nuori vasta opettelee tutustumaan omiin tunteisiinsa ja tunteiden hallinta alkaa kehittyä. Nämä tunne-elämän kehittymisen ovat edellytyksenä myöhemmille syville ihmissuhteille. (Emt., 246-248.)

Haastateltavia tutkimukseeni kertyi yhteensä kymmenen 14 – 16 -vuotiasta nuorta, joista seitsemän oli tyttöjä ja kolme oli poikia. Etsin nuoria haastateltavikseni kolmea eri väylää käyttäen. Käytännössä otin tutkimukseen mukaan niitä tuon ikäisiä nuoria, jotka sain käsiini ja jotka siihen halusivat osallistua. Useamman eri väylän käyttäminen haastateltavia saadakseni oli todennäköisesti aineistoa rikastuttava asia, sillä tällä tavoin sain

haastateltavia eri sosioekonomisista lähtökohdista. Haastatteluuni osallistuneet nuoret esimerkiksi asuvat kolmella eri paikkakunnalla Pohjois-Savossa.

Neljä haastateltavaa löysin yhteisen vapaa-ajan toiminnan kautta. Kaksi haastateltavaa sain rippikoulutoiminnan kautta ja neljä haastateltavaa sain innostettua mukaan nuorison vapaa-ajan toiminnan kautta. Yhteisten vapaa-ajantoiminnan kautta tutkimukseen mukaan kysymäni nuorista kukaan ei kieltäytynyt. Muita reittejä mukaan ilmoittautuneet nuoret ilmoittautuivat alustavasti yhteisessä tilanteessa mukaan tutkimukseen kirjoittamalle paperille puhelinnumerosa tai sähköpostiosoitteensa. Kerroin heille, että nimiä en tarvinnut, sillä tämä takasi anonymiteetin säilymisen. Tämän jälkeen otin heihin henkilökohtaisesti yhteyttä sopiakseni haastattelun ajan ja paikan tarkemmin. Muutama nuori antoi minulle joko väärät yhteystiedot tai lopulta kieltäytyi tutkimuksesta. Huomasin, että tunteet ovat aiheena sellainen, joista täysin vieraille puhuminen saattaa joitain nuoria jännittää eivätkä he ole halukkaita kertomaan niistä. Parhaaksi tavaksi saada haastateltavia koin sen, että olin jollain tapaa mukana isomman nuorten joukon toiminnassa ensin muussa yhteydessä ja sitten kerroin kaikille kiinnostuneille tutkimuksestani ja mahdollisuudesta osallistua siihen. Lähestyttyäni asiaa näin, sain aina tutkimukseen lopulta muutaman asiasta innostuneen nuoren.

Nuorten haastattelu on erilaista kuin aikuisten tai lasten haastattelu. Nuoruuteen länsimaissa kuuluu epäluuloisuus heidän asioitaan urkkivia aikuisia kohtaan. Tästä syystä nuorten motivointi haastatteluun osallistumiseen on tehtävä siten, että heidät saataisiin ajattelemaan tutkimuksesta positiivisesti. Erityisesti täytyy varoa antamasta nuorille sellaista kuvaa, että haastattelu liittyy jotenkin johonkin ”vastapuolella” olevaan instituutioon, kuten koulun. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 132.) Tästä syystä olin tarkka haastateltavia kerätessäni, että tein selväksi tekeväni tutkimusta omia opintojani varten eikä haastattelu liity mitenkään nuorten ympärillä oleviin instituutioihin. Pysin myös lähestymään nuoria asiasta kertoessani siten, että he kokisivat minun pyytävän heitä tulemaan mukaan avukseni, sillä kuten Hirsjärvi & Hurme (2001) huomauttavat nuoria haastatellessa on tärkeää luoda nuorelle ilmapiiri, jossa he kokevat olevansa yhdessä tutkijan kanssa eikä tutkijaa vastaan. Muita ongelmia nuoria haastatellessa voi aiheuttaa se, että haastatteluun suostuminen on nuorelle vain väylä päästä pois koulun tai muun vastaavan oppitunneilta (Emt., 132-133), mutta tämä ei ollut tutkimukseni kohdalla ongelma, sillä tekemäni haastattelut ajoittuivat nuorten vapaa-aikaan.

3.1.4 Aineiston kerääminen

Aineiston keräämisen aloitin koehaastattelulla, joka lopulta onnistui niin hyvin, että se tuli mukaan lopulliseen aineistoon. Ajatukseni oli alusta asti, että pyrin oppimaan jokaisesta tekemästani haastattelusta ja kehittymään itse paremmaksi. Kirjoitin koehaastattelusta alkaen haastattelupäiväkirjaan ajatuksia, joita minulla oli jokaisen haastattelun jälkeen ja samalla kirjoitin ylös huomaamiani ongelmia, joita toivoin kykeneväni korjaamaan seuraavissa haastatteluissa. Kaikkien haastateltavien kanssa sovimme ajasta ja paikasta joko suullisesti tai puhelimitse. Aina sopiessani haastattelusta ehdotin haastateltaville jotain aikaa ja paikkaa, mutta annoin heille myös mahdollisuuden ehdottaa jotain muuta haluamaansa paikkaa ja aikaa. Kaikkia haastateltavia haastattelin heidän vapaa-aikanaan. Aloitin haastattelut kevyellä juttelulla esimerkiksi kysymällä miten haastateltavan päivä on mennyt. Tämän on tarkoitus rentouttaa ilmapiiriä haastattelua varten. Ennen haastattelun aloittamista kävin haastateltavien kanssa läpi haastattelusopimuksen ja annoin heille mahdollisuuden esittää kysymyksiä siihen liittyen. Tein kaikki haastattelut saman kevään aikana ja itse haastattelut kestivät noin tunnin lyhimmän ollessa 46 minuuttia ja pisimmän 1 tunnin ja 5 minuuttia.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroin haastattelut nauhalta sanasta sanaan jättäen kuitenkin täytesanat, kuten ”niinku” ja ”silleen”, pois litteroinista. Parista kohdasta jätin myös tutkimuksen kannalta täysin epäoleelliset kohdat pois. Näitä epäoleellisia kohtia olivat muun muassa alussa tai lopussa olleet ”hyvän päivän” jutustelut tai keskeytykset. Jo litteroinnin aikana muokkasin tekstistä pois anonymiteettia vaarantavat tekijät, kuten paikkojen ja ihmisten nimet. Samoin jätin selkeät murreilmaukset pois ja kirjoitin sanonnat yleisemmällä ilmaisutavalla. Tämänkin tein haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi. Litteroinnissa merkitsin haastateltavan merkeillä HVA ja itseni haastattelijana merkeillä HJA. Päällekkäin puhumiset jätin merkitsemättä ja puheen taukojen pituudet merkitsin ainoastaan merkillä ”...”, en siis kirjoittanut ylös taukojen pituuksia. Nauhdukset merkitsin litterointiin ylös kirjoittamalla näihin kohtiin (naurua). Haastattelut litteroin sitä mukaa kun haastatteluaineistoa kertyi. Täytesanat haastattelijalta (erilaiset joot ja mmm:t) jätin myös merkitsemättä. Yhteensä litteroitua tekstiä tuli 165 sivua rivivälillä 1,5 kirjoitettuna.

Litteroidessani haastatteluja huomasin monien kohdalla, että tunteista puhuminen jo ihan yleisellä tasolla herätti haastateltavissa tunnetiloja, joka kuului heidän äänensävyssään. Erityisesti näitä esiintyi puhuessamme haastateltavien mainitsemista tunteista, heidän kertoessaan näiden tunteiden merkityksistä ja niihin liittyvistä asioista ja tilanteista. Itse tunteista ”teoreettisesti” puhuessaan tämä väheni yleensä selvästi eli esimerkiksi haastateltavien määritellesä tunteiden hallintaa tai kertoessa tunteiden ja terveyden eri yhteyksistä. Esimerkiksi eräs 14-vuotias tyttö selitti minulle, mitä rakkaus on puhuen hellällä ja onnellisen kuuloisella äänensävyllä. Ilosta puhuttaessa sama tyttö nauroi helposti ja kavereidensa vihaisuudesta selittäessään hänen äänensävynsäkin muuttui tympääntyneeksi.

3.1.5 Aineiston analysointi

Aineiston tulkintaprosessi alkoi jo haastattelujen aikana siinä mielessä, että kysyin haastateltavilta tarkentavia kysymyksiä asioista, jotka tulkitsin relevanteiksi. Tämän huomasin erityisen hyvin litteroidessani aineistoa. Myös keskustelussa olleen aiheen eri puolista kysyin tulkintojeni mukaan eri näkökulmia ja nämä haastateltava monesti vahvisti ja kertoi asiasta enemmän tai muutamissa tapauksissa myös kielsi tulkintani. Alustavan aineiston analyysin aloitin jo haastattelujen aikana kirjoittamalla ylös aineistosta nousevia ajatuksia ja huomioita haastattelupäiväkirjaani.

Aloitin aineiston analysoinnin lukemalla aineistoa ensin haastattelu kerrallaan. Samalla erotin eri teemat aineistosta alleviivaamalla niitä eri väreillä ja tämä helpotti myöhemmin jonkun tietyn asian löytymistä aineistosta. Aineiston teemahaastattelua käyttävästä keruutavasta johtuen aineistosta on selkeästi huomattavissa eri teema-aiheiden vaihdokset, mutta kuitenkin teemat ja nuorten kielessä välittyvät merkitykset sekoittuvat keskenään ja teemojen katsomisen lisäksi aineistossa kulkee sinne tänne ripoteltuna paljon pidempiä kertomuksia haastateltavien eri merkityssystemeistä. Tein itselleni työkaluksi teemojen ja alateemojen mukaisen Excel-taulukon, jotta pystyin helposti lukemaan aineistoa sekä haastattelu kerralla että eri haastattelujen samaa teemaa ja alateemaa koskevia tekstejä. Tämän jälkeen aloin teema kerrallaan koodaamaan aineistoa siitä nouse-

vien aiheiden ja Luptonin (1998) tutkimuksen tulosten mukaan. Välillä palasin lukemaan haastatteluja kokonaisuudessa yksi kerrallaan.

Aineiston analyysitapana käytin sisällönanalyysia Luptonin (1998) tutkimusta mukailen. Tarkastelin aineistoa teemoittain ja kirjoitin sisällöstä jokaisen teeman ja alateeman keskeiset tulokset ja vertailin niitä Luptonin vastaavaan tutkimukseen. Nostin samalla esille huomattavampia eroja ja yhtäläisyyksiä näiden kahden tutkimuksen välillä. Tämä aineiston analyysitapa oli lähes itsestään selvä valinta tässä tutkimuksessa, sillä muuten tutkimukseni tuloksia olisi ollut vaikeampi vertailla Luptonin vastaavan tutkimuksen tuloksiin.

3.2 Reflektointia

3.2.1 Tutkijan asema

Oma roolini haastatteluissa ei ollut pelkkä haastattelija, joka kysyy kysymyksen ja kuuntelee sitten hiljaisesti. Aktiivihaastattelun vaikutteiden mukaisesti ajattelin omaa rooliani haastattelussa enemmän keskustelijana kuin pelkkänä haastattelijana. Keskustelijana saatoin osallistua keskusteluun joissain kohdin kertomalla esimerkin kysymästäni asiasta tai pyytämällä haastateltavaa katsomaan keskustelemaamme asiaa toiselta kanalta tai toisen ihmisen silmin. Esimerkiksi saatoin kysyä haastateltavalta, miten hän hallitsisi suuttumustaan tilanteessa, jossa hän olisi suuttunut kaverilleen, mutta ei jostain syystä halua näyttää sitä tuolle kaverilleen. Tällaista keskustelunomaisuutta ja eri näkökulmien ja positioden hakemista haastattelussa ei nähdä aktiivihaastattelussa ongelmana, sillä aktiivihaastattelussa haastateltavan ja haastattelijan nähdään luovan todellisuutta ja tietoa aina haastattelutilanteessa ja tätä käytetään jopa hyväksi.

Itse koin tämän hyvänä tapana aktivoida nuoria kertomaan omista ajatuksistaan ja eri näkökulmien ja positioden aktivoinnin kautta sain enemmän tietoa nuorten ajatuksista ja käsityksistä kuin perinteisemmällä haastattelutavalla olisin ehkä saanut. Lisäksi aihe

ja kysymykseni olivat ajoittain sellaisia, joita ihminen ei normaalisti tietoisesti mieti ja tähän aktiivihaastattelun sekä episodisen haastattelun menetelmät vastasivat erinomaisesti. Aineiston analyysivaiheessa tämä täytyy kuitenkin ottaa huomioon ja pyrinkin aineistoa analysoidessani arvioimaan mitkä asiat olivat todella haastateltavien omia pohdintoja ja käsityksiä ja jätin tuloksista tässä mielessä epämääräiset kohdat.

Haastattelijan persoona vaikuttaa aina haastattelun kulkuun ja olen hyvin tietoinen siitä, että joku muu voisi saada erityylisten aineiston samoista teemoista ja tämän lisäksi aineistoni tulkinta voisi olla erilaista jonkun muun jäljiltä. Pyrin kuitenkin teoreettisen taustan ja hyvän valmistautumisen avulla käsittelemään teemoja monipuolisesti niin itse haastattelutilanteessa että analyysivaiheessa. Haastattelijan persoonan lisäksi yksi vaikuttavia tekijöitä haastattelussa saattoi olla sukupuoli ja ikäni. Sekä poikien että tyttöjen on mahdollisesti helpompi puhua tunteista naiselle ja heidän suhtautumisensa haastattelijaan voisi olla erilainen, jos hän olisi ollut vanhempi. Itse olen vielä melko nuori ja olen tehnyt paljon töitä nuorten kanssa mikä auttaa keskusteluissa nuorten kanssa. Näiden lisäksi poikien ja tyttöjen oli ehkä helpompi puhua tunteista kahden kesken.

3.2.2 Eettiset ongelmat ja luotettavuus

Tutkimukseni kohteena olivat alaikäiset nuoret ja tällöin on syytä pohtia tutkimuslupausen kannalta, miten vanhempia tiedotetaan asiasta ja täytyykö heiltä kysyä lupa haastattelua varten. Suomen perustuslain 6 §:n 3 momentissa sanotaan: *Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti* (Perustuslaki 731/1999.) Myös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12 artiklan mukaan: *Lapsella, joka kykenee ilmaisemaan näkemyksensä, on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa* (YK:n lapsen oikeuksien sopimus, 12. artikla.) Toisaalta lapsenhuoltolain (361/1983) 4.1 §:n mukaan: *Lapsen huoltajan on turvattava lapsen kehitys ja hyvinvointi siten kuin 1 §:ssä säädetään. Tässä tarkoituksessa huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista.* Tutkimuseettinen neuvottelukun-

ta on pyytänyt lainsäädännön täsmentämistä lapsen tutkimukseen osallistumista koskevissa asioissa.

Tämän tutkimuksen osalta ratkaisin ongelman siten, että tiedotin nuorten vanhempia tutkimuksesta, mutta annoin nuorten itse päättää osallistumisestaan. Käytännössä tämä tapahtui siten, että annoin haastateltavien mukaan lapun vietäväksi vanhemmille ja lappussa kerroin tutkimuksestani lyhyesti. Lappussa oli puhelinnumeroni siltä varalta, että vanhemmat haluaisivat esittää minulle kysymyksiä. En voi olla varma, antoivatko kaikki haastattelemiä nuoret tämän paperin vanhemmilleen, mutta ainakin yksi meni varmasti perille, sillä sain yhden soiton vanhemmalta asiaan liittyen. Yhteen haastateltavien hommaamiseen liittyi myös usean nuoren vanhemman tapaaminen samanaikaisesti kun heillä oli yhteinen tapahtuma. Tuossa tapahtumassa esittelin itseni sekä tutkimukseni lyhyesti vanhemmille ja he saivat esittää minulle kysymyksiä, joihin vastasin. Tätä kautta saamieni haastateltaville en antanut lappua mukaan vanhemmille.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että nuorten osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoista. Kerroin kaikille nuorille heti alussa, että osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja kieltäytyminen on sallittua vielä senkin jälkeen kun he olivat ilmoittautuneet alustavasti mukaan tutkimukseen. Käsittelin haastateltavain luottamuksellisesti ja kaikkien haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi kerron tutkimuksessa vain heidän sukupuolensa, ikänsä ja asuinpaikastaan ainoastaan maakunnan. Tutkimuksen aihe ei ole sellainen, josta koituisi haastateltaville haittaa ja vapaaehtoisuuden, luottamuksellisuuden ja yksityisyyden takaaminen vahvistaa tätä. Tutkimuksessa käsitellyt asiat eivät ole niin henkilökohtaisia, että niiden käsittelystä koituisi haastateltaville haittaa eikä tutkimuksen tuloksista ole sisällöllisesti helppo tunnistaa ketään.

Haastattelemiä nuoret ovat aivan tavallisia nuoria ja tästä syystä voi ajatella, että heidän kertomansa ajatukset ja käsitykset ovat yleistettävissä. Nuorten ollessa tutkimuksen kohteena, voidaan kuitenkin esittää kritiikkiä siitä, puhuvatko nuoret haastattelussa totta. Tutkimuksessani en ole kuitenkaan etsimässä totuutta nuorten sanomisten takana vaan olen kiinnostunut niistä käsityksistä, mitä he minulle kertovat. On epäoleellista, ovatko asiat juuri nuorten kertomalla tavalla tosielämässä, sillä en ole kiinnostunut tuosta todellisesta elämästä vaan juuri siitä, miten nuoret tuon elämän näkevät ja miten he siitä kertovat. Pidän siis nuoria arvokkaina ja kysyn heidän mielipidettään asioista. Itse

asiassa teemahaastattelussa apuna käyttämäni aktiivihaastattelun yksi perusajatuksista on se, että haastateltavat eivät ole mitään tietolähteitä, joista haastattelija pumppaa tietoa. Tieto rakennetaan aktiivisesti haastattelutilanteessa. Nuoret tutkimuksen kohteena voidaan nähdä tämän tutkimuksen osalta rikkautena, sillä nuoret ehkä puhuvat tunteista tuoreemmin, sillä heidän ajatuksensa eivät ole vielä kaavoittuneet.

4 TULOKSET

4.1 Tunteiden määrittely

Kysyessäni haastattelemiltani nuorilta ”Mitä tunteet ovat?” koettiin tunteiden selittäminen usein haastavaksi samoin kuin myös Luptonin (1998, 41) tekemässä tutkimuksessa. Suurin osa nuorista kuitenkin antoi vastauksen tähän kysymykseen. Tunteet määriteltiin useimmiten ajatuksiksi, tiloiksi ja oloiksi, joita ihmiset kokevat eri asioista tai toisista ihmisistä. *”Ne on semmosia ajatuksia tavallaan mitä jotkut asiat herättää tai että... että tulee semmone tietynlainen olo jostai asiasta (naurua)... Vaikee sitä on selittää, jos ei koskaa ois tuntenu mitää tunnetta...”* (tyttö 16v.) Luptonin (1998, 41) tutkimuksessa tunnetta (*emotion*) kuvattiin useimmiten englannin kielen sanalla *feeling*. Suomen kielessä ei arkikäytössä ole samanlaista erottelua tunnetta kuvaavien eri sanojen osalta eikä englannin kieltä vastaava erottelu ole siksi mahdollista. Ehkä tuota englannin kielen sanaa *feeling* oli tutkimuksessani korvaamassa juuri sanat ajatus, tila ja olo. Toisaalta myös Luptonin (1998, 42) tutkimuksessa jotkut haastateltavat kuvasivat tunteen mielen tilaksi tai ajatuksen tuotteeksi.

Luptonin (1998, 41) tutkimuksessa haastatellut kuvailivat tunnetta sanan *feeling* lisäksi ihmisen keinoksi ilmaista itseään. Tämä näkyi myös oman tutkimukseni vastauksissa ja tunne keinona ilmaista itseään olikin yhtä yleinen tapa selittää tunteita kuin tunteiden määrittely ajatuksiksi, tiloiksi ja oloiksi. Haastattelemieni nuorten mukaan tunteet kertovat muille ihmisille ja henkilölle itselleen, millainen olo hänellä on tai millä tuulella hän on. *”Sitte myös toista kohtaan tunteet sillee että; vähän jos on se susta ihana nii sitte se tunne on positiivinen, mutta sit jos se on kauhee ni sit se on negatiivista.”* (tyttö 14v.) Tämän tunteiden funktion sanottiin useimmiten olevan myös tunteiden tarkoitus. Toisin sanoen tämä on se syy, miksi meillä on tunteet.

Tunteilla on kuitenkin haastattelemieni nuorten mukaan myös muita tarkoituksia. Tunteet avaavat ihmisen sisäistä maailmaa hänen lähellään oleville ihmisille ja tekevät tu-

tustumisen toisiin ihmisiin mahdolliseksi. *"... se voi sitte olla aika hankalaa, jos ei mitään tunteita näytä, että ei sit tiää koskaa, että mitä se oikein ajattelee tai näin..."* (tyttö 16v.) Ihmiset ymmärtävät toisiaan ja tutustuvat toisiinsa juuri siksi, koska ihmisillä on tunteet. Lisäksi tunteet opettavat ihmiselle elämästä ja auttavat häntä olemaan tilanteen tasalla. Luptonin (1998) tutkimuksessa mukana olleet haastateltavat puhuivat myös näistä asioista määritellesään tunteita. Heistä useat määrittelivät tunteet ihmisen itseilmaisun keinoksi eli tunteiden kautta ihmiset viestivät omaa oloaan ja omia ajatuksiaan muille ihmisille ja itselleen. (Emt., 41.)

Jotkut haastatteleman nuoret kertoivat vielä yhden tunteiden tarkoituksen olevan elämän rikastuttaminen ja värittäminen. Tunteet siis tuovat elämäämme vaihtelua.

"...kai se ois aika... semmosta... samanlaista yhtä puuro tämä elämä, jos ei ois mitään tunteita. Sillee, että... välillä ne on piristäväks ja... välillä ne on sitte... hiljentämässä ihmistä. Että välillä, jos on tosi innokas ja iha tohkeissaan ni sillee kiihtyy ihminen ja sitte välillä taas hiljentää." (poika 16v.)

Tämä näkökulma oli läsnä myös Luptonin (1998) tutkimuksen haastateltavien puhussa tunteista henkilökohtaisena resurssina, johon kuuluivat niin viittaukset juuri tunteisiin elämää rikastuttavina sekä tunteisiin olennaisena osana elämää. Tunteisiin itseilmaisun keinona liittyi Luptonin tutkimuksessa lisäksi vihjaus siitä, että tunteet tekevät ihmisestä aidon. (Emt. 41.) Tämä näkyi myös selvästi yhden haastateltavani kommentissa: *"... se voi sitte olla aika hankalaa, jos ei mitään tunteita näytä, että ei sit tiää koskaa, että mitä se oikein ajattelee tai näin..."* (tyttö 16v.) Tämä teema ei kuitenkaan ollut yhtä näkyvä omassa tutkimuksessani eikä kukaan sanonut sitä niin suoraan ja selvästi kuin Luptonin (1998, 41) tutkimuksessa. Yksi Luptonin (1998) tutkimuksessa esiintynyt diskurssi tunteiden määrittelyssä puuttui tutkimuksestani kokonaan. Useimmat Luptonin haastateltavista uskoivat tunteiden tekevän ihmisestä ihmisen ja erottavan ihmisen eläimistä. (Emt. 42) Tätä näkökulmaa ei kukaan haastattelemistani nuorista maininnut.

Tutkimuksessani tunteet koettiin yksiselitteisesti tärkeiksi ja hyviksi olla olemassa. Elämä ilman tunteita ei olisi elämää ja sellaista elämää kuvailtiin muun muassa tylsäksi, tyhjäksi ja kaoottiseksi. Muutama haastatteleman nuori toi esille, ettei ihmisellä ilman tunteita olisi tajua syistä ja seurauksista sillä kaikki tuntuisi samalle. Ilman tunteita ih-

minen voisi tehdä mitä tahansa ja pari nuorta ennustikin, että sellaisessa maailmassa olisi paljon murhaajia. *"...ei ainakaa jos ihmiset ei yhtää ajattelis, et miltä muista tuntuu ja näin, mut tietysti jos ne ei tuntis mitää ni varmaa tää ois aika kaoottista ku ei ois mitää semmosia; ihmiset vaa tappais täällä toisiaan ja tämmöstä..."* (tyttö 16v.) Ilmeisesti myös Luptonin (1998, 41) tutkimuksessa tätä aihetta sivuttiin silloin kun hänen haastattelemansa ihmiset puhuivat tunteista olennaisena osana elämää, mutta tutkimuksessani käsitelimme aihetta Luptonia laajemmin.

Osa haastattelemistani nuorista kuitenkin kertoi, että joskus elämä olisi helpompaa ilman erityisesti negatiivisia tunteita kuten suru ja viha. Kuitenkin myös näillä tunteilla uskottiin yleensä olevan oma tärkeä tarkoituksensa. Elämä ilman negatiivisia tunteita olisi joskus helpompaa kahdesta syystä. Negatiiviset tunteet eivät ole tunteina mukavia tuntea ja toisaalta ne saattavat aiheuttaa mielipahaa niin kuin myös ympärillä oleville ihmisille.

"No varmaa, jos jolleki suuttuu ni sitte (naurahdus). Voi olla, et jos tulee joku raivoisa tunne ni ei (naurahtaen) ehkä oo iha paras mahdolline vaihtoehto, että (naurahdus)... Siinä vois olla iha hyvä, että olis vaa semmone tasapaksu ja... ottas sen iha villasella sen tilanteen..." (tyttö 14v.)

4.1.1 Miten ja missä tunne syntyy?

Luptonin tutkimuksessa tunteen selitettiin ”syntyvän reaktiona tai suhteessa johonkin muuhun” (Emt. 1998, 41). Haastattelemani nuoret määrittelivät myös tuon jonkun muun. Yleisimmin tunteiden kerrottiin tulevan ympäristöstä eli tapahtumista ja teoista *"Mitä tapahtuu, tapahtumista ja tämmösistä... Erilaisista normi päivän asioista..."* (poika 15v.) Usein sanottiin myös, että tunteet tulevat vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa eli heidän teoistaan ja käyttäytymisestään. *"Mistä nyt vaan. Jos joku vaikka sanoo jotai ilkeätä nii siitä tulee tai jos sanoo jotai mukavaa nii siitä tulee erilaine tunne tai jos joku vaikka stressaa tai jotai semmosta."* (tyttö 16v.) Osa nuorista myös sanoi konkreettisemman paikan sille, missä tunteet syntyvät. Tunteiden kerrottiin tulevan sy-

däimestä, aivoista, alitajunnasta tai kaikkein sisimmästä. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan liittäneet tunteiden syntymistä tällä tavalla konkreettiseen paikkaan. Luptonin (1998) tutkimuksessa haastateltavat puolestaan useimmiten kertoivat tunteiden syntyvän nimenomaan jossain ihmisen sisällä tai ruumiin ja mielen vuorovaikutuksessa. Monet myös kertoivat sielun tai hengen (*spirit*) synnyttävän tunteen ja erityisesti miehet uskoivat tunteiden syntyvän ruumiissa. (Emt. 42-43.) Nämä käsitykset olivat omassa tutkimuksessani selkeästi vähemmistönä tai kokonaan poissa.

Nuorista osan kanssa keskustelimme siitä koetaanko tunteita sen jälkeen kun ihminen on tehnyt kognitiivisen arvion tilanteesta vai voivatko ne tulla ilman, että niitä tiedostetaan. Molemmat vaihtoehdot saivat kannatusta. Yhden nuoren mielestä molemmat tilanteet ovat mahdollisia ja se riippuu paljolti tilanteesta. Muutama sanoi, että tunteet voivat hyvin tulla ilman, että niitä edes tiedostaa. *"Kyllä se varmaa sillee on, että alkaa hymyilemää ja sit, että 'Hei mä hymylen.', että 'Mä oon ilone.'..."* (poika 14v.) Yksi haastateltava sanoi, ettei hän välttämättä aina edes huomaa tuntevansa jotain tunnetta. Jotkut nuoret olivat kuitenkin myös sitä mieltä, että tunteen yleensä tiedostaa ennen kuin muut sitä huomaavat. *"...mutta kyllähä sen tietysti jossain määrin tajuaa, ku, ennen... ennen tavallaan."* (tyttö 16v.)

4.1.2 Tunteiden muuttuminen elämän varrella

Lähes kaikki haastattelemiini nuoret uskoivat ihmisellä olevan ainakin jonkunlaiset tunteet jo heti syntymänsä jälkeen, mutta tunteet muuttuvat pienen lapsen kasvaessa. Luptonin (1998, 43) tutkimuksessa useimmat ihmiset uskoivat tunteen olevan perinnöllinen ja luonnollinen asia, vain muutamat määrittelivät tunteiden olevan oppimisen tai kokemusten tulosta. Useimmat siis ilmeisesti uskoivat tunteiden olevan ihmisellä jo heti syntymän jälkeen mikä jonkun verran poikkeaa oman tutkimukseni tuloksista, jossa tunteiden useimmiten ajateltiin olevan juuri oppimisen tai kokemuksen tulosta. Useimpien haastattelemiieni nuorten mielestä nimittäin tunteet muuttuvat ymmärryksen lisääntyessä eli siksi, että ihminen kasvaa ja oppii. Vauva tai pieni lapsi ei vielä ymmärrä elämää yhtä paljon kuin haastateltavien ikäiset nuoret ja tästä syystä heidän tunteensa ovat eri-

laisia. *"Kun ihminen kasvaa, se alkaa ymmärtää, että ei kaikkee vaa aina ite ja muutenki kehitty... Oppii ymmärtämään asioita. Pienempänä ei tilannetta tajua ja asioita."* (poika 14v.)

Kaikki nuoret eivät kuitenkaan puhuneet ymmärryksen lisääntymisen vaikuttavan tunteiden muuttumiseen. Heidän mielestään ihmiset muuttuvat muutenkin vanhetessaan ja siten myös heidän tunteensa muuttuvat. Pienet lapset, murrosikäiset ja aikuiset tuntevat ehkä samoja tunteita eri asioista, yleisimmin koetut tunteet muuttuvat tai tunteita tulee mahdollisesti lisää. Tästä näkökulmasta on hyvänä esimerkkinä 14-vuotiaan tytön kanssa käymäni keskustelu:

HJA: Onks sun mielestä ne tunteet; jos vauvoilla kuitenkin on tunteet, mutta onks ne erilaisia sitte vaikka ku mitä sun ikäsenä?

HVA: On ne varmaa sillee, et ei niillä varmaa iha nii paljo oo tunteita eikä ne varmaa ymmärrä sitä, että nyt on semmone hirmu suuttunu olo tai jotai. Että ei ne ajattele asiaa nii paljo.

HJA: Mitäs luuleksä, että muuttuuko ne tunteet vielä lisää nyt ku sä vaikka vanhenet, et ku sä oot sitte oikein aikune?

HVA: Kai ne voi muuttua. (naurahdus) Ainaki vaihtuu ainaki, et mitkä on yleisimpiä tunteita, mitä paljo tulee sit. Varmaa ne ainaki vaihtuu. (tyttö 14v.)

Joidenkin nuorten mielestä itse tunnekokemukset muuttuvat vanhetessamme ymmärryksen lisääntymisen myötä vahvemmiksi. *"Mut sitte ku kasvaa ni sit ne tulee yleensä sillee vahvemmiks... Ei mikää pikkulapsi tunne samalla tavalla ku aikuinen. Emmä tiä miks. Se vaa on niin (naurua)... Ku esim just jossain hautajaisissa ni jotku pikkulapset saattaa vaa juosta siellä. Ne ei ymmärrä."* (tyttö 14v.) Tunteet saattavat myös monimutkautua vanhetessamme ja pelkästään elämän monimutkaistuminen ihmisen vanhetessa suoraan vaikuttaa myös tunteiden monimutkaistumiseen.

TAULUKKO 3. Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimuksen ja Luptonin (1998) välillä tunteiden määrittelyssä. Erot kursivoituina.

TUNTEIDEN MÄÄRITELMÄ	Nuoret	Luptonin haastateltavat
Mikä tunne on?	<i>Tunteet ovat ajatuksia, tiloja, oloja</i>	<i>Tunne (emotion) on feeling.</i>
Tunteiden tarkoitus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ keino ilmaista itseään ▪ mahdollistaa ihmisten välisen kanssakäymisen ▪ elämän rikastuttaminen ja värittäminen ▪ <i>tekevät ihmisestä aidon (vain yhdellä)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ keino ilmaista itseään ▪ keino viestiä muiden kanssa ▪ olennainen osa elämää, henkilökohtainen resurssi ▪ <i>tekevät ihmisestä aidon (useimmat)</i> ▪ <i>erottavat ihmisen eläimistä</i>
Elämä ilman tunteita	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tunteet tärkeitä olla olemassa ▪ <i>elämä ilman tunteita olisi tylsää, tyhjää ja kaoottista</i> ▪ <i>joskus olisi helpompaa ilman erityisesti negatiivisia tunteita</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tunteet olennainen osa elämää
Tunteiden syntyminen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ reaktiona tai suhteessa johonkin muuhun ▪ <i>ympäristön tapahtumista ja teoista</i> ▪ <i>vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa</i> ▪ <i>sydämessä, aivoissa, kaikkien sisimmässä</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ reaktiona tai suhteessa johonkin muuhun ▪ ihmisen sisällä ▪ <i>ruumiin ja mielen vuorovaikutuksessa</i> ▪ <i>sielussa, hengessä (spirit), ruumiissa</i>

Tunteiden muuttuminen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>ovat heti syntymän jälkeen, mutta muuttuvat vanhetessa</i> ▪ <i>ymmärryksen lisääntyminen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>ovat perinnöllisiä ja luonnollisia (yleisin)</i> ▪ <i>ovat oppimisen ja kokemusten tulosta (vain osa)</i>
-----------------------	---	---

4.2 Tunteellisuus ja tunteellinen ihminen

Luptonin (1998, 44-47) tutkimuksessa etsittiin diskursseja tunteellisuudesta kysymällä haastateltavilta heidän omasta tunteellisuudestaan. Itse pyrin keskustelemaan haastateltavieni kanssa tunteellisuudesta yleisemmällä tasolla enkä pelkästään heidän käsityksistään omasta tunteellisuudestaan. Puhuimme kyllä haastateltavien omasta tunteellisuudesta, mutta he määrittivät esimerkiksi tunteellisuuden ja tunteettomuuden ilman, että puhuivat niistä henkilökohtaisesti. Luptonin (1998) tutkimuksen haastateltavat antoivat tunteellisuudelle erilaisia määritelmiä ja Lupton jakaa näkemykset niin tunteellisuudesta kuin vähemmän tunteellisesta ihmisestä tunteellisuuden positiivisesti ja toisaalta negatiivisesti näkeviin kuvauksiin. Suurimmaksi osaksi tunteellisuudesta puhuttiin myönteiseen sävyyn, mutta osa hänen haastattelemistaan näki tunteellisuuden negatiivisena. Tällöin tunteellisen ihmisen kuvailtiin olevan tunteidensa armoilla eikä hän pysty välttämään tai poistamaan tunteitaan. (Emt., 44-47.)

Oman tutkimukseni haastateltavien puhe tunteellisuudesta oli yhtä poikkeusta lukuun ottamatta positiivista ja haastateltavat näkivät tunteettomuuden jollain tapaa negatiiviseksi asiaksi. *"No on tullu semmone olo, että ku ei välttämättä välitä niin paljo muista ihmisistä ni sitte varmaa yleensä sanotaa, että on aika tunteeton ja semmone kylmä."* (tyttö 14v.) Tunteettomuus määriteltiin pääasiallisesti negatiiviseksi asiaksi, mutta jotkut haastateltavat olivat sitä mieltä, ettei ketään ihmistä voi sanoa tunteettomaksi ja silloin tunteellisuuden näkyminen positiivisena tai negatiivisena jäi merkityksettömäksi asiaksi. Eräs haastatteleman 16-vuotias tyttö oli ainoa, joka puhui tunteellisuudesta negatiivissävytteisemmin kuin muut haastatteleman nuoret. Hänen mukaansa tunteelli-

nen ihminen on temperamenttinen ja suuttuu helpommin kuin vähemmän tunteellinen ihminen. Vähemmän tunteellinen ihminen on rauhallisempi kuin tunteellinen ihminen.

4.2.1 Viisi näkemystä tunteellisuudesta

Tutkimuksessani muilta osin toistuivat Luptonin (1998) tutkimuksessa esille nousseet teemat tunteellisuuden määrittelyssä. Esittelen nämä teemat tässä lyhyesti jakaen ne viiteen eri näkemykseen tunteellisuudesta Luptonia mukailten. 1) Tunteellinen ihminen sekä tuntee tunteet voimakkaina että näyttää ne avoimesti. 2) Tunteellinen ihminen on empaattinen ja vastaanottavainen ja muut puhuvat hänelle omista asioistaan helposti. 3) Tunteellinen ihminen on myötätuntoinen ja elää muiden ihmisten tunteiden mukana vaikka ei näyttäisikään omia tunteitaan avoimesti. 4) Tunteellinen ihminen tiedostaa omat tunteensa hyvin. 5) Tunteellinen ihminen ei välttämättä ole tunteellinen muiden silmissä vaikka hän kokisikin tunteet voimakkaasti sisimmässään, sillä hän on hyvä hallitsemaan tunteitaan. (Emt. 44-47.)

Luptonin ensimmäinen näkemys tuli haastattelemieni nuorten keskuudessa esille. He määrittelivät tunteellisuuden olevan sitä, että ihminen näyttää tunteensa avoimesti ja kokee tunteet muita ihmisiä vahvemmin ja herkemmin. *"Tavallaan tuntee aika voimakkaasti kaikkia tunteita tai helposti ja ehkä näyttääkin ne helpommin ku joku toinen."* (Tyttö 16v.) Usein tällaisen ihmisen sanottiin olevan persoonana ulospäin suuntautunut ja sisäänpäin suuntautuneiden ihmisten arveltiin näyttävän tunteitaan vähemmän ulospäin. Useimmat haastateltavat olivat kysyttäessä kuitenkin myös samaa mieltä Luptonin tutkimuksen viidennen näkemyksen kanssa siitä, että ihminen voi olla tunteellinen vaikka se ei näkyisikään muille ihmisille. Muutamat arvelivat sen olevan mahdollista, mutta liittivät tunteellisuuden kuitenkin enemmän juuri siihen, että ihminen näyttää tunteitaan avoimemmin kuin muut. 16-vuotias tyttö kertoi, että tunteellinen ihminen ei välttämättä näytä tunteitaan avoimemmin, mutta hän ei myöskään pelkää näyttää niitä julkisesti-kaan.

HVA: Siinä saattaa nähä vaikka päällepäin, että se... No se saattaa olla ilon tai sitte surullinen tai... mut se näkyy päällepäin.

HJA: Elikkä siis... tunteellinenko ihminen on semmonen, joka näyttää tunteensa helposti?

HVA: No ei välttämättä helposti, mutta semmonen, että... se ei pelkääkään, että se vois myös julkisilla paikoilla näyttää tunteet. (tyttö 16v.)

Luptonin haastatteluissa esille tullut toinen näkemys näkyi vain yhden haastattelemani pojan ajatuksessa tunteellisuudesta ja hänen mieleensä tunteellisuus voi olla myös sitä, että ihminen ottaa muiden tunteita vastaan ja auttaa muita ihmisiä sillä tavalla esimerkiksi kuuntelemalla heidän surujaan. Tähän samaan määritelmään ehkä liittyy myös kolmas näkemys tunteellisuudesta myötätuntona ja muiden tunteiden mukana elämisenä vaikka se ei muille ihmisille näkyisikään. Muuten kolmas näkemys tunteellisuudesta ei omassa aineistossani ollut mukana.

Neljäs näkemys tunteellisuudesta korostaa tunteellisen ihmisen kykyä olla tietoinen omista tunteistaan. Tätä näkemystä ei sellaisenaan kukaan haastateltavistani tuonut esille, mutta samantyyllisiä määritelmiä tunteellisesta ihmisistä annettiin. Kaksi haastateltavista liitti tunteista puhumisen yhdeksi osaksi tunteellisuutta. Toinen uskoi tunteellisen ihmisen osaavan puhua tunteistaan ja toinen sanoi tunteellisuuteen kuuluvan avoimen tunteistaan puhumisen. Kaksi haastateltavistani erotti tunteellisesta ihmisestä puhuesamme järjen ja tunteet toisistaan. Eräs 14-vuotias tyttö määritteli tunteellisen ihmisen näyttävän tunteensa järkevällä tavalla ja tuntevan useampia tunteita kuin vähemmän tunteelliset ihmiset. *"Semmonen, joka osaa näyttää ne tunteet sille järkevällä tavalla muille ihmisille ja... Ja sitte sillä on niitä tunteita aika paljo, että ei oo vaa suuttumus ja ilisuus, suuttumus ja ilisuus, sille on vähä siitä väliltäki ja jotain muitaki ni..."* (tyttö 14v.) Toinen järjettä ja tunteesta puhunut haastateltava puolestaan sanoi tunteellisen ihmisen ajattelevan enemmän tunteella kuin järjellä. *"... se on vaa, ottaa kaiken niin tunteella ja ei niinkää järjellä."* (tyttö 16v.)

4.2.2 Tunteettomuus

Luptonin (1998) tutkimuksen ja oman tutkimukseni ero tavassa keskustella tunteellisuudesta toisaalta haastateltavan näkemyksestä omasta tunteellisuudesta ja toisaalta yleisemmällä tasolla pysymisessä, saattoi vaikuttaa erityisesti erilaisiin tuloksiin tunteettomuudesta. Luptonin (1998) tutkimuksessa haastatellut määrittelivät itsensä tunteettomiksi tai vähemmän tunteellisiksi siksi, että heidän määrittelynsä tunteellisuudesta oli erilaista kuin itsensä tunteellisiksi määritelleillä ihmisillä. Nämä ihmiset määrittelivät olevansa tunteettomia, koska he eivät pysty syystä tai toisesta näyttämään tunteitaan avoimesti ja ihmisen täytyy tähän kyetä ollakseen tunteellinen. Jotkut jopa olivat harmissaan siitä, etteivät he kyenneet ilmaisemaan tunteitaan avoimemmin, mutta osa myös näki tunteellisuuden olevan irrationaalista ja impulsiivisesti toimimista, jota he paheksuivat. (Emt. 46-47.)

Myös haastattelemani nuoret määrittelivät tunteettomuuden monin eri tavoin. Lähes kaikki haastateltavat, joiden kanssa puhuimme tunteettomuudesta, olivat sitä mieltä, ettei tunteetonta ihmistä ole olemassa. Heidän mielestään kaikilla ihmisillä on tunteet ja ihmisten tunteellisuus vain eroaa muun muassa persoonasta ja ulospäin suuntautumisen määrästä riippuen. Joidenkin mielestä tietynlaista ihmistä voi kuitenkin joskus sanoa tunteettomaksi. Tunteetonta ihmistä kuvailtiin ihmiseksi, joka ei ehkä huonon itsetunnon takia halua näyttää tunteitaan muille tai ihmiseksi, joka on ilkeä, kylmä ja ei ajattele asioita muiden ihmisten kannalta tai muutenkaan muiden ihmisen tunteita. *"No on tullu semmone olo, että ku ei välttämättä välitä niin paljo muista ihmisistä ni sitte varmaa yleensä sanotaa, että on aika tunteeton ja semmone kylmä."* (tyttö 14v.)

4.2.3 Tunteellisuuden muovautuminen ja muuttuminen

Luptonin (1998) tutkimuksessa haastatelluista suurin osa uskoi tunteellisuuden säilyvän samanlaisena läpi elämän. Vain jotkut vanhemmat haastateltavat arvelivat tunteellisuutensa olevan mahdollista muuttua ja yleensä he uskoivat olevansa nyt vanhempana tun-

teellisempia kuin mitä he olivat olleet nuorempina. (Emt., 45-46.) Nämä tulokset poikkeavat suuresti oman tutkimukseni tuloksista, sillä kaikki haastattelemani nuoret uskoivat tunteellisuuden muuttumisen elämän aikana olevan mahdollista. Nuorten mielestä ihmisestä tulee niin tunteellinen kuin hänestä tuleekin monen asian vaikutuksesta. Nuoret mainitsivat tunteellisuuden muovautuvan niin geenien, aivojen, persoonallisuuden, kavereiden ja perheen kuin ympäristön ja kokemustenkin vaikutuksesta. Näistä useimmiten mainittiin kavereiden vaikutus. Kavereiden ja seuran vaikutuksesta tunteellisuuteen on hyvänä esimerkkinä seuraava 14-vuotiaan tytön kuvaus asiasta:

"Jos on paljon semmosia tunteellisia kavereita ni saattaa iteki sitte olla, oppii vähän tunteellisemmaks. Ja sitte jos on taas semmosia ei niin tunteellisia kavereita ni saattaa sitte iteki olla vähän semmone... Ja sitte varmaan... kans vanhemmat, jos ne on hirmu semmosia... semmosia tunteikkaita ni sitte itekki on ku on pienestä pitäen tavallaan niitten kanssa ollu... suurimmaks osaks." (tyttö 14v.)

Puhuimme haastattelemieni nuorten kanssa myös tunteellisuuden muuttumisesta ja heidän käsityksensä mukaan tunteellisuus voi muuttua monella eri tavalla. Kaikki nuoret uskoivat tunteellisuuden voivan muuttua ainakin jonkun verran, joidenkin mielestä vain hyvin vähän, mutta melko monen mielestä muutos voi olla suurta. Suurin osa kertoi tunteellisuuden voivan muuttua seuran mukana eli ihminen voi olla eri tavalla tunteellinen riippuen siitä, kenen kanssa hän on. Osa oli huomannut tämän omassa käyttäytymisessään.

"No jos esim tuntee jonku toisen hyvin ni saattaa... sen seurassa olla jotenki, että... näyttää ne tunteet ja on sellanen... (naurahtaen) tunteikas ja jotenki... Ja sitte, jos ei tunne jotain ni saattaa olla vähän sillee... ettei näytä sitä ja sitte on vähän sillee..." (tyttö 14v.)

Tätä näkemystä eivät kaikki kuitenkaan jakaneet. Lisäksi osa arveli tunteellisuuden muuttuvan tunteiden voimakkuuden osalta. Tunteet ehkä muuttuvat vielä voimakkaammaksi ihmisen vanhetessa, mutta toisaalta eräs haastateltava arveli ihmisen olevan tunteellisimmillaan murrosikäisenä ja aikuistuesssa tunteellisuus vähän laimenee.

Kaikki eivät osanneet sanoa, mistä syystä tunteellisuus mahdollisesti muuttuu ihmisen vanhetessa, mutta useimmiten tunteellisuuden uskottiin muuttuvan erilaisten kokemusten myötä. Tuolloin muutokset voivat olla jopa niin rajuja, että ennen tunteellisesta ihmisestä tulee tunteeton tai toisin päin, mutta näin suuri muutos ei tapahdu helposti.

"No saa kyllä olla aika paha asia siinä mielessä, että vaikka, että joku läheinen kuolis tai jotain tämmöstä. Että sillo saattais... olla pitkän ajan, että... ei osais olla ilonen tai... mitään olis vaan se... sillee. Vähä tai aika paljonki haikee, haikee fiilis ja semmonen, et itkee... ei osais iloita niistä, pikkuasioista." (poika 15v.)

Kokemusten lisäksi muutokseen vaikuttavat ihmisen kasvaminen ja ymmärryksen lisääntyminen.

TAULUKKO 4. Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimuksen ja Luptonin (1998) välillä tunteellisuus ja tunteellinen ihminen teemassa. Erot kursivoituina.

TUNTEELLISUUS	Nuoret	Luptonin haastateltavat
Määritelmä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tunteellisuus positiivisena ▪ <i>tunteettomuus negatiivisena</i> ▪ <i>yleisestä näkemyksestä lähtevää</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tunteellisuus positiivisena ▪ <i>pienellä osalla tunteellisuus negatiivisena</i> ▪ <i>vahvasti henkilökohtaisesta lähtevää</i>
Keskeisimmät näkemykset tunteellisuudesta	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tuntee voimakkaasti ja näyttää avoimesti ▪ empaattinen ja vastaanottavainen ▪ tiedostaa omat tunteensa hyvin ▪ hyvä hallitsemaan tunteitaan 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tuntee voimakkaasti ja näyttää avoimesti ▪ empaattinen ja vastaanottavainen ▪ tiedostaa omat tunteensa hyvin ▪ hyvä hallitsemaan tunteitaan

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>myötätuntoinen ja elää muiden ihmisten tunteiden mukana</i>
Tunteettomuus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tunteetonta ihmistä ei ole, mutta jotakuta voi sanoa tunteettomaksi</i> ▪ <i>tunteeton ihminen on ilkeä, kylmä, ei ajattele muita</i> ▪ <i>tunteettomalla ihmisellä on huono itsetunto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tunteeton ihminen on tunteeton, koska ei pysty näyttämään tunteitaan avoimesti</i>
Muovautuminen ja muuttuminen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>erityisesti kaverit vaikuttavat tunteellisuuteen</i> ▪ <i>tunteellisuus muuttuu elämän aikana kokemusten ja oppimisen myötä</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tunteellisuus säilyy samanalaisena läpi elämän</i> ▪ <i>mahdollisuus muuttumiseen olemassa</i>

4.3 Tunteiden hallinta

Haastattelemi nuoret määrittivät tunteiden hallinnan pääasiassa tunteiden ilmaisun hallinnaksi. Pari haastateltavista, lähinnä pojat, uskoivat tunteiden hallinnan avulla koko tunteesta olevan mahdollista päästä eroon. Aina tunnetta, varsinkaan voimakasta sellaista, et kuitenkaan saa menemään ohi ja unohtumaan vaikka sitä yrittäisikin. Lähes kaikki haastattelemi nuoret käyttivät tunteiden hallinnan määrittelyssä esimerkkinä vihan hallintaa, mikä viittaa siihen, että vihan tunteet ovat usein arjessamme hallinnan kohteena ja tästä syystä se tuli haastateltaville ensimmäisenä esimerkkinä mieleen hallinnasta. Yksi haastateltava poika poikkesi tunteiden hallinnan määrittelyssä muista. Hän kutsui tunteiden hallintaa tukahduttamiseksi ja oli jyrkästi sitä mieltä, että tunteiden hallinta on huono asia.

Kaikki muut haastatteleman nuoret näkivät tunteiden hallinnan tarpeellisuutta ainakin joissain tilanteissa. Pääasiallisesti haastatteleman nuoret olivat siten eri mieltä Luptonin (1998) tutkimuksen tulosten kanssa, sillä hänen tutkimuksessaan haastatellut olivat suurimmaksi osaksi sen kannalla, että tunteita tulisi pääasiallisesti olla mahdollista ilmaista vapaasti ja tunteiden hallinta on huono asia. Vain pienempi osa Luptonin tutkimuksen haastateltavista kannatti tunteiden hallintaa useimmissa tilanteissa. Tosin tästä ihanteellisesta tunteiden vapaan ilmaisun ajatuksesta huolimatta myös Luptonin haastateltavat uskoivat, että tämä vapaa ilmaiseminen ei aina ole mahdollista ja sopivaa ja tällöin kuvaan astuu tunteiden hallinta. Mielenkiintoista on, että tunteiden hallintaa kannattavat edustivat tutkimuksen vanhempaa ryhmää ja olivat yleensä yli 50 -vuotiaita. (Emt. 47-48.)

4.3.1 Tunteiden hallinnan eri tarpeet

Tunteiden hallinnan tarpeellisuuden syyt olivat hyvin samankaltaisia niin omassani kuin Luptoninkin (1998, 47-52) tutkimuksessa, jossa erityisesti kontekstin vaikutusta pidettiin suurena syynä. Omassa tutkimuksessani syiksi kerrottiin vastaavasti muun muassa tilanne, seura ja konteksti. Esimerkiksi 14-vuotias poika kuvasi tunteiden hallinnan tarpeellisuutta seuraavasti: *"Että on vaikka tosi vihane jostai, mutta ei oo semmone sopiva tilaisuus näyttää sitä vihaa ni pitää hallita itteensä sitte, et nyt ei voi alkaa riehuma tai mitää..."* Kontekstin lisäksi eri tilanteiden normit ja rooliodotukset vaikuttavat tunteiden hallinnan tarpeellisuuteen. *"Jos on vaikka jossain työhaastattelussa ja sitte niin ni ei se välttämättä oo hirveen hyvä asia, jos sitte näyttää kaikki tunteet siellä (naurahdus)."* (tyttö 16v.) Tämä formaalin ja epäformaalin tilanteen erottelu nousi esille myös Luptonin (1998) tutkimuksessa haastatelluilla. He uskoivat, että formaaleissa tilanteissa ihmisten oletetaan esittävän itsensä tietynlaisena ja tästä poikkeaminen saa ihmisen näyttämään epäammattimaiselta esimerkiksi työpaikalla. Epäformaaleissa tilanteissa tunteita voi ilmaista vapaammin ja spontaanimminkin kuin formaaleissa tilanteissa. (Emt., 51.)

Muutamit haastatteleman nuoret kertoivat, että koulussa täytyy miettiä enemmän sitä mitä tekee ja hallita tunteitaan. Koulua voi sanoa haastattelemieni ikäisten nuorten työ-

paikaksi ja myös koulussa oletetaan ihmisiltä tietynlaista käyttäytymistä. Nuorten mukaan erityisesti muut oppilaat ilmeisesti kontrolloivat toistensa käyttäytymistä koulussa eivätkä välttämättä niinkään opettajat. Erityisesti tunteitaan näyttävää poikaa ei hyväksytä koulussa muiden nuorten osalta. Tästä on hyvänä esimerkkinä 15-vuotiaan pojan kanssa käymäni keskustelu siitä, onko paikalla väliä tunteiden hallinnan kannalta:

HVA: Nii. Samalla lailla se yleensä, että jos kavereille suuttuu ni on vähän samalla lailla ku jos kotona suuttuu porukoille. Mutta... jossain koulussa esim ni ei siellä nyt nii hirveesti viittis räjähtää, jos... vaikka kuinka paljon... tulis sitä... niin sanottua pahaa niskaan tai jotain.

HJA: Minkä takia siellä koulussa ei sitte nii viitti?

HVA: No, siinä siis; tietää, että siitä tulee sitte sanomista, että sitä sitte toimitetaan seuraavat viis viikko sitte taas ni.

HJA: Siis ne muut oppilaat?

HVA: Nii ne muut oppilaat.

HJA: Minkä takia siellä koulussa sitte takerrutaan tuommosiin, et ne muut oppilaat sitte kuittailee siitä asiasta pitkään, jos ei...?

HVA: Haluu vaan... suoraan sanoen keljuilla toisille. Haluaa, että vähän uudestaan räjähtäis tai tälleen... (poika 15v.)

Formaalien tilanteiden lisäksi tunteita täytyy hallita enemmän julkisissa tilanteissa kuin yksityisissä tilanteissa. Myös Luptonin (1998) mukaan hänen haastateltavansa kertoivat, että yksityisiin tilanteisiin kohdistuu vähemmän tunteiden hallintaa ja niissä tunteiden voi antaa tulla ja mennä melko spontaanisti. Tällöinkin itsensä ja oman käyttäytymisen seuraamista täytyy kuitenkin harjoittaa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi se, kun henkilö on perheensä tai ystävien kesken. (Emt., 51.) Myös nuoret puhuivat yksityisten ja julkisten tilojen erilaisuudesta usein ja usein julkisissa tilanteissa uskottiin tunteiden hallinnan olevan tärkeämpää kuin esimerkiksi hyvien ystävien seurassa. Tutussa ja turvallisessa seurassa voi ilmaista tunteitaan vapaammin kuin tuntemattomien ihmisten seurassa. "No varmaan seurasta, että... ei nyt kaikki sillee... ihan kaikkien nähden vaikka itke, jos joku harmittaa, mut sitte kaikkien lähimpien kavereiden kesken kyllä voi." (tyttö 16v.) Muutamat nuoret arvelivat syyksi sen, että tuntemattomimmat ihmiset eivät välttämättä ymmärrä näitä tunteita oikein ja joskus siitä saattaa syntyä jopa riitaa tai kiusaamista. Eräs 14-vuotias tyttö pohti tätä ilmiötä tarkemmin ja mainitsi asian, jota

meidän kaikkien olisi hyvä miettiä: miksi julkisilla paikoilla oikeastaan onkaan niin paha asia näyttää tunteitaan?

"Emmä oikeestaan tiää nyt ku rupee tarkemmin miettimään, että... Kai se nyt, jos kaikilla on kerta tunteet ni sama kai sitä ois niitä sitte käyttääki vaikka. Kaikilla ne ois sitte kuitenkin. Voi vaan miettiä, että kyllähä minäki näin voisin tehdä, että... (nauraen) onhan niillä nyt joillaki hauskaa ja mulla voi olla huomenna." (tyttö 14v.)

Formaaleissa ja julkisissa tilanteissa käytettävää tunteiden hallintaa selittää normien, tapojen ja rooliodotusten lisäksi se, että ihmisille tuntuu olevan tärkeää miltä he näyttävät muiden silmissä. *"Kyllä mä uskon, että jos on jossain kotonaa ni sillo ei se oo niin kauheeta, jos sä sitte vaikka huutasitki, kuha sit rauhotut loppuu. Mut jos sä alat yleisellä paikalla meuhkaamaa, ni voi ihmisetki ajatella vähä ja..."* (tyttö 14v.) Lisäksi on tärkeää ottaa muiden ihmisten ajatukset ja tunteet sekä oman käyttäytymisemme seuraukset huomioon omassa toiminnassamme. *"Että, jos ei pysty hallitsemaan ollenkaan omia tunteitaan ni saattaa sitte sanoo jotain mitä ei tarkotakaan, jos on esim. vihainen."* (tyttö 14v.) Nämä syyt tulivat esille myös Luptonin (1998, 50-51) tutkimuksessa, jossa haastateltavat selkeästi uskoivat, että muiden ihmisten tunteiden ja reaktioiden huomioiminen on erittäin tärkeää.

4.3.2 Hallinnan menettäminen ja liiallinen hallinta

Suurin osa haastattelemistani nuorista uskoi, että hallinnan menettäminen on ainakin periaatteessa mahdollista. Tuolloin kyseessä on usein joku niin voimakas tunne, että vaikka sitä yrittää hallita se ei onnistu. Hallinnan epäonnistuminen tapahtuu nuorten mielestä usein silloin, kun he toimivat ennen kuin ajattelevat. *"No jos mä oikeesti suutun... jos mä en yhtää harkitse enkä mitää, mä yleensä myös sanon sen sitte ääne... Ei se oo kovin hyvä. (naurua)"* (tyttö 14v.) Rakkaus sanottiin usein tunteeksi, joka on liian vahva hallittavaksi. *"Esim jos sä rakastut ni et sä voi sille mitää. Et ei sitä voi hallita. Päättää, että en rakastu. Vaan et jos se käy ni sit se käy... Sille ei voi mitää ite."* (tyttö

14v.) Myös jotkut muut tunteet, kuten suru, ikävä tai nauru, koettiin mahdottomiksi hallita tarpeeksi voimakkaina koettuina. Luptonin (1998) tutkimuksen haastateltavien mielestä puolestaan tunteiden hallinnan täydellinen menettäminen on hyvin harvinaista. Hänen tutkimuksessaan haastateltujen kertomusten mukaan vähintään sisäinen hallinta on mukana jopa äärimmäisen tunteellisissa hetkissä ja lisäksi yritykset hallita tunnetta todennäköisesti vaikuttavat sen ilmaisuun laimentavasti vaikka sen kunnollinen hallinta epäonnistuisikin. (Emt., 51-52.) Tutkimusten eroja tässä aiheessa voi selittää haastateltavien ikä. Haastattelemani nuoret eivät ehkä vielä ole niin kokeneita elämässä ja tunteissa, että pystyisivät yhtä hyvin hallitsemaan tunteitaan. Toisaalta he eivät nuoren ikänsä takia välttämättä tunnista tunteiden hallinnan yritysten vaikutuksia tunteen lopulliseen ilmaisuun vielä yhtä hyvin kuin Luptonin haastattelemat henkilöt.

Osa haastattelemistani nuorista otti kantaa myös siihen, onko liiallinen tunteiden hallinta mahdollista. Tätä aihetta ei Luptonin (1998, 47-52) tutkimuksessa ollut esillä. Lähes kaikkien nuorten mielestä tunteiden liiallinen hallinta on mahdollista, joskin se on hieno asia, sillä tällaiseen ihmiseen on vaikea tutustua ja hän näyttää muiden silmissä ehkä ajattelemattomalta ja välinpitämättömältä. *"... se voi sitte olla aika hankalaa, jos ei mitään tunteita näytä, että ei sit tiä koskaa, että mitä se oikein ajattelee tai näin..."* (tyttö 16v.) Toiseksi syyksi mainittiin se, että tunteet tulevat joka tapauksessa joskus ulos ja jos niitä yrittää hallita liikaa on ulostulo lopulta hallitsematon.

4.3.3 Hallinnan keinot

Tunteiden hallinnan keinoja ei Luptonin (1998, 47-52) tutkimuksessa käsitelty yhtenä teemanaan. Omassa tutkimuksessani tämä sitä vastoin oli yksi tunteiden hallinnan alateemoista. Haastattelemani nuoret kertoivat useita erilaisia keinoja, joita he itse käyttävät tai voivat kuvitella käytettävän tunteiden hallinnassa. Useimmiten hallinnan keinoksi sanottiin riittävän tietoinen päätös olla ilmaisemasta tunnettaan. *"Sä voit itelles oikein sanoa just sillee. Lasket vaikka sataan siinä paikallas. (naurua) Ja sitte just keskustelelet asiasta etkä ala huutaamaa... Se on vaa just itestä kiinni, et se pitää päättää ja se päätös pitää myös pitää."* (tyttö 14v.) Toiseksi useimmiten tunteiden hallinnan keinoiksi

sanottiin sosiaalisen verkoston apuna käyttäminen eli esimerkiksi kavereille puhuminen tai jollain muulla tapaa kavereiden apuna käyttäminen.

HJA: Helpottaaks se sitä vihasuuden oloa just ku sen vähä purkaa jolleki?

HVA: Helpottaa todella paljon. Ainaki minua. Että heti ku... ku just on tapahtunu jotain... ja on hirmu vihane siitä ni kyl mä heti puran kaikki esim just parhaalle kaverille. Sit sen jälkeen on hirmu helpottunu olo ku on puhunu siinä tunnin putkeen ja sitte (naurahtaen) kaveri kuuntelee sit ja yrittää auttaa ja puhuu vähän... puhuu mun kans siitä ja keskustelee siitä asiasta ni kyl se helpottaa mua ainaki aika paljo. (tyttö 15v.)

Jotkut nuoret sanoivat keinoksi myös keskittymisen johonkin muuhun asiaan ja tähän keinoon liittyy myös yhdeksi keinoksi nimetty itsensä kiireisenä pitäminen. *"Nii ja yrittää keksiä aina jotain, että ei välttämättä ois vaan paikallaan ja mieltis jotain asiaa."* (tyttö 16v.) Muita keinoja ovat tilanteesta poistuminen ja asian jättäminen hautumaan vähäksi aikaa, seuraamusten miettiminen ennen toimimista ja ajatusten siirtäminen tulevaan. Jotkut nuoret kertoivat käyttävänsä tunteiden hallinnan keinona konkreettisempia keinoja. Näitä ovat urheilu, jonkun tavaran rikkominen ja tunteistaan kirjoittaminen. 15-vuotias tyttö kertoi käyttävänsä kirjoittamista paljon apunaan tunteiden hallinnassa. Esimerkiksi ollessaan vihainen tai surullinen, hän usein purkaa tunteensa kirjoittamalla paperin täyteen tunteestaan ja tämä helpottaa.

"Just sitä, että jos en kellekään kaverille pysty ni sit mä puran sen paperille. Ja sitte (naurua) yleensä teen silleen, että... kirjotan sen paperin täyteen just, että miltä musta just silloin tuntuu ja sitte (nauraen) revin sen paperin sen jälkeen." (tyttö 15v.)

4.3.4 Vaikeasti ja helposti hallittavat tunteet sekä tunteet, joita ei pidä hallita

Luptonin (1998) mukaan hänen haastateltavansa mainitsivat useimmiten ahdistavia (*distressed*) tunteita sellaisiksi tunteiksi, joita on vaikea hallita. Näitä tunteita olivat erityi-

sesti suru (*grief, sorrow*) sekä viha (*anger*). Nämä tunteet syntyvät yleensä läheisen ihmisen menetyksen, suhteen rikkoutumisen tai jonkun tuottaman pettymyksen seurauksena ja tätä pidettiin syynä näiden tunteiden hallinnan vaikeuteen. Tämän lisäksi näitä tunteita nähtiin välttämättömäksi hallita, jotta niiden tuottama paha olo pysyisi kurissa ja nämä tunteet käsitettiin myös intensiivisemmiksi ja epävakaimmiksi verrattuna muihin tunteisiin. (Emt. 49-50.)

Haastattelemiini nuoret olivat samoilla linjoilla Luptonin tulosten kanssa. He määrittelivät vaikeasti hallittaviksi tunteiksi useimmiten negatiivisia ja voimakkaita tunteita. Kaikista useimmiten nuoret sanoivat vihan olevan tällainen vaikeasti hallittava tunne, mutta myös suru ja ikävä saivat kannatusta. 16-vuotias tyttö puhui vihan hallinnan vaikeudesta seuraavasti: ”... *Tai jos oikeesti vihaa jotaki ni sitte saattas vaan tehdä mieli haukkua se ihan pystyyn ja tehdä vaikka mitä, mutta sitte... kuitenkin yrittää olla sillee, että se on oma asia, tai oma ja vaikka ystävien asia, mutta...*” Tämä poikkeaa hienoisesti Luptonin (1998, 49-50) tuloksista, jossa surua (*grief, sorrow*) pidettiin useammin kaikista vaikeimpana tunteena hallita. Mielenkiintoisesti sekä Luptonin (emt.) tutkimuksessa haastatellut että yksi haastattelemiini nuori sanoivat vihan olevan helppo tunne hallita, sillä sitä oli harjoiteltu koko elämä. Eräs 16-vuotias tyttö nimittäin sanoi, että vihan ainakin pitäisi olla helposti hallittava tunne. Yleisesti haastattelemieni nuorten mielestä helposti hallittavia tunteita puolestaan olivat tunteet, jotka eivät ole niin voimakkaita. Tällaisiksi tunteiksi nimettiin muun muassa ilo, helpotus ja ihmetys. Monien mielestä helposti hallittavia tunteita ei kuitenkaan ole olemassakaan vaan kaikkia tunteita on jollain tapaa vaikea hallita.

Keskustelin nuorten kanssa myös siitä, mitä tunteita heidän mielestään ei ole tarpeellista hallita. Positiivisia tunteita ei useimmiten tarvinnut nuorten mielestä hallita ainakaan yhtä paljon kuin negatiivisia tunteita. Tämä on samassa linjassa Luptonin (1998) tulosten kanssa. Hänen tutkimuksessaan haastatellut sanoivat positiivisten tunteiden, kuten ilon ja onnellisuuden, hallinnan olevan tarpeetonta ja siksi niitä tarvitsee hallita vain vähän. (Emt., 49-50.) Monet nuoret nimesivät ilon tunteeksi, jota ei tarvitse hallita. ”*No varmaa joku ilo on semmone, että sen pystyy kaikki näyttämään eikä siitä kukaa suutu tai ajattele mitään paha, että jos on joku ilonen ni...* (tyttö 14v.) Muita positiivisia ja hallintaa tarvitsemattomia tunteita olivat hämmennys, rakkaus ja onnellisuus. Onnellisuus nähtiin usein tavoiteltavaksi asiaksi eikä sitä siksi tarvitse hallita. Toisaalta jotkut

haastateltavat uskoivat myös onnellisuutta ja iloa olevan tarpeellista hallita esimerkiksi hautajaisissa tai silloin kun on sellaisen kaverin seurassa, jolla ei sillä hetkellä ole asiat hyvin. Yksi nuorista poikkosi linjasta toteamalla, että vihaa ei tarvitse hallita.

Useimmiten nuoret perustelivat hallinnan tarpeettomuutta sillä, että sellaisiksi nimetyt tunteet ei satuta muita ihmisiä eikä niitä siksi tarvitse hallita:

HJA: ... Onko sit jotain muita tunteita, joita ei tarvi ees periaatteessa hallita kuin se ilisuus?

HVA: ... No ei nyt periaatteessa jotain suruakaan... Sekin nyt riippuu vähän tilanteesta, mutta ei nyt yleensä sitä tarvi hirveesti... periaatteessa. Ehkä eniten just jotain... just joku suuttumus tai semmonen, mitä kannattais ehkä eniten, koska sit se voi vähän... tai emmä tiä (naurahdus)... kuitenkin

HJA: (naurua) Minkä takia sitä iloa ja sit vaikka just sitä surua ni miks niitä ei tarvis hallita?

HVA: Koska ne ei välttämättä, tai ne ei satuta sitä toista ihmistä mitenkään. Mut sit jos suuttuu ni sit siitä voi seurata sitten jotain, että... (tyttö 16v.)

TAULUKKO 5. Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimuksen ja Luptonin (1998) välillä tunteiden hallinnan teemassa. Erot kursivoituina.

TUNTEIDEN HALLINTA	Nuoret	Luptonin haastateltavat
Määritelmä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ilmaisun hallintaa ▪ <i>tunteiden hallinta ainakin joskus tarpeellista</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tunteita tulisi ilmaista vapaasti (mutta ei aina mahdollista) ▪ tunteiden hallinta huono asia
Hallinnan tarpeet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontekstin vaikutus ▪ julkiset ja formaalit tilanteet vaativat hallintaa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontekstin vaikutus ▪ julkiset ja formaalit tilanteet vaativat hallintaa

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yksityiset ja epäformaalit tilanteet sallivat vapaamman ilmaisun 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yksityiset ja epäformaalit tilanteet sallivat vapaamman ilmaisun
Hallinnan menettäminen ja liiallinen hallinta	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>hallinnan menettäminen periaatteessa mahdollista</i> ▪ <i>liiallinen hallinta mahdollista, mutta huono asia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>täydellinen hallinnan menettäminen harvinaista</i>
Hallinnan keinot	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tietoinen päättäminen tärkein</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>ei käsitelty</i>
Vaikeat ja helpot hallittavat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vaikeat: negatiiviset ja voimakkaat tunteet (usein viha) ▪ <i>helpot: vähemmän voimakkaat</i> ▪ <i>kaikkia on vaikea hallita</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ahdistavat tunteet vaikeita hallita (usein suru, viha)
Tunteet, joita ei tarvitse hallita	<ul style="list-style-type: none"> ▪ positiiviset tunteet 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ positiiviset tunteet

4.4 Tunnetyylit

Haastattelemiini nuoret kertoivat ihmisten tunne-elämässä olevan eroja siinä, mistä asioista tunteita koetaan, miten tunteita ilmaistaan ja myös siinä, miltä tunne tuntuu. Useimmiten haastateltavat uskoivat eroja olevan siinä, että ihmiset kokevat tunteita eri asioista. *"Esimerkiksi joku bambu majassa asuva afrikkalainen ni, se on paljon pienemmästä varmasti onnellinen kuin joku suomalainen jossain kartanossa, joku rikas heppu."* (poika 16v.) Tämän käsityksen mukaan tunteet siis ehkä ovat sinällään samanlaisia, mutta ihmiset kokevat niitä eri asioista esimerkiksi riippuen siitä, mikä heidän mielestään on tärkeää. Joidenkin nuorten mielestä erot ovat puolestaan erityisesti siinä, miten eri ihmiset ilmaisevat tunteitaan ja tähän vaikuttaa esimerkiksi erot tunteiden hallinnassa. Lisäksi yksi haastateltavista uskoi ihmisten tunteiden vahvuudessa voivan olla eroja.

"No kyllähä kaikki tuntee eri tavalla. Et osa sillee vähä vahvempana ja osa sitte ei nii vahvana..." (tyttö 14v.)

Kaksi haastattelemaani nuorta oli kuitenkin sitä mieltä, että suurimmaksi osaksi kaikkien ihmisten tunne-elämä on melko samanlaista eikä suuria eroja ole. Nämä tulokset ovat samansuuntaisia kuin Luptonin (1998) tutkimuksen tulokset, jossa haastateltavat uskoivat ihmisten tavoissa tuntea olevan eroja siten, että ihmiset tuntevat samoja tunteita eri asioista ja toisaalta saattavat kokea tai ilmaista samat tunteet eri tavoin. Poikkeuksena omaan tutkimukseeni, kukaan Luptonin haastateltavista ei ilmeisesti argumentoinut sen puolesta, että kaikki ihmiset olisivat suurimmaksi osaksi samanlaisia tunne-elämältään. (Emt., 53.)

Luptonin (1998) tutkimuksen mukaan syyt ihmisten tunnetyylien eroissa selittyvät yhtäältä sillä, että yksilöt ovat muutenkin erilaisia ja toisaalta sillä, että tunneilmaisun tavat opitaan elämän varrella. Yksilölliset erot tunnetyyliessä liittyvät yksilön havainnointi- ja käsityskykyyn, persoonaan ja elämäkokemukseen. Tunneilmaisutyylin oppimisessa tärkeimmäksi puolestaan nousi yksilön perheen vaikutus. (Emt., 53.) Nämä samat syyt tunnetyylien eroille näkyivät myös omassa tutkimuksessani. Selkeästi eniten nuoret selittivät erojen johtuvan ihmisen persoonasta ja myös siitä, että olemme kaikki erilaisia muutenkin, siis yksilöitä. *"No se on vähän tosta persoonasta ja tämmösestä kiinni... Minulta huomaa helposti (rakkauden), on kaverit sanonu. (naurua)."* (poika 15v.) Näiden lisäksi erojen syiksi annettiin monenlaisia asioita, kuten ikä, ympäristö ja kulttuuri sekä kokemukset, joita ihminen elämänsä aikana kohtaa. Myös sen seuran, missä ihminen viettää aikaansa, uskottiin vaikuttavan erityisesti tunteiden ilmaisuun, mutta vain yksi mainitsi perheen Luptonin (1998, 53) haastateltavia mukaillen. Seuralla tunnuttiin enemmän viittaavan kavereihin ja ystäviin kuin vanhempiin ja perheisiin.

"No varmaa just se esimerkiks millasessa porukassa liikkuu, millasia ihmisiä siellä on... Että jos on just semmone, joka on just tottunu kaike huutamaan ääneä ja tiedottamaa kaikille, ni yleensä ei siellä oo sit semmosta ihmistä, joka ei sano mitää... Ni ei siellä yleensä sit oo semmosta. Ja just päin vastoi." (tyttö 14v.)

4.4.1 Lapsi, nuori ja aikuinen

Kaikki haastatteleman nuoret uskoivat lasten ja aikuisten tunnetyyleissä olevan eroja. Yhden haastateltavan kanssa emme tosin tätä aihetta käsitelleet. Myös Luptonin (1998) tutkimuksessa haastateltujen mukaan lasten ja aikuisten tunneilmaisussa on eroja vaikka tunteet nähtiinkin ihmisille yleensä sisäsyntyisinä. Erot johtuvat heidän mielestään siitä, että lapsi ei ole vielä aikuisen tavoin käynyt läpi sosialisatioprosessia ja siten lasten uskottiin olevan aikuisia luonnollisempia, rehellisempiä ja aidompia sekä tunneilmaisuisissaan spontaanimpia. Sosialisatioprosessin käsitettiin vaikuttavan voimakkaasti siihen, miten ihminen katsoo sopivaksi ilmaista tunteitaan ja sen läpikäyneiden aikuisten tunneilmaisuuun liitettiin näkemys keinotekoisuudesta ja pidättyneisyydestä. (Emt., 53-54.) Haastattelemieni nuorten käsityksissä tämä jako lasten aidompiin ja aikuisten keinotekoisiiin tunteisiin ei tullut yhtä selkeästi esille vaikka pieni osa haastateltavista viittasikin lasten tunteiden olevan aikuisten tunteita aidompia. Tässäkin lasten tunteiden aitouden argumentissa oli eroja Luptonin (1998, 53-54) tutkimukseen. Asiasta puhuneet nuoret tuntuivat uskovan, että ihmisen tunteet ovat aidompia lapsena mutta myös aikuisena ja vain heidän ikäistensä nuorten murrosikäisten tunteet poikkeavat tästä. *"Mut sit ku tulee teinivaihe ni sitte ei suurin osa oo kovin aito. Mut sit ku taas siitä pääsee, ni yleensä tulee takasin... aidommaks..."* (tyttö 14v.)

Isoimpana syynä lasten ja aikuisten tunnetyylien eroille pidettiin sitä, että lapsi ei vielä ymmärrä elämästä muutenkaan niin paljoa kuin aikuinen. *"Just se kun ei lapset ymmärrä paljoa vielä. Ei ne tunne nii vahvana ku aikuiset... Mut sitä myötä ku oppii ymmärtämään ja tälle ni... sitte yleensä tunteet muuttuu vahvemmiksi."* (tyttö 14v.) Lapsen kehityksessä ja oppiessa elämästä lisää ja saadessa lisää elämäkokemusta, myös hänen tunne-elämänsä muuttuu. Pari haastateltavaa ajatteli tunteiden kehittyvän monimutkaisemmiksi ja muuttuvan lapsen vanhetessa ja tullessa aikuiseksi. Myös eniten tunnetut tunteet saattavat muuttua lapsen kasvaessa aikuiseksi. Tähän vaikuttaa esimerkiksi se, että elämä muutenkin muuttuu ja monimutkaistuu ihmisen tullessa aikuiseksi.

"Varmaa tekee enemmän kaikkee ja on vähä e... jotenki semmone erilaine elämä, et ei oo vaan koulua ja harrastuksia ja... Että vaihtuu vähä elinympäristöki ni varmaa sitte vaihtuu vähä tunteitaki." (tyttö 14v.)

4.4.2 Kulttuurit ja kansalaisuudet

Suurin osa haastattelemistani nuorista uskoi eri kulttuurien ihmisten eroavan toisistaan tunnetyyleiltään. Kysyin haastateltavista eroista yleensä ja erityisesti sitä, millaisiksi he kuvittelevat muiden Euroopan maiden tai Yhdysvaltojen kulttuurin tai yleisemmin esimerkiksi Etelä-Euroopan kulttuurit. Haastateltavien vastauksista nousi esille suomalaisista eroavina erityisesti Etelä-Euroopan tai Välimeren maiden kulttuurit, ruotsalaiset sekä amerikkalaiset. Eteläeurooppalaisia ja Välimeren maiden ihmisiä kuvailtiin suomalaisia tunteellisimmiksi. Tunteiden ilmaisusääntöjen arveltiin siellä olevan erilaisia ja näiden maiden ihmiset ilmaisevat tunteensa isommin ja vapaammin, joissain tapauksissa myös julkisilla paikoilla. Tunteet saattavat myös tulla eri asioista, vaikka samoja muuten olisivatkin. Erityisesti Bulgariaa ja Ranskaa käytettiin esimerkkeinä, sillä näistä maista parilla haastateltavalla oli henkilökohtaista kokemusta.

"Ainaki sillo ku me oltii jossai, missäköhän me oltii, Bulgariassa, siellä ne kyllä ilmasee tunteet iha yleisesti... Näky, että jos joku oli vihane. Ja sitte näky, jos oli ilosia... Kyllä niistä huomaa... Ne näytti ehkä enemmän tunteita sillee yleisesti ku suomalaiset." (tyttö 14v.)

Amerikkalaisten tai yhdysvaltalaisten sanottiin puolestaan olevan sosiaalisempia ja positiivisempia kuin suomalaiset ovat. He eivät näytä surua paljoakaan ja ilo puolestaan näytetään ehkä voimakkaammin. *"Mun mielestä ihmiset on sosiaalisempia siellä... Ne on... positiivisempia siellä. Et en mä tiä johtuuko se siitä, et niillä on kaikki hyvi vai siitä, et ne ei näytä kaikki vaikka niillä olis jotai. Ne ei näytä sillee." (tyttö 14v.)* Pari haastateltavaa piti myös naapuriamme Ruotsia erilaisena. Ruotsalaisten sanottiin olevan vähemmän tunteellisia kuin suomalaisten ja ruotsalaiset eivät näytä yhtä helposti, jos heillä on huono päivä. Syitä kulttuurien välisiin eroihin eivät kaikki haastatteleman nuoret osanneet sanoa, mutta suurin osa arveli syyksi kulttuurisia ilmaisusääntöjä ja tapoja.

Kysyin haastateltavilta myös, pystyykö heidän mielestään sanomaan, että suomalaiset olisivat jotenkin tietynlaisia tunne-elämältään. Suomalaisten sanottiin olevan sisäänpäin suuntautuneempia persoonaltaan kuin monet muut maat emmekä näytä tunteitamme

yhtä selvästi tai avoimesti kuin muissa maissa ehkä näytetään. Erityisesti tunteiden julkista näyttämistä paheksutaan Suomessa. Tämä voi johtua kulttuurisista ilmaisusäännöistä tai persoonastamme tai siitä, että välitämme hyvin paljon siitä, mitä muut meistä ajattelevat. Eräs haastateltava arveli syyksi sen, että Suomessa on niin vähän ihmisiä, että joku aina tuntee meidät ja pienissä piireissä täytyy käyttäytyä hillitymmin kuin maissa, joissa on paljon ihmisiä eikä kukaan välttämättä tunne. Eräs 16-vuotias poika myös sanoi, että suomalaiset eivät juhlista iloisia tapahtumia yhtä helposti ja suurellisesti kuin jossain muualla tehdään:

"... ainaki joissain maissa ni jos tapahtuu jotain onnellista ni pidetään hirveet juhlat tai jotku tämmöset näin... Mutta Suomessa saa tapahtua aika iso semmonen asia, että siitä tulis niin onnelliseksi, että pitäis jotku juhlat."
(poika 16v.)

Pienempi määrä haastateltavista oli kuitenkin sitä mieltä, että kaikkien kulttuurien ihmisten ovat pohjimmiltaan samanlaisia. Yksi haastateltava tiedosti, että eri kulttuureista voi sanoa, että ne ovat tietynlaisia, mutta nämä ovat hänen mielestään yleistyksiä eikä ihmisiä voi sillä tavalla niputtaa ryhmäksi. *"No ei se mikää ryhmä oo semmone, että jotai, että "Tuo on tuommone ni sit kaikki muutki on semmosia..." Enemmä se on sillee, et... että se on... yksilönä semmone."* (tyttö 16v.)

Myös Luptonin (1998) tutkimuksen haastateltavat näkivät kulttuurien välillä olevan eroja. Hänen tutkimuksensa haastateltavien vastauksissa erottui omaa tutkimustani selkeämpi kahtiajako tunteiden ilmaisun ja tunne-elämän osalta. Luptonin tutkimuksen haastateltavat erottivat Anglo- ja Länsieurooppalaiset tunneilmaisun tavat Latalalaisesta kulttuurista, välimerenkulttuurista tai Keski-Euroopan kulttuurista. Näistä ensimmäistä ryhmää kuvattiin useimmiten tunteiltaan itsenäisiksi (self-contained) ja hillitymmin tunteitaan ilmaiseviksi. Jälkimmäisen ryhmän haastateltavat kuvasivat tunteiltaan labiileiksi ja tunteitaan avoimesti ilmaiseviksi. (Emt., 55.) Vaikka erottelu olikin Luptonin tutkimuksessa jyrkempää kuin omassa tutkimuksessani, olivat erojen kuvailut ilmaisutavan osalta kuitenkin hyvin samankaltaisia. Tutkimuksessani jaottelu voitaisiin tehdä karkeasti suomalaisiin tapoihin, pohjoismaisiin (tai ruotsalaisiin) tapoihin ja lopulta kolmeen eri ryhmään jollain tapaa yhteneväisenä: amerikkalainen, eteläeurooppalainen ja välimeren maiden kulttuurin tapaan.

Luptonin (1998) tutkimuksessa oli esillä selkeä arvottaminen hänen kahden eri ryhmän ilmaisutavan välillä. Suurin osa piti avoimempaa ja labiilimpaa tapaa parempana tapana ilmaista tunteitaan, sillä se vapauttaa tunteet ulos eivätkä ne jää ihmisen sisälle kiehuamaan. Pieni osa oli tosin eri mieltä ja uskoivat hillitymmän tavan olevan parempi. Vanhemmat haastateltavat olivat useimmiten jälkimmäisen kannalla. (Emt., 55.) Vastaavalaista vastakkainasettelua ja arvottamista ei omassa tutkimuksessani yhtä selkeästi esiintynyt, mutta yksi haastateltava otti tähänkin kantaa. Eräs 16-vuotias tyttö sanoi, etteivät muiden maiden ihmiset välttämättä osaa aina käyttäytyä kunnolla, mutta toisaalta suomalaisten pitäisi ehkä olla vähän ulospäin suuntautuneempia.

TAULUKKO 6. Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimuksen ja Luptonin (1998) välillä tunnetyylit teemassa. Erot kursivoituina.

TUNNETYYLIT	Nuoret	Luptonin haastateltavat
Mitä ja miksi?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erot ihmisten välillä: ▪ mitä tunteita koetaan, miten tunteita ilmaistaan, miltä tunne tuntuu ▪ Syyt: <i>ystävät ja kaverit, persoona, ikä, kulttuuri, kokemukset</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erot ihmisten välillä: ▪ mitä tunteita koetaan, miten tunteita ilmaistaan, miltä tunne tuntuu ▪ Syyt: <i>persoona, perhe</i>
Lapsi, nuori, aikuinen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lasten ja aikuisten välillä eroja ▪ <i>syy: ymmärrys (kehittyminen, oppiminen, kokemukset)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lasten ja aikuisten välillä eroja ▪ <i>tunteet sisäsyntyisiä</i> ▪ <i>lapset aitoja, aikuiset keinotekoisia</i> ▪ <i>syy: sosiaalisaatioprosessi</i>
Kulttuurit ja kansalaisuudet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>suomalaiset sisäänpäin suuntautuneita, eivätkä näytä tunteita avoimesti</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Anglo- ja Länsi-Euroopan maat tunteiltaan itsenäisiä ja hillittyjä</i>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>eteläeurooppalaiset suomalaisia tunteellisempia</i> ▪ <i>amerikkalaiset suomalaisia positiivisempia ja sosiaalisempia</i> ▪ <i>ruotsalaiset vähemmän tunteellisia kuin suomalaiset</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Latinalaiset, Välimeren maat ja Keski-Eurooppa tunteiltaan labiileja ja avoimia</i>
--	---	--

4.5 Tunteet ja sukupuoli

Lähes kaikki haastattelemistani nuorista sanoivat, että tyttöjen ja poikien välillä on eroja heidän tunne-elämässään. Tosin moni sanoi myös, ettei tätä pitäisi yleistää, sillä poikkeuksia on niin tytöissä kuin pojissakin. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että erot ovat vain hyvin pieniä ja suurimmaksi osaksi kaikki ihmiset ovat samanlaisia. Hän oli tällä kannalla myös edellisessä teemassa. Poikien ja tyttöjen välillä kerrottiin olevan eroja heidän tunteellisuudessaan sekä tunteiden ilmaisussa ja tunteista puhumisessa. Vain yksi haastattelemanuori uskoi tyttöjen tuntevan yleensäkin tunteet poikia vahvemmin. Tämä näkemys oli samoin vain pienellä osalla Luptonin (1998, 57) tutkimuksessa haastatelluista. Nuoret arvelivat poikien ja tyttöjen eroavat toisistaan tunne-elämältään useimmiten siksi, että pojat haluaa olla koviksia ja ”cooleja” ja esittää kavereilleen. Pojat ehkä ajattelevat, että tunteiden näyttäminen tai niistä puhuminen on jotenkin noloa. Usein sanottiin myös, että pojille ei ole sosiaalisesti hyväksyttävää näyttää tunteitaan ja tällaista poikaa aletaankin koulussa helposti kiusata muiden poikien toimesta. *”Ne (pojat) haluaa olla niin koviksia. Ne vähä esittää kaverille... Mut sisimmässään kuitenkin, mä uskon et ne on herkkiä. Ne ei vaa näytä sitä.”* (tyttö 14v.) Muita syitä poikien ja tyttöjen tunne-elämän eroille etsittiin hormoneista ja geneeistä.

Kaikki haastattelussa mukana olleet pojat liittyivät tunteellisuuden enemmän tyttöihin kuin poikiin. Kaksi kolmesta pojasta määritteli itsensä tunteelliseksi ja vain yksi vähemmän tunteelliseksi. He kaikki uskoivat kuitenkin vanhempiensa pitävän heitä tun-

teellisina, myös poika, joka ei pitänyt itseään kovin tunteellisena. Kaksi kolmesta pojasta uskoi myös kavereidensa pitävän itseään tunteellisena. Itsensä vähemmän tunteelliseksi määritellyt poika puolestaan ei uskonut kavereidensakaan pitävän häntä tunteellisena. Nämä tulokset poikkeavat Luptonin (1998) tuloksista voimakkaasti siinä, että hänen tutkimuksensa miehet kuvailivat kyllä itseään tunteelliseksi yhtä todennäköisesti kuin naisetkin, mutta miehet arvelivat naisia useammin, että heidän lähipiirinsä ei jakaisi tätä käsitystä heidän tunteellisuudestaan. Tämä siksi, että miehet selittivät kyllä tuntevansa tunteita herkästikin, mutta he eivät näyttäneet niitä muille. Tosin Luptonin tutkimuksen nuoremmat noin 20-vuotiaat miesosallistujat kuvailivat itseään tunteelliseksi ja myös kertoivat tunteellisista reaktiostaan julkisestikin ja muuten puhuivat tunteistaan helpommin kuin tätä vanhemmat miehet. Tämä viittaa siihen, että nuorempien sukupolvien tunnesäännöt eivät ehkä ole enää samanlaisia kuin ne olivat vuosikymmeniä sitten. (Emt., 59-60.) Tämä saa vahvistustani oman tutkimukseni tuloksista, jossa pojista erityisesti kaksi kertoikin puhuvansa tunteistaan tai näyttävänsä niitä kyllä kavereilleen ja vanhemmilleen.

HJA: Mites ootkos sä omasta mielestäs ite tunteellinen ihmine? (naurahdus)

HVA: No kyllähän mä näytän aika... helposti tunteita ja tälleen.

HJA: Et sun lähipiiri aika helposti tietää, et miltä susta tuntuu?

HVA: Nii. Kaverit tietää ja... tälleen perhe tietää ja... yleensä, et millon oon vihanen tai... tälleen... (poika 15v.)

4.5.1 Tunneilmaisu

Useat nuoret kertoivat tyttöjen ja poikien välillä olevan eroja eri tunteiden ilmaisussa. Useimmiten eroja kerrottiin olevan suuttumuksen tai vihan ilmaisussa. Myös Luptonin (1998) tutkimuksessa tunteiden ilmaisussa sanottiin olevan eroja erityisesti juuri vihan kohdalla. Hänen tutkimuksensa haastateltavat uskoivat, että sosiaaliset normit maskuliinisuudesta ja feminiinisuudesta muokkaavat ihmisten tunneilmaisua oppimisen kautta ja erityisesti tämä oppiminen tapahtuu sosialisatioprosessin aikana. Vihan näyttämisen

sanottiin olevan sallitumpaa miehille ja vihaansa näyttävää naista paheksutaan sosiaalisesti eikä se ole naisille soveliaista. (Emt., 55-56.)

Yllättäen ja päinvastoin kuin Luptonin tutkimuksessa, kaikki haastatteleman nuoret eivät sanoneet poikien näyttävän vihaa tyttöjä helpommin vaan vihan ja suuttumuksen näyttäminen kerrottiin vaihtelevasti olevan suurempaa molemmilla. Mielenkiintoista on se, että erityisesti pojat sanoivat tyttöjen suuttuvan ja näyttävän suuttumuksensa poikia helpommin. *”No ne tytöt ni, ainaki ne suuttuu helpommin...”* (poika 16v.) Toisaalta myös jotkut tytöt sanoivat tyttöjen suuttuvan helposti ja joskus paljon pienemmistä asioista kuin mistä pojat suuttuvat eivätkä pojat ehkä ymmärrä tätä.

”... mun mielestä tytöt on aika herkkiä, tai paljo herkempiä ku pojat ni sit jos esim... viha just, et jos, just et... oon esim ite huomannu, et jos; saattaa pieniki joku vastoinkäyminen tulla tai, että tapahtuu jotain, että mistä on tosi vihane. Sit ku kertoo esim jolleki poikapuoliselle sillee tosi hyvälle ystävälle kuitenkin ni saattaa just sanoo sillee, et ”älä ota nuin vakavasti sitä asiaa” tai et tytöt saattaa... tai et ottaa asiat liian vakavasti...” (tyttö 15v.)

Jotkut nuoret sanoivat päinvastoin, että pojat näyttävät vihan tyttöjä helpommin ja tämä käsitys sai hieman enemmän kannatusta haastattelussa kun se, että tytöt näyttäisivät vihan poikia helpommin. *”... ehkä sillee, että jos ne vaikka suuttuu jostain asiasta niin ne ehkä näyttää sen vähän helpommin ku tytöt tai sillee.”* (tyttö 16v.) Tyttöihin usein nimenomaan liitettiin se, että tytöt suuttuvat helpommin ja pienemmistä asioista ja pojat taas näyttävät vihansa helposti.

Vihan ilmaisun erojen lisäksi jotkut nuoret kertoivat, että pojat eivät näytä surua tai itkeyhtä helposti kuin tytöt. Surun ilmaisun erot olivat myös Luptonin (1998) tutkimuksessa yhtä usein esillä kuin vihankin ilmaisun erot. Hänen tutkimuksessaan haastateltavat kertoivat, että miesten ei ole sosiaalisesti hyväksyttävää näyttää surua ja itkevää miestä paheksutaan. Naisille surun näyttäminen puolestaan on sallittua. Luptonin tutkimuksessa jopa esitettiin teoria, jonka mukaan miehet surullisena tulevat vihaiseksi, koska he eivät saa ilmaista suruaan ilman paheksuntaa. Ja puolestaan naiset alkavat vihaisina itkeä, koska he eivät voi ilmaista vihaansa ilman paheksuntaa. (Emt., 55-56.)

Surun ilmaisun osalta haastattelemani nuoret olivat siis Luptonin tutkimuksen kanssa samalla linjalla. Haastateltavistani kaksi poikaa selitti poikien kokemaa sosiaalista painetta olla ilmaisematta tiettyjä tunteitaan esimerkiksi koulussa siten, että niitä ilmaiseva leimaantuu muiden poikien silmissä ja joutuu mahdollisesti kiusaamisen kohteeksi. Esimerkiksi itkevä poika saa muilta pojilta koulussa tietynlaisen ihmisen leiman ja hermonsa menettäneelle pojalle kuittaillaan tapahtuneesta vielä pitkään tapauksen jälkeenkin. Pojat arvelivat, että tytöille näillä asioilla ei ole merkitystä eivätkä he välitä siitä, vaikka poika itkisikin tai hermostuisikin koulussa.

Luptonin (1998, 56-57) tutkimuksen haastateltavat sanoivat, että miehet eivät ilmaise tunteitaan yhtään sen erilaisemmin tai enempää myöskään keskenään esimerkiksi ollessaan kahdestaan toisen miehen kanssa. Joidenkin haastattelemiäni nuorten mielestä tyttöjen ja poikien seurassa voi ilmaista tunteitaan ja puhua niistä samalla tavalla. Osa oli kuitenkin sitä mieltä, että tässä on eroja ja sillä on väliä ovatko he tyttöjen vai poikien kanssa. Esimerkiksi 14-vuotias tyttö kertoi huomanneensa ilmaisevansa tunteitaan eri tavalla tyttö- ja poikaporukassa. Hän sanoi hallitsevansa tunteitaan enemmän poikien kuin tyttöjen seurassa. *"...mut mä käyttäydyn vähä sillee järkevämmi jätkien seurassa. (naurua) En mä tiä mistä se johtuu, se vaa tulee automaattisesti... Sillee fiksummi... Vaikutan vanhemmalta sillo."* Hän kertoi kuitenkin myös, että kahdestaan pojan kanssa voi ilmaista tunteitaan ja puhua niistä ihan samalla tavalla ja hänen paras kaverinsa onkin poika.

Luptonin (1998) tutkimuksessa oli selvästi nähtävillä näkemys, että miehet menettävät jotain elämässään, koska eivät pysty ilmaisemaan tunteitaan yhtä hyvin kuin naiset. Myös monet, erityisesti yli 40-vuotiaat, miehet ilmaisivat tämän näkemyksen. Naisten lähestymistapaa tunteiden ilmaisuun pidettiin siis monesti miesten lähestymistapaa parempana. (Emt., 57-58.) Omassa tutkimuksessani tällaista asettelua parempaan tai huonompaan tapaan ei ollut niinkään näkyvissä.

4.5.2 Tunteista puhuminen

Tunteiden ilmaisun lisäksi muutamat haastatteleman nuoret uskoivat, että tyttöjen ja poikien välillä on eroja siinä miten he puhuvat omista tunteistaan muille. Nämä nuoret olivat yleensä sitä mieltä, että pojat eivät puhu tunteistaan keskenään tai yleensäkään kenellekään. ”... *Pojat on vaan tämmösiä, että ei ne nii helposti kerro tunteistaa... Minusta ainaki tämmöne käsitys pojista. Tytöt on ehkä vähän avonaisempia tai tällee.*” (poika 15v.) Tyttöjen puolestaan sanottiin puhuvan tunteistaan muiden kanssa helpommin. Eräs 16-vuotias tyttö arveli tämän lisäksi, että tytöt uskaltavat olla kaikkien ihmisten seurassa samanlaisia kun taas pojat ehkä ovat erilaisia helpommin riippuen seurasta, jossa he ovat.

”... *No tytöt ehkä uskaltaa olla myös kavereiden kanssa semmone, mutta ei... no pojille, jos ne on vaikka jonku kanssa yhdessä ni sitte ne on sen tytön kanssa semmosia tietynlaisia, mut sitte kaveriporukassa ei mittää päätä eikä järkee niissä asioissa.* (naurahdus) (tyttö 16v.)

Tunteista puhumista sivuttiin myös Luptonin (1998) tutkimuksessa. Siinä haastatellut ihmiset kertoivat miesten välttävän yhteydenottoja esimerkiksi puolisoitensa kanssa ja olevan näissä tilanteissa mieluummin hiljaa tai jopa poistuvan tilanteesta. Naisten puolestaan sanottiin puhuvan ongelmista mielusti. Lisäksi erityisesti vanhemmat tutkimukseen osallistuneet miehet kokivat ylipäättään tunteista puhumisen vaikeaksi, myös tutkimuksen aikana. (Emt., 56, 58-59.)

Joidenkin haastattelemieni nuorten mielestä tyttöjen ja poikien seurassa voi ilmaista tunteitaan ja puhua niistä samalla tavalla. Osa oli kuitenkin sitä mieltä, että tässä on eroja ja sillä on väliä, ovatko he tyttöjen vai poikien kanssa. Yleensä oltiin sitä mieltä, että tytöille on helpompi puhua tunneasioista kuin pojille. ”... *että ei nyt poikien kanssa voi samalla tavalla niistä jutella. Ku jotenki tuntuu, et tytöt kuitenkin tajuaa paremmin.*” (tyttö 16v.) 16-vuotias poika puolestaan selitti tunteista puhumisen eroja tyttöjen ja poikien seurassa seuraavasti: ”*No minä oon ainaki enemmän tytöille kertonu. Että sitte, jos ollaan iltaa viettämässä kaveriporukalla, poikaporukalla, sitteki tulee... silloin tulee kerrottua kanssa.*” Hän uskoi, että voisi puhua muutenkin tunteistaan myös niille kavereil-

le, jotka ovat poikia. Pojilla vaan ei ole tapana puhua mieltä painavista asioista kahdestaan ja he ennemminkin ohi menen saattavat sanoa, että joku asia ottaa päähän.

TAULUKKO 7. Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimuksen ja Luptonin (1998) välillä tunteet ja sukupuoli teemassa. Erot kursivoituina.

TUNTEET JA SUKUPUOLI	Nuoret	Luptonin haastateltavat
Tunteellisuus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>pojista 2/3 määritteli itsensä tunteelliseksi</i> ▪ <i>3/3 uskoi vanhempiensa näkevän heidät tunteellisena</i> ▪ <i>2/3 uskoi kavereidensa näkevän heidät tunteellisena</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>miehet kuvailivat itseään tunteellisiksi</i> ▪ <i>eivät uskoneet muiden näkevän heitä tunteellisena</i> ▪ <i>erona n. 20-vuotiaat miehet</i>
Tunneilmaisu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>sosiaaliset normit maskuliinisuudesta ja feminiinisydestä heikontuneet</i> ▪ <i>vihan ilmaisu vaihtelevasti suurempaa tytöillä ja pojilla</i> ▪ <i>surun ilmaisu sallitumpaa tytöille</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>sosiaaliset normit maskuliinisuudesta ja feminiinisydestä vahvoja</i> ▪ <i>vihan ilmaisu sallitumpaa miehille</i> ▪ <i>surun ilmaisu sallitumpaa naisille</i> ▪ <i>naisten tapa nähtiin parempana</i>
Tunteista puhuminen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tytöt puhuvat tunteistaan helpommin</i> ▪ <i>tietyissä tilanteissa myös pojat puhuvat tunteistaan</i> ▪ <i>tytöille helpompi puhua kuin pojille</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>erityisesti vanhemmat miehet kokivat tunteista puhumisen vaikeaksi</i> ▪ <i>naisten helpompi puhua</i>

4.6 Tunteet ja ruumis

Luptonin (1998, 61) tutkimuksen haastateltavat tiedostivat voimakkaasti tunteiden ja ruumiin yhteydet. Omassa tutkimuksessani tämä tiedostettu yhteyden näkeminen oli huomattavasti vähäisempää. Osa nuorista tunnisti tunteiden ja ruumiin yhteyden selvästi *"Se on tota, vähän vaikee, se tuntuu semmoselta ainutlaatuiselta tai sillee. Täällä kehon sisällä, emmä sitä osaa oikein kunnolla selittää."* (15-vuotias poika kuvaillessaan iloisuuden tuntumista ruumiissa). Osa sanoi kuitenkin tunteiden tuntuvan ruumiissa vain vähän tai ei ollenkaan. Jaottelen tässä yhteyden tietoisien käsittämisen ja tiedostamattomamman käsittämisen. Jokainen haastattelemanuori nimittäin puheessaan käytti tunteiden ruumiillisia diskursseja, joista kerron tarkemmin alempana. Kuitenkin kysyessäni nuorilta tuntuuko heidän kuvailemansa tunne jotenkin ruumiissa, jota kutsun tietoisella tasolla yhteyden näkemiseksi, suurin osa haastateltava sanoi yhteyden ehkä olevan olemassa vain jollain tapaa tai vain joidenkin tunteiden kohdalla. Yksi haastattelemanuori jopa suurimmaksi osaksi kielsi tunteiden tuntumisen ruumiissa tällä tietoisella tasolla asiasta puhuttaessa.

Eri tunteiden ruumiillisuuden tasot vaihtelivat. Eniten ruumiillisia tuntemuksia aiheuttivat nuorten mainitsemista tunteista yleensä viha, pelko, ahdistus, suru, ilo ja rakkaus. Näistä voimakkaimmin ruumiissa tuntuva tunne vaikutti olevan viha. Luptonin (1998) tutkimuksessa haastatellut kuvasivat vihaa usein fyysisenä kireytenä tai paineena. He kertoivat kokevansa tuolloin tarvetta ilmaista vihaansa fyysisesti esimerkiksi huutamalla ääneen tai rikkomalla jotain. (Emt., 63.) Omassa tutkimuksessani useat haastateltavat kuvasivat vihan kokemista sellaiseksi, että silloin haluaisi huutaa ääneen, rikkoa jotain tai vahingoittaa vihan kohteena ollutta ihmistä. *"Sellaselta... jotenki semmoselta jännittyneeltä tai jotenki sillee, että... jotenki... (naurahtaen) heittää jotkut haarukat seinään, jos on oikeen vihanen ja sitte..."* (tyttö 14v.)

4.6.1 Ruumiillistuneen tunteen metaforat haastateltavien puheessa Luptonia mu- kailten

Luptonin (1998) tutkimuksessa haastateltavat käyttivät useita erilaisia metaforia kuvaamaan tunteiden ja ruumiin yhteyttä. Lupton tutkimuksessa esiintyi yhteensä kahdeksaan erilaista metaforaa, jotka olen lyhyesti koonnut seuraaviksi: 1) korkea – matala, 2) sisällä – ulkona, 3) avoin – suljettu, 4) kova – pehmeä, 5) märkä – kuiva, 6) kuuma – kylmä, 7) patometafora, ja 8) höyrymetafora. Näistä ensimmäistä metaforaa käytettiin Luptonin tutkimuksessa silloin kun jonkun tunteet sanottiin saavan olon toisaalta kevyeksi tai leijuvaksi tai jos tunne oli niin sanotusti korkea tunne (*high feeling*). Metaforan vastaparia edusti puhe, jossa ihmisen sanottiin olevan esimerkiksi allapäin tai mieli matalana. Lupton selitti tämän olevan kulttuurinen piirre, jossa allapäin olevan ihmisen ajatellaan ihmisen nostavan itsensä ylös (*pick himself up*) tai kiihtyneenä laskevan itsensä maan pinnalle (*calm himself down*). (Emt., 62-66.) Pieni osa haastattelemistani nuorista käyttivät tätä metaforaa puhuessaan tunteista. He liittivät ilon, onnellisuuden ja rakkauden korkeuteen. Tällöin olo on leijuva ja kevyt ja ihminen tuntee leijuvansa maan pinnan yläpuolella. 14-vuotias tyttö kertoi onnellisuudesta näin: "*Jotenki semmoselta hirmu kevyeltä tai ku joku keijukainen voi lennellä vaan (naurua)...*" Metaforan toista paria matalaa edusti nuorten puheessa ajatus, että ihminen on allapäin erityisesti surullisena ja silloin ihminen näyttää myös alakuloiselta.

Luptonin (1998) tutkimuksessa sisällä – ulkona metafora viittaa diskurssiin, jossa tunteet sijoitetaan ihmisen sisälle ja ihminen kokee tunteen ensin sisällään ja vasta tämän jälkeen tunne näytetään tai ei näytetä ulos. Luptonin tutkimuksessa tämän nähtiin viittaavan lisäksi siihen, että ihmisen sisällä on se aito ihminen ja tunteet tietyllä tapaa konstruoivat tuon aidon ihmisen ulospäin. Tätä metaforaa ympäröi käsitys ihmisestä omavaraisena kokonaisuutena, jolla on rajat ja ihminen voi itse päättää mitä päästää ulos ja mitä sisään. Tunteet saattavat kuitenkin joskus karata ulos esimerkiksi kyynelinä, huutona tai nauruna. Ihmisen sanotaankin menettävän kontrollin ilmaistessaan erityisesti nolompia tunteitaan avoimesti ja tällainen tunne on esimerkiksi viha. Toisaalta ihminen voi pitää tunteet sisällään pidättelemällä tunteitaan. (Emt., 63.)

Ulkona - sisällä metafora näkyi selkeästi myös kaikkien haastattelemieni nuorten puheessa. Kaikki vaikuttivat uskovan ihmisen kokevan tunteen ensin sisällään, josta se sitten joko näytetään tai ei näytetä ulospäin. Tämä käsitys ei kuitenkaan haastateltavillani sisältänyt ajatusta siitä, että ihmisen sisällä on aito ihminen. Aivan kuten Luptoninkin tutkimuksessa, monet haastattelemanuoret puhuivat siitä, kuinka tunteet voivat joskus karata ulos.

”... jotain tapahtuu vaikka jotain kauheeta, että joku vaikka kuolee niin ei sitä nyt välttämättä pysty, että kyllä sitä nyt alkaa itkettään vaikka kuinka yrittäis (naurahdus) olla itkemättä, että... Joskus taas voi joku asia naurattaa vaikka kuinka yrittäis olla nauramatta (naurahtaa).” (tyttö 16v.)

Samoin jotkut nuoret puhuivat siitä, kuinka erityisesti voimakkaiden negatiivisten tunteiden liiallinen näyttäminen on noloa. *”Mä ajattelisin varmaan just, että... vois nyt vähän rauhottua. Tulis semmonen myötähäpeä, jos alkais kiljumaan keskellä jotain ostoskeskusta. (naurua)”* (tyttö 14v.)

Ulkona – sisällä metaforaa on lähellä on avoin – suljettu metafora, jossa ihmisen tunteiden käsitetään joko avautuvan eli näkyvän muille tai ihmisen nähdään sulkevan ne muilta eli pitävän ne sisällään. Tämän käsityksen mukaan tunteiden päästäminen ulos ainakin joskus on hyvä asia. Ihminen voi olla tunteiltaan avoin ja sellainen joka näyttää tunteensa kaikille julkisesti tai sitten suljettu ja hillitty. Tähän metaforaan liittyy myös ajatus, että ihminen voi peittää tunteensa muilta ihmisiltä. (Lupton 1998, 63-64.) Useimmat haastattelemanuoret käyttivät myös tätä metaforaa puhuessaan tunteista. Heidän mielestään tämä liittyy usein selvästi ihmisen persoonallisuuteen, sillä jotkut ihmiset ovat persoonaltaan avoimempia ja ulospäin suuntautuneempia ja toiset taas sulkeutuneempia, ujoja ja sisäänpäin suuntautuneita. *”No varmaan vähän persoonasta johdetaan tai jos on hirmu semmonen avoin ihminen ni saattaa sitte tulla ihan suoraan sanomaan...”* (tyttö 14v.) Myös tunteellisuus ja avoimuus ja toisaalta tunteettomuus ja sulkeutuneisuus liittyvät toisiinsa. Tunteista puhumisesta voidaan myös käyttää termiä avautuminen eli tunteista puhuessaan ihminen avautuu toiselle ihmiselle:

”Nykyään varmaan kerrotaan enemmän asioita... avaudutaan helpommin toisillemme, ku sen yhen tytönki kanssa ollaan oltu... nyt tuli kymmenen

vuotta samalla luokalla ni... sillo ala-asteella ei tullu oikein puhuttua mitään, muta nytte... pystyy kertomaan molemmin puolin ihan kaikesta." (poika 16v.)

Luptonin (1998) tutkimuksessa esiintynyt kova – pehmeä metafora liittyy ihmisen persoonallisuuteen. Ihmisten voidaan sanovan olevan kova- tai pehmeäsydämissä (*hard-hearted* ja *softhearted*). Kovasydämissä ihmisiä pidettiin kylminä ja sellaisina ihmisinä, jotka eivät tunne paljoa tunteita tai jotka tuntevat enemmän aggressiivisia tunteita kuin muut. Pehmeäsydämiset ihmiset ovat puolestaan alttiita tunteilleen ja erityisesti esimerkiksi empatialle ja surulle. Kovasydämyisyys liitettiin usein miehiin ja pehmeäsydämyisyys naisiin. (Emt., 64-65.) Tämä metaforaa ei käytetty kovin paljoa nuorten keskuudessa. Siihen viitattiin lähinnä puhuttaessa siitä, että pojat (ja joskus jotkut tytöt) esittävät kovista ja he eivät siksi näytä tunteitaan. *"Nyt ku ne on kasvanu... ne on päässy yläasteelle ni pitää olla niin kova ja juua ja polttaa ja tämmöstä. Niistä on tullu just koviksia."* (tyttö 14v.) Kovuus siis liitettiin siihen, että ihminen ei näytä tunteitaan ja myös nuoret liittivät kovuuden enemmän poikiin. Yksi poika myös uskoi, että kovuus tarkoittaa sitä, ettei ihminen anna tunteilleen valtaa.

Märkä – kuiva metafora liittyy niin ikään ihmisen persoonallisuuteen eli ihmisen uskotaan pääasiassa olevan persoonallisuudeltaan enemmän jompikumpi. Tässä metaforassa tunteet käsitetään juokseviksi kokonaisuuksiksi, jotka virtaavat joko vapaasti tai ne padotaan. Märkää edustaa puhe tunteista esimerkiksi juoksevina, tulvivina tai purkautuvina. Kuivaa puolestaan puhe tunteista padottuina. Liian märkä ja liian kuiva eivät ole kumpikaan hyviä asioita. (Lupton 1998, 64-65.) Jotkut haastattelemistani nuorista käytti myös tätä metaforaa puheessaan. Erityisesti tunteiden hallinnan kielteisenä käsittänyt poika käytti tätä metaforaa paljon. Hänen mielestään tunteiden sisällä pitäminen eli niiden patoaminen on huono asia ja tunteiden pitäisi antaa virrata ulos. Erityisesti suru on tunteena hänen mukaansa sellainen, jonka patoutuminen ei ole hyvä asia. *"Että sitte joku suruki voi patoutua just ja... kerralla sitte päästää... Sit sitä ei oo yhtään kiva."* (poika 16v.) Yleensä tätä metaforaa käytettiin puhuessa siitä, kuinka tunteiden purkaminen jollain tapaa on usein tarpeellista ja se helpottaa oloa:

"No sillon ku mä on vihanen ni mä oon yleensä aika hiljanen, et mä en puhu oikeestan kellekään, koska mä en sitte halua, että muille tulee paha mieli siitä ku mä oon niihin purkanu sen minun vihan." (tyttö 15v.)

Viimeinen vastaparillinen metafora, joka esiintyi Luptonin (1998) tutkimuksessa, on kuuma – kylmä metafora ja myös se liittyy ihmisen persoonallisuuteen. Ihmiset voivat olla joko tunteensa vapaasti ilmaisevia kuumaverisiä (*hot-blooded, hot-tempered*) tai kylmiä, kylmäverisiä tai kylmäsydämiä. Molemmat ääripäät ovat huonoja vaihtoehtoja ja tavoiteltava tila on niiden välissä, johon sijoittuu lämminsydämyisyys. (Emt., 65-66.) Tätä metaforaa esiintyi haastattelemieni nuorten puheessa vain vähän johtuen mahdollisesti kielieroista. Esimerkiksi *hot-tempered* kääntyy suomen kielelle myös äkkipikaisuutena kadottaen samalla selkeän viitteen lämpötilasta ja liittyen enemmän nopeuteen kuin kuumuuteen. Pieni osa haastateltavista käytti äkkipikaisuutta kuvaillessaan tunteellisten ihmisten luonnetta tai tyttöjen tunne-elämää. Kuuma – kylmä metaforaa käytettiin lähinnä puhuttaessa poikien vähemmästä tunteiden näyttämisestä. Poikien sanottiin nimitäin esittävän koviksen lisäksi myös coolia (suomeksi kylmä). *"... ne on semmosia... karskeja äijiä ni ne on sit semmosia... yrittää olla semmosia cooleja..."* (tyttö 16v.) Eräs tyttö myös sanoi tunteettoman ihmisen olevan kylmä.

Patometamorassa puolestaan käsitetään tunteet jälleen juoksevina kokonaisuuksina, jotka padotaan sisälle käyttäen patona ihmisen ihoa tai tahdonvoimaa. Joskus tämä pato ei riitä pidättelemään tunteita sisällä vaan ne purkautuvat ja tulvivat ulos räjähtävällä voimalla. (Lupton 1998, 66.) Tätä metaforaa ei näin selkeänä esiintynyt haastattelemieni nuorten puheessa, mutta monet puhuivat siitä kuinka voimakas tunne liikaa hallittuna ihmisen sisälle todennäköisesti räjähtää jossain vaiheessa ulos. Tällöin usein myös puhuttiin siitä, kuinka tunnetta kyllä yritetään hallita tahdonvoimalla, mutta se ei välttämättä lopulta auta. *"... koko ajan sillee tosi ilone ja sillee ni ei sitte... räjähtää joskus. (naurua) ... Tulee sillee, räjähtää ilosta ja näin, kaikkee serpentiiniä ja semmosta."* (tyttö 16v.)

Viimeisenä Luptonin (1998) tutkimuksessa esillä ollut höyrymetafora tarkoittaa sitä, että ihmisen voidaan sanoa päästävän höyryä ulos silloin kun hän kokee voimakkaita tunteita. Englannin kielessä voidaan myös kuvailla ihmisen persoonallisuutta tämän metaforan sisällä ja silloin sanotaan ihmisen olevan luonteeltaan kupliva (*bubbly*).

(Emt., 66.) Tämä kuvaus ihmisen luonteesta ei kuitenkaan ole luonteva käännettynä suomeksi ja ehkä juuri tämä selittääkin höyrymetaforan poissaolon haastattelemieni nuorten puheesta.

4.6.2 Nuorten käyttämät muut metaforat

Näiden edellä esiteltyjen metaforien lisäksi haastatteleman nuoret käyttivät myös muita metaforia puhuessaan tunteista. Näitä ovat nopea – hidas, voimakas – voimaton, kevyt – raskas ja kireys – rentous. Näistä metaforista useimmiten esiintynyttä nopea – hidas metaforaa käyttivät puheessaan lähes kaikki haastateltavat. Nopeaa metaforaa käyttäessään nuoret kuvailivat tunnetta tuntiessaan olon olevan kiihtynyt, rauhaton, levoton, ylivilkas tai äkkipikainen. Useimmat haastateltavat sanoivat, että vihaisena ihminen on kiihtynyt. Hidasta metaforaa puolestaan silloin kun olo on hidas, rauhallinen tai lamaan-tunut. Ihminen voi olla myös persoonaltaan rauhallinen ihminen, kuten eräs haastateltava itseään kuvaili. 16-vuotias poika tiivistä tämän metaforan hyvin kertomalla, että tunteiden tarkoitus on välillä kiihdyttää ja välillä rauhoittaa ihmistä *"Sillee, että... välillä ne (tunteet) on piristäväks ja... välillä ne on sitte... hiljentämässä ihmistä. Että välillä, jos on tosi innokas ja ihan tohkeissaan ni sillee kiihtyy ihminen ja sitte välillä taas hiljentää..."* (poika 16v.) Usein nuoret puhuivat siitä, että kiihtyneen ihmisen pitää rauhoittua ja he käyttivät myös itse erilaisia keinoja itsensä rauhoittamiseen. *"Yleensä aina tulee vaan omaan huoneeseen mentyä ja... sitte katsoo vaikka jonku elokuvan koneelta ja... tämmöstä, että siinä rauhottuu."* (poika 16v.)

Voimakas – voimaton metaforasta puhuivat jotkut nuoret, mutta useat nuoret puhuivat siitä kuinka tunteet itsessään voivat olla joko voimakkaita tai vähemmän voimakkaita. Usein rakkaus ja viha mainittiin voimakkaiksi tunteiksi. Myös itse tunne voi saada olon tuntumaan voimakkaaksi ja sellaiseksi, ettei mikään voi pysäyttää. Esimerkiksi iloisena olo on voimakas eli voittamaton, vahva, reipas ja energinen. 15-vuotias poika kuvaili miltä iloisuus tuntuu näin: *"Tuntuu siltä, että... tämä vaan luistaa just sillee. Että nyt kaikki on; että kaikki onnistuu ja tuntuu siltä, että mikään ei sua voi pysäyttää tai tälleen."* Erityisesti vihaisena ja surullisena olo on puolestaan usein voimaton eli väsynyt,

vetelä tai vetämätön ja olo saattaa tuntua ylitsepääsemättömältä. Muutama nuori sanoi yksinkertaisesti, ettei silloin jaksa tehdä asioita normaalisti. *"... tuntuu, että ei välttämättä jaksas tehdä mitään tai ei huvittas tehdä mitää, mut silti on pakko tehdä. (naurahdus)"* (tyttö 16v.)

Kevyt - raskas metafora on lähellä Luptoninkin (1998) tutkimuksessa esillä ollutta korkea – matala metaforaa ja sen voisi myös laskea osaksi tuota metaforaa. Haastatteleminen nuorten puheessa nimenomaan kevyt - raskas vastapari kuitenkin erottui parin haastateltavan kohdalla niin selkeästi, että käsittelen sen omana metaforanaan. Tätä metaforaa käyttäessään nuoret puhuivat tunteen voivan tuntua kevyeltä ja olon keijukaismaiselta. Esimerkiksi 14-vuotias tyttö kuvaili oloa onnellisena näin: *"Jotenki semmoselta hirmu kevyeltä tai ku joku keijukainen vois lennellä vaan (naurua)."* Toisaalta tunne voi tuntua myös raskaalta tai painavalta. Esimerkiksi suru tai ongelmat painavat ihmisen mieltä ja surullisena olo on raskas. *"... on jotenki jossain jotain vaikka ongelmia ni sitte saattaa ne painaa päälle tai jotenki tai sillee..."* (tyttö 14v.) Pari haastateltavaa puhui myös kantamisesta sanoessaan esimerkiksi, että ihminen on huolta kantava tai että kavereiden tunteita pystyy auttaa kantamaan. *"... ja pystyy kantaa kaverinki murheet."* (poika 16v.) Kireys – rentous metafora esiintyi kahden haastattelemani nuoren puheessa. 14-vuotias poika kuvaili helpotuksen tunnetta näin: *"Aluks on ollu jännittyny ja sitte menee rennoks."* 14-vuotias tyttö puolestaan sanoi, että iloisena ihminen on rennompempi kuin vihaisena.

TAULUKKO 8. Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimuksen ja Luptonin (1998) välillä tunteet ja ruumis teemassa. Erot kursivoituina.

TUNTEET JA RUUMIS	Nuoret	Luptonin haastateltavat
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tiedostivat yhteyden vaihtelevasti</i> ▪ puheessa ruumiillistuneita metaforia kaikilla 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tiedostivat yhteyden voimakkaasti</i> ▪ viha voimakkaasti ruumiillistunut tunne

Metaforat Luptonia mukailleen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sisällä – ulkona kaikilla ▪ avoin – suljettu usealla ▪ <i>muut metaforat mukana vähäisemmässä määrässä</i> ▪ <i>höyrymetafora puuttui</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ korkea – matala ▪ sisällä – ulkona (<i>sisälsi ajatuksen aidosta ihmisestä ihmisen sisällä</i>) ▪ avoin – suljettu ▪ kova – pehmeä ▪ märkä – kuiva ▪ kuuma – kylmä ▪ <i>patometafora ja höyrymetafora</i>
Nuorten omat metaforat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>nopea - hidas</i> ▪ <i>voimakas - voimaton</i> ▪ <i>raskas - kevyt</i> ▪ <i>kireys - rentous</i> 	

4.7 Tunteet ja terveys

Kaikki haastattelemiini nuoret olivat sitä mieltä, että tunteilla ja terveydellä tai hyvinvoinnilla on yhteys toisiinsa. Yhden haastateltavan mielestä yhteys oli erittäin selkeä. *"Kyllä se on melkein suoraan verrattavissa."* (poika 16v.) Jotkut eivät olleet yhtä varmoja yhteydestä näiden välillä, mutta arvelivat niiden liittyvän toisiinsa ainakin jollain tavalla. Useimmiten nuoret kertoivat, että joku tunne itsessään voi tehdä ihmisen tietyissä olosuhteissa sairaaksi tai että tunteiden ilmaisu on tärkeää terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Näistä kahdesta vain tunteiden ilmaisun yhteys terveyteen oli esillä Luptonin (1998, 67-69) tutkimuksessa.

Useimmiten negatiivisten tunteiden uskottiin nuorten keskuudessa voivan tehdä ihmisen fyysisestikin sairaaksi. Tällaisia tunteita ovat suru, viha, ahdistus, pettymys ja ikävä ja näistä eniten kannatusta sai suru. Monet haastateltavat uskoivat, että vahva tai pitkään jatkunut suru voi johtaa lopulta masennukseen. *"...varmaa se, että jos on surulline hir-*

mu pitkään ni sitte tulee semmone vähä masentunu olo ja voi olla, että masentuu tosi pahastiki..." (tyttö 14v.) Myös joku muu vahva tunne voi saada ihmisen kokemaan, että hän on tulossa hulluksi. *"Joo mä tuun iha hulluks ku mä koko ajan aattelen sitä asiaa'. Ni pitää tarpeeks vahva olla sen ikävän."* (tyttö 15v.) Pari haastateltavaa myös kertoi, että negatiivisia tunteita kokiessaan ihminen ei todennäköisesti voi fyysisestikään hyvin.

Positiivisten tunteiden kohdalla puolestaan nuoret yleensä sanoivat, että ne vaikuttavat terveyteenkin positiivisesti. *"Mut sit jos sulla on kaikki tosi hyvin, kyllähä sitte näyttääki paremmalta... ja voi parempi."* (tyttö 14v.) Toisaalta joskus myös positiivisilla tunteilla voi olla negatiivisia vaikutuksia terveyteen. Esimerkiksi rakkaus voi vahvana tulla ihmiselle lähes pakkomielteeksi ja saada ihmisen miettimään onko hän tulossa hulluksi. Ja yksi nuori myös pohdiskeli, että pelkkiä positiivisia tunteita kokevalla tai ilmaisevalla ihmisellä ei lopulta ehkä olekaan kaikki hyvin:

"Koko ajan nauraa ja on naama näkkärillä ni kai sitä vähä miettii, että onkoha tuo vähä... (naurua) jotenki ehkä sekasi tai jotai. Ja sitte ku kuitenkin vaikuttaa, että on normaali, että on koko; on surua ja sitte on iloo, että on semmone... vaihteleva." (tyttö 14v.)

Tunteiden ilmaisu oli monen mielestä erittäin tärkeää terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Tämä näkökulma oli Luptonin (1998) tutkimuksessa tärkein tunteiden ja terveyden yhteys. Hänen tutkimuksessaan haastateltujen mielestä tunteiden vapaa ilmaisu ei siis viitaa ainoastaan aitouteen ja rehellisyyteen vaan sen myös uskotaan olevan hyväksi ihmisen terveydelle. Vapaaseen tunteiden ilmaisuun kykenemättömyydestä uskottiin usein olevan seurauksena sairas. (Emt., 67.) Haastattelemini nuorten keskuudessa tunteiden ilmaisua ei yhdistetty selkeästi ihmisen aitouteen ja rehellisyyteen, mutta monen mielestä tunteiden liiallinen hallinta ja sisällä pitäminen voi tehdä olon huonoksi. *"Jos liikaa hallitsee vaikka surua ja vatvoo niitä asioita yksin... kyllähä sekin aina huono juttu."* (tyttö 14v.)

Erityisesti negatiivisten tunteiden liiallisen hallinnan kerrottiin olevan huono asia ihmisen terveyden kannalta. Tämä voi johtua siitä, että negatiivisen tunteen pitäminen sisällä aiheuttaa huonon olon tai sitten siitä, että negatiivisten tunteiden hallintaa pidetään yleensä positiivisia tunteita tärkeämpänä. Positiiviset tunteet eivät siis jää samalla taval-

la ihmisen sisälle pyörimään kuin negatiiviset tunteet, koska positiivisia tunteita on hyväksyttävämpää ilmaista:

"... jos on jotenki ahistunu tai näin ni eihän se sitten kovin hyvin voikaan tai sillai... Ja kai, että kun on ilonen ni sitte, tai yleensä niin voi sitten paremmin ja... jos pystyy näyttämään ne tunteet ni sitte tavallaan jotenki... on helpompaa. (naurahdus)" (tyttö 16v.)

Tämä näkökulma on yhteneväinen Luptonin (1998, 67-68) tutkimuksessa esille tulleen näkemyksen kanssa, jossa negatiivisen tunteen ilmaisun uskottiin poistavan tuon tunteen ruumiista ja tunteen sisällä pitämistä pidettiin terveydelle haitallisena. Yksi nuori oli ehdottomasti tunteiden hallintaa vastaan ja näki tunteiden vapaan ilmaisun elinehtona terveydelle. *"Että siinä (tunteiden käsittelyssä) on vaan joko huono tapa tai sitte semmonen, että antaa vaan kaikkien tulla..."* (poika 16v.)

Muutamit nuoret olivat myös huomanneet, että heidän tunteisiinsa vaikuttaa myös se, jos he eivät voi fyysisesti hyvin. *"...jos... elimistö sillee... ei oo täydessä iskussa ni ei sitte kyllä tuntuu, että ei mikää muukaa onnistu."* (tyttö 16v.) Sairaana ei ehkä jaksa olla esimerkiksi onnellinen tai vihainen samalla tavalla kuin normaalisti.

"... jos on tosi onnellinen tai tai sillee ni saattaa se vähä vaikuttaa, jos oonki kipee, mutta ei se hirveesti vaikuta, mutta saattaa se vähä. Ja sitte jos on tosi vihane ni sitte rupee ärsyttämään vielä enemmän ku on kipee. Mut ei se nyt ihan hirveesti vaikuta, mut jonku verran mulla ainaki." (tyttö 15v.)

Luptonin (1998) tutkimuksen haastateltavat uskoivat monilla sairauksilla olevan alkupeiränsä tunteiden tukahduttamisessa. Useimmiten seuraukseksi mainittiin syöpä, mutta myös monet muut taudit ja sairaudet kuten sydänsairaus, mahaongelmat ja alkoholismi. (Emt., 68-69.) Tämä erosi oman tutkimukseni tuloksista. Psykkisten sairauksien osalta haastattelemani nuoret puhuivat puolestaan ainoastaan masennuksesta, tai yhden tytön tapauksessa yleisemmin mielisairaudesta, seurauksena joko liiallisesti hallituista tunteista tai jostain tietystä tunteesta vahvana tai pitkäaikaisena. Fyysisiä sairauksia ei mainittu ollenkaan nimeltä, mutta yleisen pahoinvoinnin uskottiin voivan olla seurauksena tunteiden liiallisesta hallinnasta tai jostain tietystä tunteesta. Luptonin (1998, 69) jotkut

myös selittivät tunteiden ja terveyden välisen yhteyden moraalisella diskurssilla, jolloin heidän mielestään tunteiden tukahduttamisen seurauksena sairaaksi tulevat ihmiset ovat epäonnistujia tai jollain tapaa puutteellisia. Tätä diskurssia ei omassa tutkimuksessani esiintynyt.

TAULUKKO 9. Keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot oman tutkimuksen ja Luptonin (1998) välillä tunteet ja terveys teemassa. Erot kursivoituina.

TUNTEET JA TERVEYS	Nuoret	Luptonin haastateltavat
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tunne itsessään voi tehdä sairaaksi</i> ▪ <i>negatiiviset tunteet vaikuttavat terveyteen negatiivisesti, positiiviset positiivisesti</i> ▪ <i>tunteiden ilmaisu tärkeää</i> ▪ <i>negatiivisten tunteiden hallinta huono asia</i> ▪ <i>tunne itsessään tai liiallinen tunteiden hallinta voi johtaa masennukseen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>tunteiden ilmaisu tärkeää</i> ▪ <i>negatiivisten tunteiden hallinta on huono asia</i> ▪ <i>tunteiden tukahduttaminen voi johtaa moniin sairauksiin (esim. syöpä, sydänsairaudet, alkoholismi)</i>

5 POHDINTA

5.1 Yhteenveto tuloksista

Tässä tutkielmassa on selvitetty 14 – 16 -vuotiaiden nuorten käsityksiä tunteista ja vertailtu tuloksia Luptonin (1998, 39-70) lähes 20 vuotta sitten 19 – 72 -vuotiailla ihmisillä tehdyn vastaavan tutkimuksen tuloksiin. Tässä tutkielman viimeisessä luvussa käyn ensin lyhyesti läpi tutkimukseni keskeisimmät tulokset ja tämän jälkeen nostan keskusteluun ja pohdintaan tutkimukseni mielenkiintoisimpia tuloksia sekä isoimpia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia oman tutkimukseni ja Luptonin (emt.) tutkimuksen välillä. Lopuksi arvioin omaa tutkimustani ja pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

Haastattelemi nuoret määrittivät tunteet ajatuksiksi, oloiksi ja tiloiksi, joiden avulla ihminen voi ilmaista itseään. Tunteet myös mahdollistavat tutustumisen muihin ihmisiin ja ymmärryksen ihmisten välillä. Lisäksi ne värittävät ja rikastuttavat elämää. Tunteiden olemassa olo on tärkeää vaikka joskus elämä olisikin helpompaa ilman erityisesti negatiivisia tunteita. Tunteet syntyvät ympäristön tapahtumista ja teoista sekä vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Tunteet ovat ihmisillä ehkä jo heti syntymän jälkeen, mutta ne muuttuvat oppimisen ja kokemuksen myötä ymmärryksen lisääntyessä ja lapsen kasvaessa.

Useimmat nuoret näkivät tunteellisuuden positiivisena ja tunteettomuuden negatiivisena asiana. Suurin osa määritteli tunteellisen ihmisen sekä tuntevan tunteet voimakkaina että näyttävän ne avoimesti ja tämä liittyy monesti ulospäin suuntautuneeseen persoonallisuuteen. Lähes kaikki uskoivat kaikilla ihmisillä olevan tunteet eikä kukaan ole tästä syystä tunteeton. Tietynlaista ihmisiä voi silti joissain tilanteissa kutsua tunteettomiksi. Tällöin ihminen on ilkeä, kylmä eikä hän ajattele muita tai hänellä on huono itsetunto. Ihmisen tunteellisuus muovautuu geenien, persoonallisuuden, kavereiden ja perheen sekä ympäristön ja kokemusten mukaan. Näistä vahvimmin oli näkyvissä kavereiden tunteellisuutta muovaava vaikutus.

Tunteiden hallinta on tunteen ilmaisun hallitsemista ja tunteiden hallinnan on tarpeellista ainakin joskus. Tunteiden hallinta on tarpeellisempaa formaaleissa ja julkisissa tilanteissa. Koulussa tunteiden hallinta on tärkeämpää pojille kuin tytöille. Epäformaaleissa ja yksityisissä tilanteissa tunteiden hallinta on vähemmän tärkeää. Tunteiden hallinnan menettäminen on periaatteessa mahdollista, jos tunne on hyvin voimakas tai jos ihminen toimii ennen kuin ajattelee. Myös liiallinen tunteiden hallinta on mahdollista, mutta se on huono asia. Tunteiden hallinnan keino on erityisesti tietoinen päättäminen olla ilmaisematta tunnetta, mutta myös muita keinoja on. Negatiiviset ja voimakkaat tunteet ovat vaikeita hallittavia ja helposti hallittavia tunteita ovat vähemmän voimakkaat tunteet. Joidenkin nuorten mielestä helposti hallittavia tunteita ei kuitenkaan edes ole vaan kaikkia on vaikea hallita.

Ihmisten tunne-elämässä on eroja siinä, mistä tunteita koetaan, miten tunteita ilmaistaan ja miltä tunne itsessään tuntuu. Lasten ja aikuisten tunnetyyleissä on eroja siksi, että lapset eivät muutenkaan ymmärrä elämästä vielä paljoa ja tunne-elämä muuttuu lapsen kehittyessä, oppiessa ja saadessa elämäkokemusta. Eri kulttuurit ja kansalaisuudet eroavat tunteiltaan, vaikka joidenkin mielestä yleistyksiä ei pitäisi tehdä. Suomalaisten voisi sanoa olevan sisäänpäin suuntautuneita emmekä näytä tunteitamme avoimesti. Etelä-Euroopan ja Välimeren maiden ihmiset ovat suomalaisia tunteellisempia ja he näyttävät tunteensa isommin ja vapaammin myös julkisesti. Amerikkalaiset ovat suomalaisia positiivisempia ja sosiaalisempia. Ruotsalaiset ovat vähemmän tunteellisia kuin suomalaiset eivätkä he näytä, jos heillä on huono päivä. Erot johtuvat erilaisista ilmaisusäännöistä ja tavoista.

Tyttöjen ja poikien tunne-elämässä on eroja vaikka tätä ei ehkä pitäisi yleistää ja poikkeuksiakin on. Pojat liittivät tunteellisuuden enemmän tyttöihin siitäkin huolimatta, että kaksi kolmesta pojasta määritteli itsensä tunteelliseksi ja uskoi sekä vanhempiensa että kavereidensa näkevän itsensä tunteellisena. Lisäksi tunteiden ilmaisussa ja niistä puhumisessa on eroja. Suuttumisen ja vihan näyttämisen osalta mielipiteet menivät ristiin, mutta surun näyttäminen on hyväksyttävämpää tytöille kuin pojille. Joidenkin nuorten mielestä tunteitaan voi ilmaista eri tavoin riippuen siitä, ovatko he tyttöjen vai poikien seurassa. Pojat eivät monen mielestä puhu tunteistaan keskenään tai yleensäkkään kenellekään ja tytöt puhuvat helpommin.

Vain osa nuorista puhui tiedostaen tunteiden ja ruumiin liittyvän toisiinsa. Osa tiedosti tämän yhteyden vain osittain ja osa ei ollenkaan. Yksittäisistä tunteista vihaa kuvailtiin eniten ruumiilliseksi tunteeksi. Kaikkien nuorten puheessa esiintyi kuitenkin monenlaisia metaforia tunteiden ja ruumiin yhteydestä. Luptonia mukaillen näitä metaforia oli yhteensä kahdeksan ja ne ovat: korkea – matala, sisällä – ulkona, avoin – suljettu, kova – pehmeä, märkä – kuiva, kuuma – kylmä, patometafora ja höyrymetafora. Lisäksi nuoret käyttivät omia ruumiillisia diskursseja puhuessaan tunteista ja näitä olivat nopea – hidas, voimakas – voimaton, kevyt – raskas ja kireä – rento.

Tunteet ja terveys liittyvät toisiinsa. Tunne itsessään voi tehdä ihmisen sairaaksi ja tunteiden ilmaisu on tärkeää terveyden kannalta. Vahvat ja pitkään jatkuvat negatiiviset tunteet voivat tehdä ihmisen sairaaksi. Positiiviset tunteet puolestaan vaikuttavat terveyteen yleensä positiivisesti. Tunteiden ilmaisu on tärkeää terveyden kannalta, sillä niiden liiallinen hallinta voi tehdä olon huonoksi tai vaikuttaa muuten terveyteen. Erityisesti liiallinen negatiivisten tunteiden hallinta on huono asia. Tämä siksi, että niiden pitäminen sisällä tekee olon huonoksi ja ehkä myös siksi, että negatiivisten tunteiden hallintaa pidetään yleensä positiivisten tunteiden hallintaa tärkeämpänä mikä aiheuttaa painetta hallita niitä samalla kun positiivisia tunteita voi ilmaista vapaammin. Seurauksena liiallisesta tunteiden hallinnasta voi olla joissain tapauksissa masennus. Myös sairaana olo vaikuttaa tunteisiin.

5.2 Mielenkiintoiset tulokset sekä suurimmat erot ja yhtäläisyydet

Tunteiden määrittely teeman osalta nuoret antoivat pääasiassa tunteille hyvin samanlaisia selityksiä ja tarkoituksia kuin Luptonin (1998) tutkimuksen haastateltavatkin. Mielenkiintoinen ero on kuitenkin tunteiden muuttumisen kohdalla. Luptonin haastateltavat olivat useimmiten sitä mieltä, että tunteet ovat ihmisille sisäsyntyisiä, perinnöllisiä ja luonnollisia. Tähän liittyy heidän läpi tutkimuksen esille tuoma ajatus siitä, että tunteet tekevät ihmisestä aidon. (Emt., 39-43, 53-54.) Nuoret olivat tätä vastoin sen kannalla, että tunteet ovat oppimisen ja kokemuksen tulosta ja muuttuvat jopa läpi elämän. Samalla viittaus siitä, että tunteet tekevät ihmisestä aidon, jäi nuorilta lähes kokonaan pois.

Myös tulokset tunteellisuuden muuttumisesta poikkeavat osin Luptonin (1998) tuloksista, sillä hänen raporttinsa suurin osa ihmisistä uskoi tunteellisuutensa säilyvän samanlaisena läpi elämän. Vain jotkut vanhemmat haastateltavista arvelivat tunteellisuutensa olevan mahdollista muuttua. (Emt. 45-46.) Kaikki nuoret sitä vastoin uskoivat, että tunteellisuus muuttuu ihmisen elämän aikana ja he kertoivat useita eri esimerkkejä tunteellisuuden muuttumisesta.

Voisi siis sanoa, että haastateltavani nuoret tuottivat puheessaan sosiaalisempaa näkemystä tunteista kuin Luptonin haastattelemat henkilöt, jotka käyttivät useammin psykologista ja biologista näkökulmaa tunteisiin. Luptonin haastateltavat siis käyttivät diskurssia, jossa tunne määritellään ennen kaikkea yksilön ominaisuudeksi ja ihmiselle synnynnäiseksi. Nuorilla puolestaan oli useassa mielessä läpi aineiston sosiaalisempi näkökulma tunteisiin, jolloin tunteet ehkä nähtiin kyllä yksilön ominaisuuksiksi ja joissain tapauksissa mahdollisesti synnynnäiseksi, mutta erityisesti oppimisen, kokemusten ja sosiaalisten suhteiden tuloksena. Näreén (1999a, 10-11) mukaan sosiaalitieteissä yksilön ymmärretään sisäistävän tunteet vuorovaikutussuhteidensa kautta ja tämä sisäistäminen alkaa jo lapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Nuoret korostivatkin läpi tutkimuksen kavereiden ja ystävien vaikutusta tunne-elämään ja he myös uskoivat useimmiten tunteiden ja tunteellisuuden muuttuvan läpi elämän.

Nuoret uskoivat tunteiden hallinnan tarpeellisuuden Luptonin (1998) haastateltavia suuremmaksi. Luptonin haastateltavat olivat enemmän tunteiden vapaan ilmaisun ihanteen kannalla lukuun ottamatta yli 50-vuotiaita, jotka olivat tiukasti tunteiden hallinnan tarpeellisuuden puolella. (Emt., 47-48.) Jos oman tutkimukseni ja Luptonin tutkimuksen tulokset yhdistetään, saadaan tulokseksi se, että 14 – 16 -vuotiaat nuoret ja yli 50-vuotiaat (ainakin lähes 20 vuotta sitten) käsittävät tunteiden hallinnan positiivisempänä asiana ja tarpeellisempänä kuin heidän väliinsä jäävät ikäluokat. Luptonin haastattelemat yli 50-vuotiaat ovat mahdollisesti eläneet maailmassa, jossa tunteita on oletettu hallittavan tiukemmin kuin nykypäivänä. Nuorten käsitystä voi puolestaan selittää heidän ikänsä ja murrosikään liittyvät muutokset muun muassa juuri tunne-elämässä ja sosiaalisissa suhteissa.

Muutoin tunteiden hallinnan tarpeeseen vaikuttavat seikat eivät ole näiden tulosten perusteella lainkaan erilaisia Luptonin (1998, 47-53) tutkimukseen nähden ja kontekstin

eri piirteiden vaikutukset ovat edelleen samoja. Lupton (1998) tuleekin tutkimuksessaan siihen tulokseen, että tunteisiin liittyy vahva jännite yhtäältä tunteiden ilmaisun ja toisaalta tunteiden hallinnan välillä. Näiden välillä on olemassa herkkä tasapaino, joka ihmisen täytyy säilyttää. Ihmisen täytyy siis jatkuvasti tasapainoilla tunteiden ilmaisun ja toisaalta hallinnan välillä tarkkaillen tilannetta, kontekstia ja myös seuraamuksia, joita tunteiden ilmaisulla on itselle tai muille. (Emt., 53.) Tämä sama ajatus välittyi myös nuorten puheessa.

Nuorten mielestä tunteiden hallinnan menettäminen on mahdollista voimakkaan tunteen tai ajattelemattomuuden takia, mutta Luptonin (1998, 48) tutkimuksessa hallinnan täydellistä menettämistä pidettiin erittäin harvinaisena. Näitä tuloksia voi hyvinkin selittää nuorten ikä, vähäisempi elämäkokemus ja vähäisempi itsetuntemus. Nuoret eivät ehkä vielä tunnista Luptonin (emt.) haastateltavien mainitsemaa sisäistä hallintaa äärimmäistään tunnekokemusta lieventämässä. Tai ehkä hallinnan menetys tapahtuu juuri siksi, että nuoret vielä toimivat impulsiivisemmin tunteidensa mukaan ja eivät toisin sanoen aina mieti mitä ovat tekemässä. Syynä voi myös olla nuorten ikään liittyvä psykologinen kuohuntavaihe, jonka Vilkkö-Riihelä (1999) kertoo kuuluvan juuri haastattelemani nuorten ikään. Kuohuntavaiheessa nuoren tunne-elämä muuttuu suuresti ja tässä vaiheessa hän vasta tutustuu omiin tunteisiinsa ja tunteiden hallinta alkaa kehittyä. (Emt., 246-248.)

Haastattelemani nuoret ovat toisin sanoen tämän perusteella vasta aloittamassa kulkemaan tunteiden hallinnan tietä ja samalla tunne-elämä muutenkin muuttuu suuresti. Tästä näkökulmasta nuorten kertomukset tunteiden hallinnasta ovat erityisen tärkeitä sillä ne antavat lisää tietoa tunteista sellaisessa elämän vaiheessa, jossa tällä alueella on suuria muutoksia. Haastattelemani nuoret tuovat lisää tietoa tunteiden hallinnan osalta myös kertomalla erilaisista tunteiden hallinnan keinoista. Tätä puolta teemasta ei nimitäin Luptonin (1998, 47-52) tutkimuksessa käsitelty lainkaan. Vaikeasti ja helposti hallittavien tunteiden osalta puolestaan molempien tutkimusten tulokset ovat hyvin yhteneväisiä.

Nuoruuteen elämänvaiheena liitetään usein irtautuminen vanhemmista, jolloin kavereiden merkitys korostuu (ks. esim. Vilkkö-Riihelä 1999, 246-248). Tämä oli usein näkyvässä nuorten puheessa ja käsityksissä, sillä esimerkiksi tärkeimmäksi ihmisen tunnetyy-

liin vaikuttavaksi tekijäksi nousivat kaverit. Luptonin (1998, 53) haastateltavat puolestaan uskoivat perheen ja kodin olevan isoin muokkautumiseen vaikuttava tekijä. Nuorten käsityksiin eri kulttuurien ja kansalaisuuksien erilaisuudesta verrattuna suomalaisiin ovat heidän oman kertomansa mukaan vaikuttaneet ainakin henkilökohtaiset kokemukset noista kulttuureista tai muiden maiden kansalaisista. Esimerkiksi jotkut nuoret olivat käyneet muissa maissa ja olivat huomanneet noiden maiden ihmisten käyttäytyvän eri tavoin. Joillain nuorilla oli puolestaan sukulaisia Ruotsissa tai luokkakavereina muista maista tulleita nuoria. Amerikkalaisista kerrottuihin mielikuviin puolestaan vaikutti usein television ja muun median välityksellä saadut mielikuvat.

Tunteiden ja sukupuolen teemassa on nähtävissä sukupolvinen käsitysten muuttuminen, sillä vielä Luptonin (1998) tutkimuksessa usein puhuttiin maskuliinisesta ja feminiinisestä tavasta ilmaista tunteita. Muutos näkyy kuitenkin jo hänen tutkimuksessaan noin 20-vuotiaiden mieshaastateltavien kertoessa tunteistaan vapaammin eikä heillä oman kertoman mukaan ollut yhtä tarkkoja maskuliinisia tunneilmaisun sääntöjä. (Emt., 55-58.) Haastattelemi pojat eivät eronneet voimakkaasti tytöistä käsityksissään eikä heidän puheestaan erottunut selkeää maskuliinista tai feminiinistä mallia tunteiden ilmaisuun. Sekä pojat että tytöt määrittivät itsensä usein tunteellisiksi myös lähipiirinsä silmissä mikä viittaa siihen, että myös pojat pystyvät ilmaisemaan tunteitaan muille. Tämä voi toisaalta johtua siitä, että tutkimukseeni saattoi valikoitua juuri niitä tyttöjä ja poikia, joiden on helppo puhua tunteistaan. Erityisesti tutkimukseeni osallistuneet pojat, jotka kokivat tunteista puhumisen yleensä helpoksi, saattavat olla epätyypillisiä sukupuolensa edustajia. Tätä emme voi kuitenkaan tietää.

Toki eroja poikien ja tyttöjen tunneilmaisussa ja tunteista puhumisessa vielä on eivätkä nämä maskuliinisuuden ja feminiinisuuden tavat ole täysin kadonneet vaikka näiden tulosten perusteella ne ovatkin muuttuneet laimeammiksi ja joustavimmiksi. Sukupuolen tunnekulttuurin eroja tutkinut Näre (1999b) sanookin, että vuosituhaten vaihteessa tunteista keskustelevat naisten lisäksi myös miehet yhä enenevässä määrin. Hän valaisee monia suomalaisen kulttuuriin liittyviä historiallisia asioita ja muutoksia, jotka ovat muovanneet sukupuolten eroja muun muassa tunnepuheessa vuosien kuluessa. Hänen mukaansa vuosituhaten vaihteessa miehet näyttivät tulevan yhä enemmän mukaan tunnepuheeseen ja tunteiden ilmaisuun. (Emt., 263-264.)

Luptonin (1998, 61-66) tutkimuksessa haastatellut tunnistivat tunteiden ja ruumiin yhteyden huomattavasti selkeämmin kuin haastattelemani nuoret, joista monet eivät tiedostetusti tunnistaneet yhteyttä ainakaan voimakkaasti. Puheessa myös nuoret käyttivät silti paljon metaforia ruumiillisista tunteista, mutta nämä metaforat poikkesivat joiltain osin isostikin Luptonin (emt.) tutkimuksen metaforista. Isoin syy tälle on varmasti kie-lierot: oma tutkimukseni oli suomenkielinen ja Luptonin (1998) puolestaan englannin-kielinen. Suuri yhtäläisyys näissä tutkimuksissa kuitenkin oli sen osalta, että tunteiden uskotaan vakaasti syntyvän ihmisen sisällä, josta ne sitten näytetään tai ei näytetä ulos.

Sekä haastattelemani nuoret että Luptonin (1998, 67-69) tutkimuksessa haastatellut kertoivat negatiivisten tunteiden olevan positiivisia tunteita suurempi riski terveydelle. Molemmissa tutkimuksissa negatiivisten tunteiden pitämistä sisällä pidettiin terveyden kannalta haitallisena ja haastattelemani nuoret uskoivat itse tunteen voivan myös tehdä ihmisen sairaaksi. Kuten jo tuloksissa kerroin, yksi nuorista viittasi hyvin siihen ajatukseen, että negatiivisia tunteita täytyy usein hallita ylipäätään enemmän kuin positiivisia ja siksi niiden pitäminen sisällä on suurempaa. Positiivisten tunteiden voi antaa helpommin olla ja mennä. Tässä näkyy vahvasti käsitys tunteista ensin sisällä, josta ne sitten päästetään ulos. Ja tunteiden jääminen sisälle on huono asia.

Mielenkiintoista on, että Luptonin (1998) haastattelemat kertoivat tunteiden tukahduttamisen voivan johtaa lukuisiin erilaisiin sairauksiin, mutta haastattelemani nuoret näkivät seurauksena lähinnä masennuksen. Masennuksen korostuminen seurauksena voi johtua siitä, kuinka masennuksen usein sanotaan jopa olevan suomalaisten kansantauti. Roos (1999) käy mielenkiintoista pohdintaa suomalaisesta kulttuurista ja masennuksesta käydessään läpi erityisesti miesten masennusta. Hänen mukaansa masennus on Suomessa kulttuurisesti hyväksyttävämpää kuin esimerkiksi angloamerikkalaisten tai joidenkin Euroopan maiden ihmisten keskuudessa, joiden kulttuurissa lievästikin masentuneiden ihmisten oletetaan heti tekevän asialle jotain tai piilottavan sen muilta häpeällisenä. Suomessa masennus käsitetään monin tavoin normaaliksi mielentilaksi erityisesti miesten elämässä. (Emt., 182-183.) Ehkä suomalaisessa kulttuurissa masennus on sen verran enemmän pinnalla kuin se oli Luptonin (1998) tutkimuksessa, että siksi se korostui nuorten puheessa. Toisaalta tähän voivat vaikuttaa myös masennuksen määrittely mielentilaksi ja siten lähellä tunteita olevaksi ja nuoret näkivät sen helposti loogisena rat-

kaisuna kysymykseen. Tätä vahvistaa se, että yksi nuorista jopa määritteli itse masennuksen tunteeksi.

5.3 Arviota tutkimuksesta ja jatkotutkimusaiheita

Tässä tutkimuksessa nuoret ovat puhuneet tunteista ja käsitteellistäneet tunteitaan omasta maailmastaan lähtien. Tutkimuksen tulokset lisäävät tietoa nuorten elämästä ja hyvinvoinnista ja tämä tekee tutkimuksesta erittäin tärkeän. Sen lisäksi, että tulokset lisäävät tietoa nuorten maailmasta, kertovat ne myös paljon suomalaisesta kulttuurista tunteiden osalta. Puhuessaan tunteista ja käsitteellistäessään niitä puheen kautta nuoret kertovat tarinaa suomalaisesta kulttuurista ja suomalaisesta tunnekulttuurista sekä tunneilmapiiristä. Lisäksi nuoret pohtivat tutkimuksessa suoraan suomalaisten tunne-elämää ja kertoivat näin näkemyksensä ja kokemuksensa suomalaisesta tunnekulttuurista verrattuna muihin kulttuureihin.

Tämä tutkimus oli asetelmaltaan mielenkiintoinen ja harvinainen laadullisessa tutkimuksessa toisintaessaan aikaisempaa tutkimusta ja verratessaan saatuja tuloksia noihin aikaisempiin tuloksiin. Tämä tutkimusasetelma lisäsi tutkimuksen informatiivisuutta. Tutkimuksen tuloksilla on käyttöä esimerkiksi ihmisille, jotka työskentelevät nuorten parissa ja kaikille muillekin nuorten elämästä ja hyvinvoinnista kiinnostuneille.

Yhtenä jatkotutkimuksen aiheena voisikin olla tarkastella tuota suomalaista tunnekulttuuria lähemmin ja miettiä, missä sen juuret ovat ja miksi suomalaiset käsittävät itsensä tunteiltaan tietynlaiseksi. Muita jatkotutkimuksen aiheita olisi tarkastella, mistä nuorten käsitykset tunteista tulevat. Toisin sanoen tällöin tutkittaisiin merkityksiä enemmän kuin käsityksiä ja tätä voisi tehdä esimerkiksi kartoittamalla niitä historiallisia ja yhteiskunnallisia asioita, jotka vaikuttavat ihmisten elämään ja käsityksiin. Tässä tutkimuksessa en ole erityisemmin pohtinut kysymystä miten nuorten käsitykset ovat syntyneet, mutta vastaus tähän kysymykseen olisi mielenkiintoista saada.

LÄHTEET

Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Gummerus, Jyväskylä.

Damasio, Antonio 2001. Descartesin virhe. Emootio, järki ja ihmisen aivot. Hakapaino, Helsinki.

Damasio, Antonio 2004. William James and the Modern Neurobiology of Emotion. Teoksessa Dylan Evans & Pierre Cruse (toim.) Emotion, Evolution, and Rationality. Oxford University Press, New York.

Durkin, Kevin 1995. Developmental Social Psychology. From Infancy to Old Age. Blackwell Publishing, Malden.

Flick, Uwe 1996. The Episodic Interview. Small Scale Narratives as Approach to Relevant Experiences. Discussion Papers – Qualitative Series, LSE Methodology Institute, London.

France, Alan 2007. Understanding Youth in Late Modernity. Open University Press, Maidenhead.

Heaven, Patrick C. L. 2001. The Social Psychology of Adolescence. Palgrave, New York.

Helkama, Klaus & Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela 1998. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Oy Edita Ab, Helsinki.

Helve, Helena 2008. Nuorten eettisten ja kulttuuristen identiteettien ja arvojen muutos. Teoksessa Anja Riitta Lahikainen, Raija-Leena Punamäki & Tuula Tamminen (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. WSOY, Helsinki, 280-299.

- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Huttunen, Jouko 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. WSOY, Juva.
- Hoikkala, Toimmi 1989. Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Gaudeamus, Helsinki.
- Hoikkala, Tommi 1993. Katoaako kasvatusta, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Gummerus, Jyväskylä.
- Holstein, A. James & Gubrium, Jaber F. 1995. The Active Interview. Sage Publications, Thousand Oaks.
- Isokorpi, Tia 2004. Tunneoppia. Parempaan vuorovaikutukseen. WS Bookwell Oy, Juva.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Gummerus, Jyväskylä.
- Jones, Gill 2009. Youth. Polity Press, Cambridge.
- Kappas, Arvid 2008. Psssst! Dr. Jekyll and Mr. Hyde are Actually the Same Person! A Tale of Regulation and Emotion. Teoksessa Marie Vandekerckhove, Christian von Scheve, Sven Ismer, Susanne Jung & Stefanie Kronast (toim.) Regulating Emotions. Culture, Social Necessity and Biological Inheritance. Blackwell Publishing, Malden, 15-38.
- Korvajärvi, Päivi 2005. Arlie Russell Hochschild. Emotionaalinen työ, sukupuoli ja aika. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 201-222.
- Lupton, Deborah 1998. The Emotional Self. A Sociocultural Exploration. Sage, London.

Lähteenmaa, Jaana 1991. Alakulttuuriteoria. Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.) *Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. Gaudeamus, Helsinki.

Markus, Hazel Rose & Kitayama, Shinobu 2000. *The Cultural Construction of Self and Emotion: Implications for Social Behavior*. Teoksessa W. Gerrod Parrot (toim.) *Emotions in Social Psychology*. Psychology press, Philadelphia, 119-137.

Mauss, Iris B. & Bunge, Silvia A & Gross, James J. 2008. *Culture and Automatic Emotion Regulation*. Teoksessa Marie Vandekerckhove, Christian von Scheve, Sven Ismer, Susanne Jung & Stefanie Kronast (toim.) *Regulating Emotions. Culture, Social Necessity and Biological Inheritance*. Blackwell Publishing, Malden, 39-60.

Myllyniemi, Rauni 2004. *Miten ymmärtää ja luokitella tunteita?* Teoksessa Vilma Hänninen & Oili-Helena Ylijoki (toim.) *Muuttuuko ihminen?* TUP, Tampere, 17-48.

Nieminen, Juha 2007. *Puuttuva lenkki – nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehiksenä*. Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere, 30-63.

Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko 2007. *Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja konteksti*. Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 8-27.

Nurmi, Jan-Erik, Ahonen, Timo, Lyytinen, Heikki, Lyytinen, Paula, Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. *Ihmisen psykologinen kehitys*. WSOY, Helsinki.

Näre, Sari 1999a. *Tunteiden sosiologia yhteiskuntatutkimuksen kentässä*. Teoksessa Sari Näre (toim.) *Tunteiden sosiologiaa 1. Elämyksiä ja läheisyyttä*. Karisto Oy, Hämeenlinna, 9-15.

Näre, Sari 1999b. *Sukupuolten tunnekulttuuri ja julkisuuden intimitisoituminen*. Teoksessa Sari Näre (toim.) *Tunteiden sosiologiaa 1. Elämyksiä ja läheisyyttä*. Karisto Oy, Hämeenlinna, 263-299.

Näre, Sari 2005. Julkisuudesta ja intimitteetistä. Gummerus, Helsinki.

Oatley, Keith, Keltner, Dacher & Jenkins, Jennifer M. 2006. Understanding Emotions. Blackwell publishing, Oxford.

Parrot, W. Gerrod 2000. Emotions in Social Psychology: Volume Overview. Teoksessa W. Gerrod Parrot (toim.) Emotions in Social Psychology. Psychology press, Philadelphia, 1-19.

Peltola, Jari 2000. Emootiot ja virtuaaliyhteisöllisyys. Teoksessa Pekka Kuusela & Mikko Saastamoinen (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopion yliopiston selvityksiä, Kuopio, 197-222.

Puolimatka, Tapio 2004. Kasvatus, arvot ja tunteet. Dark Oy, Vantaa.

Puuronen, Vesa 2006. Nuorisotutkimus. Vastapaino, Tampere.

Roos, J. P. 1999. Piilomasennus – suomalaisten miesten kansantauti? Teoksessa Sari Näre (toim.) Tunteiden sosiologiaa 1. Elämyksiä ja läheisyyttä. Karisto Oy, Hämeenlinna, 176-192.

Sihvola, Juha 1999. Antiikin tunneteoriat nykyajattelun lähtökohtana. Teoksessa Sari Näre (toim.) Tunteiden sosiologiaa 2. Historiaa ja säätelyä. Karisto Oy, Hämeenlinna, 15-47.

Suoranta, Juha 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä kasvattajien tulee tietää. Gummerus, Jyväskylä.

TenHouten, Warren D. 2007. A General Theory of Emotions and Social Life. Routledge, London.

Turner, Jonathan H. & Stets, Jen E. 2005. The Sociology of Emotions. Cambridge University Press, New York.

Tyttötutkimusverkosto. Mitä on tyttötutkimus? Viitattu 22.2.2012

<http://tyttotutkimus.wordpress.com/mita-on-tyttotutkimus/>

Uusitalo, Ritva 1991. Sosiologian nuorisokuvat. Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.)

Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Gaudeamus, Helsinki.

Varto, Juha 2002. Isien synnit. Kasvatuksen kulttuurinen ja biologinen ongelma. TUP, Tampere.

Vandekerckhove, Marie & von Scheve, Christian & Ismer, Sven & Jung, Susanne & Kronast, Stefanie 2008. Regulating Emotions: Culture, Social Necessity, and Biological Inheritance. Teoksessa Marie Vandekerckhove, Christian von Scheve, Sven Ismer, Susanne Jung & Stefanie Kronast (toim.) Regulating Emotions. Culture, Social Necessity and Biological Inheritance. Blackwell Publishing, Malden, 1-12.

Vilkko-Riihelä, Anneli 1999. Psyhyke. Psykologian käsikirja. WSOY, Helsinki.

HAASTATELUSOPIMUS

Opiskelen Itä-Suomen yliopistossa sosiaalipsykologiaa ja olen tekemässä pro gradu- tutkielmaa nuorten tunnekäsityksistä. Tutkimuksessa olen kiinnostunut nuorten kertomista erilaisista tunteisiin liittyvistä ajatuksista, käsityksistä ja merkityksistä. Tutkimusaineistona ovat 14-16-vuotiaiden nuorten haastattelut.

Haastattelut ovat luottamuksellisia ja niitä käytetään vain tutkimustarkoituksiin. Haastattelut nauhoitetaan, jotta kaikki esille nousevat asiat saadaan talteen. Haastattelunauhaa käsittelee ainoastaan haastattelija. Haastatteluaineisto kirjoitetaan puhtaaksi ja tämän jälkeen nauha tuhotaan. Puhtaaksi kirjoitettu haastattelumateriaali säilytetään luottamuksellisesti ja sitä lukee vain haastattelija ja työn ohjaajat. Haastateltava ole tunnistettavissa talteen kirjoitetusta materiaalista eikä haastateltavan nimi ei tule missään esiin. Ainoastaan haastateltavan sukupuoli ja ikä merkitään muistiin. Lopullisessa työssä käytettävät suorat lainaukset kirjoitetaan siten, että puhujaa ei voida tunnistaa.

Tutkimus tehdään Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitokselle. Pro gradu- tutkielman ohjaajina toimivat sosiaalipsykologian professori Vilma Hänninen ja sosiaalipsykologian yliopisto-opettaja Mikko Saastamoinen.

Kuopiossa 3.2.2011

Pauliina Lampela
Yhteiskuntatieteiden laitos
Itä-Suomen Yliopisto

LIITE 2: HAASTATTELURUNKO

HAASTATTELURUNKO

1. TAUSTATIEDOT

2. TUNTEIDEN MÄÄRITTELY

- määritelmä
- nimeäminen ja selittäminen
- miltä tunne tuntuu
- tarkoitus
- mistä tunteet tulevat

3. TUNTEET JA RUUMIS

- miltä näyttävät
- miltä tuntuvat

4. TUNTEELLISUUS

- määritelmä
- oletko itse tunteellinen
- syyt

5. TUNTEIDEN HALLINTA

- määritelmä
- onko tunteiden hallintaa olemassa
- tarpeellisuus
- voiko kaikkia tunteita hallita?
- keinot
- vaikeat ja helpot tunteet
- eri tilanteet, paikat, roolit
- epäonnistuminen

6. TUNNETYYLIT

- onko tunnetavoissa eroja?
- erot tavoissa kokea, ilmaista, hallita
- syyt
- lapset/aikuiset, eri kulttuurit, eri ihmisryhmät

7. SUKUPUOLI JA TUNTEET

- samanlaisia/erilaisia
- sukupuolten välinen kanssakäyminen
- erojen syyt
- miten toinen sukupuoli näkee?

8. TUNTEET JA TERVEYS

- onko yhteyttä?
- syyt